

На роцяхсти

М. Лавренко

ПАРХИМОВІ ЛАСОЩІ

НОВИЙ ЙОРК
1970

МИХАЙЛО ЛАВРЕНКО

ПАРХИМОВІ ЛАСОЩІ

а б о

„Базили озі, що купували — їжте, хоз повилазьте”

СМІХОВИНА

НА

ТРИ ДІЇ

З гумористичного оповідання Г. Квітки-Основ'яненка

Новий Йорк
1970

Авторське право застережене

Друковано 500 прим.

**Прохання про дозвіл на поставу п'єси,
посилати на адресу друкарні:**

**G. A. Press,
114 St. Marks Place New York, N. Y. 10009**

ДО УВАГИ ЛАСКАВИХ ЧИТАЧІВ ЦЬОГО ТВОРУ!

З огляду на те, що гумористичне оповідання Грицька Квітки-Основ'яненка було написане мовою й правилописом минулого віку, автор „ПАРХИМОВИХ ЛАСОЩІВ” мусив і „сміховину” подати саме в тій, властивій минулому вікові, мові й правилописові. Це треба мати на увазі за виконання цієї речі на кону.

Автор

Мистецька оздоба цього видання виконана **А в т о р о м**.

Переклади й виконання на інших мовах може бути —
Д О З В О Л Е Н Е.

ДІЄВІ ОСОБИ:

ПАРХИМ — Парубок, сирота, трохи „невсідома”, 27-28 років.

НАСТУСЯ — Стара дівка, років під 30, дуже завзята характером.

ТЕОКТИСТ — Сільський парубок, заводіяка.

ХАРИТИНА } Сільські дівчата, веселухи.
СЕКЛЕТА }

СТРАЖНИК — Сільська „влада” й „охорона ладу”.

ДИЯКОН — бувший, тепер поза штатом.

ВАЛЯЙЛОВ — Купець з москалів.

ДВІ БАБУСИ — Старенькі по 60-70 років.

СУСІДКА — за коном (без виходу).

ЦИГАН — Із ведмедем і бубоном.

КОВЗАР — З поводатарем і кобзою.

РИБАЛКА — З хлопцем і перерізом.

ДВА ХЛОПЧИКИ — років по 7-8.

ДЯДЬКО — з пугою в руці.

СЕЛЯНИ — П'ять-шість дядьків.

СЛАСТЬОНИЦЯ

ГОРОХЯНИЦЯ

ГАЛУШНИЦЯ

МЕДЯННИЦЯ

КАЦАП — із „блінами”

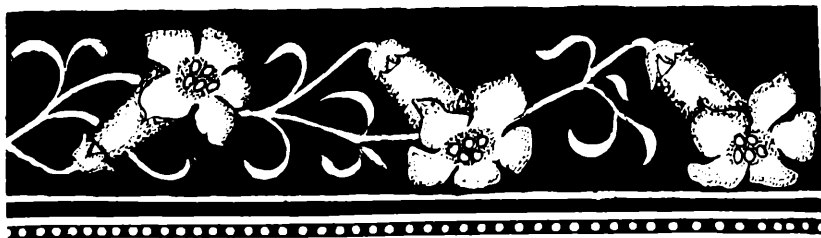
МОЛОДИЦЯ — З „ласощами” корінцями.

НАРІД — святковий на торговиці: Жінки, Чоловіки,
Дівчата.

МУЗИКИ — Скрипаль, бубонист, сопілець.

ЧЕЛЯДЬ сільська: Хлопці й Дівчата.

ДІЯ ПЕРША

1) На кону стоїть, у розрізі, селянська хата багатого сироти Пархима Шеревертня, трохи прищепленкуватого. Повз хату — сільська вулиця. У хаті, на селянському полу, закутавши радном голову, виставивши, як на показ, свій зад — спить Пархим, хог уже надходить південь.

2) За хатою, в Пархимовому дворі, гути мигить рогата худоба, іржуть, гас-до-гасу, коні, мекають вівці, скургозуть свині та кудкудакають недоглянені курі.

3) У хатне, вікно спершу, падає сонячне проміння, просто на Пархима, а він — хроне, немов рублем по кагалці хтось деренжить; згодом — і сонце перестало заглядати.

4) По вулиці, гас-до-гасу, проходять люде, гуторять меж собою на різні теми, а також висловлюють жаль до Пархимового господарства, яке так марно гине без належного догляду.

Коли буде вже піднято завісу — по вулиці йдуть дві бабусі.

БАБУСЯ — 1. — Реве худібонька.

БАБУСЯ — 2. — Егеж!...А Пархим — спить, мабуть, хоч із гармати бий, то й то не збудиш.

БАБУСЯ — 1. — Уже ж і покарав Бог господарство таким господарем! (сумовито, підперши рукою що-

ку). — І в кого він удався, прости Господи, такий виродок?

БАБУСЯ — 2. — Еге!.. Таке ледащо!.. Хоча б яка добра душа до рук його прибрала. Бож — загине майно й він разом: повиздихає живцем увесь товар, чекаючи щоразу отак, поки пан господар виспитьсся та встане до худоби.

БАБУСЯ — 1. — Так, бачите ж, ніяка дівка й не хоче йти за його, за такого-о дурня, прости Господи, ради святої неділі (*христиться*).

БАБУСЯ — 2. — Та, воно, таки й правда! Де ж бо ви бачили! Аджеж і справді — піти за його, то цеж усе одно, що й утопитися таки живцем.

БАБУСЯ — 1. Авжеж, авжеж!... А худібонька путня зостала по старому Шеревертневі.

БАБУСЯ — 2. — Старий, бачте, вельми роботящий був, то й нажив, надбав.

БАБУСЯ — 1. — Не поганого роду була й покійна Шеревтніха, царство їй небесне (*христиться*). Та Бог, бачте, рано забрав.

БАБУСЯ — 2. — Еге ж. Але, може ж таки, котрась із підтоптаних дівок надумає. Бо з удів, неначе нікого підходящого й нема.

БАБУСЯ — 1. — А так... Це б — Настусі Гнидівні до цуги було б. Всеодно у наймах увесь вік вікуватиме.

БАБУСЯ — 2. — А й правда!.. Так, бачите ж, — вона в місті паніює, що й через губу не плюне.

БАБУСЯ — 1. — Ну вже й панування!.. Як Сірко, навколо стовпа, на прив'язі! Тьфу, на таке паніювання, та й годі! (*Худоба в дворі: мигить, скургоге, ірже, кудкудакає. Бабусі йдуть далі*).

БАБУСЯ — 2. (*махнувши рукою*). — Мичить худібонька, скургоче...

БАБУСЯ — 1. — Бо сердешна їстоньки хоче. (*вийшли*).

ЧОЛОВІК (*входячи на кін*). — От покарав Бог нещасну худобу дурним господарем!.. Уже близько півдня часу, а він — хоч як спить. (*заглядає в вікно. Б'є руками об поли*). — Авжеж! — спить, аж зада догори задрав... Тьфу!.. Пропаще господарство! (*махнув рукою*). Помер,

сердега, старий Шеревертень, хай йому там царство небесне (*христиться*) — згине й усе майно його працею нажите. Сказано бо: без господаря й господарство сирота... Ех-хе-хе!.. Чи ж знає людина, навіщо вкладає стільки ото праці, щоб колись усе те марно пішло?.. Гай-гай!.. (*виходить*). (*Розмовляюги, входять дві дівки*).

СЕКЛІТА. — Ой, сестронько моя, Харитино!.. Коли б та ти знала, який ото страшний сон, страшнючий-страшнючий, мені приснився, оце цю ніч!

ХАРИТИНА. — Справді?

СЕКЛІТА. — Боже ж мій!.. Такий страшний, такий страшний, що я й згадати оце маю страху.

ХАРИТИНА. — Та що ти кажеш?! Невже ж таки, аж такий страшний?

СЕКЛІТА. — Їй, слово чести! (*христиться*). — І перехриститись не гріх.

ХАРИТИНА. — Ну ж, бо, розкажи мені!.. Що то воно за сон та ще й такий ото страшний, що й у день маєш страху розповідати.

СЕКЛІТА. — Ось слухай же, сестронько... Биррр!.. Бачиш?.. Аж дриготи беруть мене... Але, слухай, голубонько. (*стають посеред кону*). Десь попівночі бачу я сон: неначе я купаюся в якійсь-то річці. А вода в їй така прозора-прозора... Ну, як тобі сказати?.. Ну, зовсім така, немов би тобі шкло, так і просвічує навскрізь. Така, кажу тобі, прозора вода, що геть тобі усе дно видно. Ну, справді, як ніби шкло, така гарна й чиста вода. А до того ж, ще й річка, глибока-глибока!.. Оце, аж страх мене охоплює (*здригає*), як згадаю... І, буцім, починаю вже потопати, бо, як на те лихо, я й плавати не вмію... Ух!.. (*знову здригає*). Як же страшно!.. Аж морозом позашкурою сипле.

ХАРИТИНА. — Тьфу!.. Хай тобі всячина! Аж мені ось холодно стало (*здригає*), од твого оповідання

про страхи-переполохи.

СЕКЛЕТА. — Еге ж... Так, слухай-но, сестричко, що було далі... Коли прийшла я до річки — було ще тихо й, почала купатися, то навколо — ані шешерхне, так було тихо-тихісенько. А хороше, аж на душі було весело й легко... Еге. А тут, саме в той час, коли я вже почала потопати та, раптом, як неналетить... (*за коном мукає худоба*). — Ти чуєш, Харитинко?

ХАРИТИНА. — Еге ж, мичить товар, а Пархим хропака, мабуть, дере, як і щодня... Ну-ну, сестро, а що ж далі було?

СЕКЛЕТА. — Еге... Слухай-же!.. Як неналетить, кажу тобі, такий страшний, страшний вихор, що я такого ще й не бачила в своїм житті... Як нежлюпоне оце водою; як незакрутить її стовпом; як незарева буря навколо мене!.. Господи!.. (*христиться*). — Крутить мене, вертить у воді, як у якійсь коловерті. Мені вже й душа притьмом вилетіла геть, од переляку. Бо, думаю собі: ось-ось потону на дно й порятувати нема кому. Еге ж.

ХАРИТИНА. — А ти ж, часом, воду нажовто не забарвила? Щоб було чим припічки мастити? (*регоге*).

СЕКЛЕТА. — Та — хто зна... Бо мене, нараз, як кидонуло на берега із води, з усієї сили... Я аж застогнала з болю, впавши. Але, глянула на того водяного стовпа, аж то... Тьфу, на його голову!.. Чи ти б подумала? Хто б це мав бути?

ХАРИТИНА. — Ну ж, ну.. Кажи вже!

СЕКЛЕТА. — Пархим, ось цей, дурнуватий. (*показує на Пархимову хату*). Еге... Та знаєш, як незарегоче він раптом, аж неначе громом прогуркотило: — Гур-гур-гур-рр-ррр!..

ХАРИТИНА. — Цікаво-цікаво.

СЕКЛЕТА. — Еге ж... Та, раптом, Пархим ізник, а передо мною знову: тиха-тиха вода тече, а по воді плаває собі ніби качка. Але качка не звичайна, бо замість качиної голови — людська...

І — знайома... І то, хто б ти думала?

ХАРИТИНА. — Та хто ж його знає... Скажеш. Як же я можу знати, хто був.

СЕКЛІТА (*кладає ліву руку під пахву, а правої руки — кулака — під бороду*). — Настуся Гнидівна!... І чого вона мені приуздрила?... Еге ж. Плаває собі й плаває та до мене: — „Ти, каже, мала страху плавати, а ось я плавала й плаватиму доти, доки захочу... Ха-ха-ха! Як незарегоче, нараз, та й — ізникла, як мара. А я геть уся, як той хлющ, мокра — прокинулась зо сну... Та до самого світанку вже й не могла заснути.

ХАРИТИНА. — Ха-ха-хах-ха-ха!... А, чого ж то ти була така мокра?... Чи з переляку часом не „теє“?

СЕКЛІТА (*гнівно*) — Еге-е!... Ти вже й почнеш вигадувати! (*спокійно*). — От таке то, сестро, Харитинко, страхітте приснило собі минулої ночі.

ХАРИТИНА. — Приверзеся таке — катзнащо... То, мабуть, ти лягла спати вельми переївши.

СЕКЛІТА. — Та де тобі, голубонько... Я тільки й іззіла, що одну паляницю, з піврешета гниличок та мискою галушок засмакувала...

ХАРИТИНА. — Ха-ха-ха-ха-ха!... Ото так!

СЕКЛІТА. — І лягла, майже, надголодь.

ХАРИТИНА. — Ото так надголодь!... Але, хто зна, що воно таке тобі стало, що такий страшний сон ти виснила.

СЕКЛІТА. — Еге... А воно, щось таке має значити. Я в сна вірю...

ХАРИТИНА. — Можливо. Не знаю...

СЕКЛІТА. — Тут сон хотів щось сказати, але ж як ти вгадаєш його? (*утаємнижено*). — Доречі, скажу тобі, сестро, але... Нехай це зостане межи нами... Нікому не кажи, щоб не було сміху!

ХАРИТИНА. — Та — ні-ні... Що це ти? чи мене не знаєш? Чи вперше бачиш?... Чудна ти.

СЕКЛІТА (*голосним шепотом*): — Щоб ти знала: до мене

приходили старости! — Ось як то! Чи ти ба!

ХАРИТИНА. — Та невже ж?!

СЕКЛЕТА. — Їй-ей, слово чести!

ХАРИТИНА. — Ти гляди!.. Та й чиї ж вони?

СЕКЛЕТА. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Цікаво?.. А от і не скажу.

ХАРИТИНА. — А чого це ти ржеш?.. Та й чому не скажеш?..

СЕЛЕКТА. — (*завзято*) — Угадай — чиї!.. Твої будуть... Ха-ха-ха-ха!..

ХАРИТИНА. — Та, якже я вгадаю?.. Але, наколи до тебе приходили, то нехай уже твої будуть.

СЕКЛЕТА. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Ніколи й нізащо не вгадаєш.

ХАРИТИНА. — Тобто, якісь далекі, чищо?

СЕКЛЕТА. — Ха-ха-ха-ха-ха-ха!.. Аж із там-того світу... (*невизначно обводить рукою вказуючи навколо*).

ХАРИТИНА. — Ну, та, скажи ж... Не дратуй!.. Нехай мені не кортить.

СЕКЛЕТА. (*голосно на вухо*). — Пархимові! ... Ха-ха-ха!.. Чи ти бачила, чого дурневі замануло, як бикові скоринка! ... Ха-ха-ха-ха!..

ХАРИТИНА (*зацікавлено*). — Ти глянь-но!.. Ну й, що ж?

СЕКЛЕТА. — Як то: ну й що ж?! Не знаєш, що?.. З хати вигнала, ще й плюнула їм услід... От що!

ХАРИТИНА (*хитає головою*). — Ну й дурепа ж ти! А може б і не треба було б плювати?.. Що ж люде тобі завинили?

СЕКЛЕТА (*жваво*). — А я от і плюнула! І ще плюну: тьфу!.. тьфу!.. тьфу!..

ХАРИТИНА (*одскакуючи*). — Та стій!.. Нехай тобі всячина!.. Нізащо мене обплюєш, що соромно й по вулиці буде йти.

СЕКЛЕТА (*підбігає, гаряжково*). — А чого б це я мала не плювати?

ХАРИТИНА (*здивовано*). — Як, на мене?

СЕКЛЕТА (*плює ненавмисне на Харитину*). — Тьфу, дурна ж ти... Та чого б я мала на тебе плювати?

ХАРИТИНА. — Оце дякую!.. Чого б вона на мене плювала,

а карсетка вже ось мов сороки обгидили.

СКЕЛЕТА. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Ой, вибач, сестричко! Я й не стямилася, коли на тебе плюнула... Вибач! (*допомогає витирати*). Вже нема, витерла... Так, чому б це я мала на їх не плювати, ти таки скажи мені?

ХАРИТИНА. — Ну й причепилася! Як шевська смола!.. Та хоч би тому, що наша приказка каже: „У криницю не слід плювати, бо ще воду треба буде брати”.

СКЕЛЕТА. — Ха-ха-ха-ха!... Се б то, щоб я та за його дурня, віддалася?... Чи не так я тебе зрозуміла?

ХАРИТИНА. — А хоч би й так... Певне: в гріх би не впала.

СКЕЛЕТА. — Тьфу!.. Та не діжде він нехай!.. Краще вже в дівках посивію... Чи ти ба!.. Щоб реготали з мене-старе й мале? Щоби пальцями на мене показували? Мовляв: ондечки пішла Пархимиха!.. Тьфу! Тьфу! Та й ще раз — тьфу!...

ХАРИТИНА. — Та, як собі хочеш, тільки не на мене.

СКЕЛЕТА (*з зацікавленістю*). — А ти б, Харитинко, чи віддалася б за його?

ХАРИТИНА. — Хто зна. (*здвига плечима*). — Як батьки сказали б, те й зробилаб.

СКЕЛЕТА. — Тьфу!.. Яка ти дурна! Та ж він дурний. Та й не батькам же із ім жити, а тобі.

ХАРИТИНА. — Як і я, потвоєму, дурна, то й було б допари.

СКЕЛЕТА. — Ха-ха-ха-ха!.. Ну ж і пара: грім і хамара.

ХАРИТИНА (*розважно*). — То ніщо, сестеро, що він трохи дурнуватий. Із такими дурнями, ще, як кажуть, можна хліб пекти. Поглянь: худоби в його — он скільки, землі, луків; хата під коробочку, чи не найкраща в селі, хоч геть занехаяна. А хліві, клуня, комора рублена на одчепі... Це — не твоєї хижки. А там-то добра свекрушиного — повні скрині ковані! Так-то.

СКЕЛЕТА. (*задержувано*). — Фі-іі-ііі!.. Велике щастє, подумаєш!.. Повнії скрині!.. Фі-і-і-і!..

ХАРИТИНА. — Не дуже то й фі-і-кай!.. Такий ласий кусень, не щодня трапиш. А найголовніше: ні тобі-свекра, ні тобі-свекрухи. Ти сама собі пані на всю товсту губу. Може не так?

СЕКЛІТА. — Ну вже й пані! В загідженому жупані... Та нехай він сказиться!

ХАРИТИНА. — Кажу ж тобі: як собі хочеш...

СЕКЛІТА. — Тьфу!.. Тьфу!.. Тьфу!.. Ти мене просто аж злуєш. Умовляєш, умовляєш, а сама, гадай, не пішла б за його ні за які гроші... Ходімо краще, звідци геть (*за коном гуті реве худоба*). — Он, чуєш?... Як ото виспіває Пархимове багацтво.

ХАРИТИНА. — Ну щож... (*хита головою*). — Пропаще господарство. А шкода, дуже шкода... Та що вдієш (*виходять*).

На кін виходе підтоптана дівка, Настуся. Огрядна, красуня, напів поміському гепурно вдягнена. Через плече звисає її майно: за спиною — щось зав'язане в хустку, а попереду гевревики висять.

НАСТУСЯ. — (*сідаючи на Пархимову присьбу*). — Тьфу! Нехай його лихий візьме!.. От-так от натомили ноги. Хоч спочину на Пархимовій присьбі, бо не дійду до своєї хижки (*сівши, оглядає ноги*). — Ой, ніженьки мої, ніженьки! Скільки ви ще вчора потанцювали на забаві в місті. Айя! А цьогодня — мусили ще й пішечки такий от світ прочухрати... (*рантowo схоплюєся на рівні ноги й завзято, злюге*). — Але ж я їй, старій каналії й допекла!.. Геть увесь посуд на прощання потовкла, піку їй мавпячу набила, паскудній барині! (*стукає кулаком по кулаку*) — Хай знає, каналія, як мене до свого чоловіка рівняти! (*взявшись попідбоки*). — Не впіймала, — не кажи, що я з їм спала! Стара паскудо, опудало горохове! Тьфу!.. (*оглядає руки й лагідно*). — А барин, і справді добрий був... Потихці, капосний, не раз було

щипне, а щоб не казала барині, то ще й копу в руку тицьне... *(сумовито)*. — Ех-хе-хе-хе!.. Одтанцювала гиря!.. Ну, але я ще не зовсім стара дівка. Ще мені все спереду. Досить мені захотіти!.. *(сідає)*. *(Заходить стара бабуся з палицею)*.

БАБУСЯ *(підійшовши до Настусі)*. — Добридень вам!

НАСТУСЯ. — Здорові будьте, бабуся!

БАБУСЯ *(Здивовано)*. — Це чи не ви, Настусю? Ти глянь-но!

А я й не впізнала була спершу.

НАСТУСЯ. — Це я, бабуся, власною парсуною.

БАБУСЯ. — Багата, видно, будете, якщо люди не пізнають.

Я гадала, що це якась панія міська. А воно, бач, — ви, Настусе.

НАСТУСЯ *(хизовито)*. — Я таки міська й є, щоб ви теє знали собі!.. Та, тільки нехай йому чорт тому місту! *(спльовує)*. — Уже так воно мені остобісіло — гірше за гірку редьку стало!.. Нехай там воно скисне!

БАБУСЯ. — Ну то, як же — вертаєте в село жити? Чи що?

НАСТУСЯ. — Набридло вже по наймах тинятися... Іду оце в село. Адже, люди якось то живуть.

БАБУСЯ. — Авжеж, авжеж, дочко... Хату ж маєте, ще не продали?

НАСТУСЯ. — Та ні, слава Богові.

БАБУСЯ. — Ну, то вчім же затримка? Шукайте собі якогось приймака та й, живіть собі на здоров'є. Діточок собі ростіть: потіху й допомогу — на старість.

НАСТУСЯ *(вставши, вклоняється)*. — Дякую, бабуся, за пораду!..

БАБУСЯ. — Ай-я!.. Нема защо... А чогож це ви, Настусю, сидите на Пархимовій присьбі?

НАСТУСЯ *(сівши)*. — Та оце так ноги втанажила, пройшовши трицятьпять верст, що далі не вистало вже сили йти.

БАБУСЯ. — А це таки — правда. Шлях чималенький. Ноги можна таки добре набити, хоч би й молоді.

НАСТУСЯ. — Авжеж... Отож і сіла оце, трохи спочити.

БАБУСЯ. — Ну, то спочивайте, Настусю, собі з Богом... А

я піду. Бувайте здорові, Настусе!

НАСТУСЯ (*встала, вклоняєся*). — Ходіть здорові, бабусю! (*знову сідає*). — У прийми!.. Ха-ха-ха-ха!.. Діточок ростіть!.. Ха-ха-ха-ха-ха! (*аж хитаєся, регоге. Раптово — махнула рукою*). — Ех, не легко!.. Ой, не легко мабуть буде забувати міських кавалерів! (*устає*). — То-то паничі!.. То-то панички!.. Як накруте, намашеного, тобі чорного вуса!.. Як зачеше кучерявого, чорного чуба!.. Як моргоне блискавкою бровою!.. (*зігхає*). — Ех, горе мені з тобою!.. (*сідає повільно й хвилинку мовчить, потім сумовито додає*). — Не забуду тебе, Васильку... й до могили!.. Бо, хіба ж тут і знайдеш, щось путнє? Замазурені, заляпані, ніхто й уторговий день ламаного шеляга не дасть! (*навально підскакує*). — Хіба так!.. Закрутити усім світом, та от-тут-то -о-о-о- (*показує на долоню*), стиснути всіх, щоб аж сироватка з їх усіх потекла?.. І всіма мінджувати, як циган кіньми?.. Всеодно вже життя все пропаде. (*задержувато б'є рука об руку*). — От-тоді — гостювали б у мене: і станові, й урядники; і писарі й поповичі!.. Не минув би моїх рученят і барин, на злість, каналії, барині... Та й отець диякон був би тут! (*задумуєся*). — Правду каже бабуса Параска: приймак, це — справді добра розвязка... Треба, мабуть, пошукати собі приймака, а чи... самій, може, в прийми десь устрявати. Справді, скільки ще я маю поневірятися по цих проклятих і осоружних наймах? Скільки ще маю обпірати та облизувати каторжних баринь і бариньок? Тьфу!.. Та, пропадом ви пропадете од мене! Щоб і чувати вас не випадало більше! (*зути мукає Пархимова худоба. Настуся схотилася*). — Гаспидський сину, клятий!.. Ти глянь-но!.. Уже — півдня доброго надворі, а він — худобу й досі тримає в дворі! І, ма-

буть, ще не порану. Оце то — господар! (*хитає головою*). — Я думала: двері позачиняні, то господар десь у полі, худобу, може, пасе, а воно — он як!.. Худоба в дворі собі реве, як ніби її на заріз нещасну ведуть... А, де ж то сам, пан господар? Чи не спить, часом, катів син? (*заглядає в вікно. Раптом сплескує руками*). — Так і є!.. Хропе, аж хата ходором ходе... Ах, ти ж сучий ти сину! (*іде до сінешніх дверей*). — А ну лишень, збуджу я цього сонюха. (*смикає за двері, але не може одгинити*). — Ти глянь-но на його, ще й позамикав! Мабуть має страху, щоб хтось гузно йому не вкрав. Товар он реве-ревма, а господареві й байдуже. (*стукає в вікно*). — Агов!.. Пане Пархиме! Чи не час вам уставати?! (*окно од її стуку одгинилося*). — Тьфу, на твою голову!.. Ти ба! який дурний: двері позамикав із середини, а вікна не защепнуті, — сами розчиняються... (*голосно до Пархима*). — А ну, ти... парубче-е-е!.. Чи ти б не встав до своєї худоби?... Щоб ти вже на віки заснув!.. Агов!.. Пархиме-е-е!.. Гаспидський сину, час уже виспатися, щоб ти оглух!.. Спить, як убитий, тільки хропе, неначе грім гримить... Щоб ти вже не встав!.. Оце то — роботяга! Оце то — господар!.. Гай-гай, голловко бідна! (*бере грудку землі й кидає на Пархима й улугає його в самий зад*). — Агов! сплюха!.. Клятий — киш із сідала!.. Чи — чючю із барлогу! ...

ПАРХИМ (*проснувшись, як опарений підскакує*). — Тю!.. Чи не нечиста сила на мене якась скочила?... Чи, що воно таке? (*протирає оці*). — Де воно та сатана?!.

НАСТУСЯ. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Цюр дурного!.. Де це ти бачиш сатану?... Га?... Та ще й на тебе б, дурного, мала б чогось скакати?... Гаспидська ти колода!

ПАРХИМ (*урадувано*). — Тю!.. Це ти, Настусю?.. Хи-хи!..

НАСТУСЯ (*кокетує*). — Як бачиш — я! А ти думав хто — стана?

ПАРХИМ (*схоплюєся з полу, підсмикує штани, біжить до вікна*). — Хи-хи-хи!.. А я по тобі так заску-чав, так заскучав... немов тиждень не їв!..

НАСТУСЯ. — А тиж, парубче, не брешеш?

ПАРХИМ. — Присяйбо, не брешу!.. Хи-хи-хи-хи!.. А, якаж ти гарна дівка!.. Хи-хи-хи-хи!.. Як справжня паня!.. Як вранішня троянда. Хи-хи!..

НАСТУСЯ (*жартівливо*). — Тьфу, недороблений ти кавалер! Та ж хіба людина може бути трояндою?

ПАРХИМ. — А я знаю?.. Може й ні, але... але ти й справді таки красна, ну... як та весна, ясна.

НАСТУСЯ (*хизовито*). — Ну ти й брехун же, іродів парубче. Гляди, щоби брешучи та язика, часом, не одкусив собі. Буде тоді тобі біда.

ПАРХИМ. — Ні, Настусю!.. Але... хи-хи-хи-хи!.. Якби й одкусив... за таку от гарну дівку, як ти, то й не шкода було б... Хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ (*підлабузницько*). — Та й ти, парубче, не поганий... Але, чому оце ти спиш і досі? Уже ж півдня минуло давно. Чому це твоя худоба у дворі мичить? Чом на пашу не вигнав?

ПАРХИМ (*позіхає*). — Ха-а-а-аа-ха!.. Тьфу! Заспав, Настусе. Нема кому будити... Хи-хи-хи!.. Батько — померли, царство їм небесне, а я — сам zostав... Та й сплю собі... Хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — То, чому ж ти не одружишся? От і було б ко-му тебе, сплюху, будити та за чуба водити.

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи-хи!.. Але ж чомусь відмовляють, не хочуть мене. Усі кажуть, що я — дурний...

НАСТУСЯ. — Та, невжеж, так і кажуть?

ПАРХИМ. — А таки так... Чи й ти так думаєш, а скажи, Настусе?.. Я — дурний, по твоєму, чи ні?.. Як ти скажеш?

НАСТУСЯ. — Та чого там дурний, Бог із тобою, парубче! (*убік, сама до себе*). — Добра нагода... Чи не поженитися з оцим дурнем?.. Либонь таки варто спробувати (*до Пархима*). Дур-

ний, Пархиме той, хто розуму в голові не має... А в тебе, далебі — всі дома... Бо ж ти — тільки один...

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи-хи!.. Присяйбо, ти не тільки гарна дівка, а й розумна.

НАСТУСЯ (*вбік*). — І він щось у цім розуміє. (*до Пархима*). — Може ти вже й полюбив мене?.. Га?..

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. Ще й як!..

НАСТУСЯ (*заграваяюги*). — Та невжеж таки?.. Ну, а як саме, ти не скажеш?

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи!.. Так міцно, так міцно, що й сказати не вмію.

НАСТУСЯ. — А не обдурюєш, парубче, часом?

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи!.. Ще й не віриш? (*раптом перескакує крізь вікно. Настуся трохи одскакує, скрикнувши*: — „Ой, лишенько!“ Хотіла втікати, але Пархим ухопив її й обнявши в оберемок — *цілує*). — Щоб!..

НАСТУСЯ. — Пу...

ПАРХИМ. — ... вірила!..

НАСТУСЯ. — ... сти, навіж...

ПАРХИМ. — Щоб... вірила!

НАСТУСЯ. — Навіжений, пусти!..

ПАРХИМ. — Оце тобі!.. (*цілує уривгасто*).

НАСТУСЯ. — Пусти, чортяко!..

ПАРХИМ. — Тепера віриш? (*питає не випускаючи з рук*).

НАСТУСЯ. — Тьфу! Чортів реп'ях!..

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. (*знову цілує її*).

НАСТУСЯ. — ... скажи... ти сказився... Чортяко!.. Ще задавиш мене посеред вулиці!..

ПАРХИМ. — А що!.. Тепера віриш?.. Га?.. (*обмацує її груди*) — Віриш, питаю?..

НАСТУСЯ. — Агов, парубче!.. Ти, що це, чортів сину?! А не пішов би ти під три чорти?

ПАРХИМ (*удоволено*). — Хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — Ти глянь-но на його!!... Ні сіло, ні впало, а ти вже й до моєї пазухи?! (*б'є Пархима по руках*). — Іч, який швидкий!.. Пампушок уже захотів?..

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. Та які вони в тебе м'які!..

Хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — А до вінця, перше, не хочеш?

ПАРХИМ. — Яка ж бо ти й сердита! Як та баба яга. (знову *мацає*). — Я ж тільки злегенька, ось так...

Хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ (*б'є Пархима по руках*). — А — чючю, кляте порося!.. Ач якої!..

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. Рох-рох та в самий горох!..

Хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — Ти ба!.. Ні з цього, ні того — вже й бабою ягою взиває!.. — Геть од мене, нікчемо!..

Геть із моїх очей, якщо так!...

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи!.. Ну й сердита ж ти! Ну й лиха як окріп!... Але не пущу, не пущу!...

НАСТУСЯ (*пругаєся*). — Пусти... слинявий!

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. Не пущу!

НАСТУСЯ. — Геть-но! Чого це ти вчепився? Чи ти ба!.. Упадалець який!

ПАРХИМ. — А таки не пущу!... Хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — Пусти... Люде ще побачять. Ще через тебе дурня на регіт возьмуть!.. (в цю мить за *лаштунками* *гути* *дитягі* *голоси*: „*хі-хі-хі!* — „Пархим Настю любить, Пархим Настю любить”... (*Пархим і Настуся отетерено глядять. На кін убігають два хлопчики*).

ХЛОПЧИКИ. — Хі-хі-хі-хі-хі!.. Пархим Настю любить!.. Пархим Настю любить!.. (*беруть грудки землі й кидають на Пархима й Настю*). — Пархим Настю цілує!.. Пархим Настю цілує!.. (*ніби тікають*).

НАСТУСЯ. — Бачиш, що ти нароби?

ПАРХИМ. — Киша, цвіркуни кляті!.. (*не випускаючи Настусі*). — Бо наздожену пупи повириваю (*тупотить ногами*). — Хи-хи-хи-хи!.. (*хапає грудку й кидає; хлопчики регочуть — тікають*;) — Пархим Настю любить!.. Пархим Настю любить!... Хі-хі-хі-хі!.. (*зникають*).

НАСТУСЯ. — Ось ще й люде позбігаються... Пусти!..

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. А ми, щоб вони нас не побачи-

ли, сховаймося до хати... (тягне Настусю до сінейних дверей. Настуся пругається).

НАСТУСЯ. — Пусти!.. Пусти, навіжений!.. Куди ти мене тягнеш? Пусти, бо почну кричати — рятуйте!

ПАРХИМ. — (притігши Настусю до дверей, багязи, що вони замкнені з середини, тепера тягне Настусю до вікна). — Ходи-но сюди!.. Ходи-но Сюди Настусе!.. Ходи, моя любко! (Настуся сильно пругається).

НАСТУСЯ. — Здурів ти, сатано, чи що?.. Яка я тобі в чорта любка?.. Пусти, Пархиме!

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи!.. (захоплено). — Ходи-но!... Ходи-но!.. Хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ (грізно). — Пархиме! Пусти, я тобі кажу. Чого це ти вчепився?..

ПАРХИМ — Хи-хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — Що я тобі посмішище?.. Пусти!

ПАРХИМ. — Ходи-но сюди, Настусю!.. Жінкою мені будеш!.. (притягає її до вікна). — Не пущу, не пущу!.. Ти тепера моя, моя!.. (хапає її за попереk і суне в вікно).

НАСТУСЯ. — Навіжений!.. Скажений!.. Що ти робиш?.. Люде ж побачуть!.. (за окном гучи голоси: „Що воно за крик”. І в цю мить вибігають на кін Секлета й Харитина. Коли Настуся, яка галасувала „пусти” — вже втягнена на половину, дівгата, аж падають зо сміху).

ХАРИТИНА. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Ах-ха-ха-ха-ха!.. Пархиме, ах-хах-ха-ха!.. Парахиме, ах-ха-ха-ха... що це ти робиш?.. Серед білого... ах-ха-ха!.. дня!... Ха-ха-ха-ха... живу людину... Ах-ха-ха-ха-ха!.. крадеш?.. (регозуть, мало не падають).

СЕКЛЕТА. — Ой, рятуйте, дайте води... бо заллюся зо сміху!.. Ха-ха-ха-ха!

ДВІЧАТА. — Оце так тіятри!.. Ха-ха-ха-ха-ха!..

ХАРИТИНА. — Я зовсім таке бачила в містечку на торговці!.. Ха-ха-ха-ха-ха!..

СЕКЛІТА. — Та невже ж?

ХАРИТИНА. — Тільки там циган укравши вівцю, тікав крізь вікно... Ха-ха-ха-ха!

СЕКЛІТА. — А тут Пархим, чи не молодицю якусь?.. Ха-ха-ха-ха!.. Ой, умора!.. Ха-ха-ха-ха-ха!..
(ЗАУВАГА: Настуся, за дівзагої появи, ледь загула їхні голоси, сама вже вскозила в хату до Пархима, а він за ею, як кіт плигнув. Тепер трясуги кулаєм перед Пархимовим носом, Настуся тулеса до стіни, щоб її не побалили дівки).

ХАРИТИНА. — А нумо, сестро, погляньмо!.. Ха-ха-ха-ха!..
Що там за птичку, що за перепеличку... Ха-ха-ха-ха!..

СЕКЛІТА. — Погляньмо, погляньмо, кого це він туди затарганив (підбігають до вікна, але Пархим ухопив свитку й затуляє вікно).

ПАРХИМ. — А чи не пішли б ви до чортового батька?! Сороки лисобокі!..

ХАРИТИНА. — Ти глянь-но на його. Ще й лаяти вміє... Ха-ха-ха-ха!..

СЕКЛІТА. — Овечкокраде... покажи нам свою вівцю!.. Ха-ха-ха-ха!..

ХАРИТИНА. — Чи ти ба!.. Який бабник!.. (регозуги, тянуть свитку крізь вікно, щосили).

СЕКЛІТА. — Покажи-но, Пархиме, яку ти там вівцю затіг до хати?

ПАРХИМ. — Гетьте під три погібелі!..

ДІВЧАТА. — Та покажи ж!.. Ха-ха-ха-ха!..

ПАРХИМ. — Не тягніть свити... Бо ось вийду, то я вам бобу дам...

ДІВЧАТА. — Думаєш бобом одкупишся?.. Ха-ха-ха-ха!..

ПАРХИМ. — Гетьте!.. Не тягніть!.. Бо макогон непареного скоптуєте...

ДІВЧАТА. — Ха-ха-ха-ха!.. І макогон не допоможе... (тягнуть свитку).

СЕКЛІТА. — Покажи бо, Пархиме, свою кралю!.. Покажи!..

ХАРИТИНА. — Тягнімо свитку разом із Пархимом!

СЕКЛЕТА. — Та нуж бо... покажи!

ХАРИТИНА. — Ми тобі весільної заспіваємо!... *(Заспівує: „Пустіть свату в хату, тут нас небагато...” Секлета підхоплює: „Сім раз та по семеро свату хату перевернемо!.. Гу-ууу”)*.

СЕКЛЕТА. — Та тягнимо дужче, наколи не пускає! *(свиту викидають і з регозом падають на поміст)*.

ПАРХИМ *(регозе й собі щосили)*. — Хи-хи-хи-хи!.. Ага, чортові сороки!.. Я їх піддурив... Хи-хи-хи!.. *(а сам швидко кинувся до полу, вхопив велику подушку, хоже нести, щоб затулити вікно єю. У цю мить Секлета, схопившись з помосту, вже підбігла до вікна й, заглянувши — регозе, аж за живіт хапаєся)*.

СЕКЛЕТА. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Оце так!.. Оце так вівця!.. Ха-ха-ха-ха!.. Виходь, Настусе, звінчаємо!.. Ха-ха-ха-ха-ха!.. Дружками твоїми будемо!.. *(Пархим, побазивши в прорізі вікна Секлету, отетеріло став з подушкою й не знає, щож тепер робити)*.

ДІВЧАТА. — Ах-ха-ха-ха!.. Ах-ха-ха-ха-ха!..

СЕКЛЕТА. — Так це тебе, Настусе, так Пархим крав?.. Ха-ха-ха-ха!..

ХАРИТИНА. — Ой, помру зо сміху!.. Ха-ха-ха-ха!..

СЕКЛЕТА. — Звідкіля це ти взялася, Настусе?.. Ха-ха-ха!..

ХАРИТИНА. — Ха-ха-ха-ха!.. З неба та туди, де саме треба... Ха-ха-ха-ха!

НАСТУСЯ. — *(яка досі мовчки стояла при стіні, завзято підбігла до вікна й:)*. — Якого це ви іродового батька іржете, як кобилиці?! Може за жеребцями?

ДІВЧАТА. — Ах-ха-ха-ха-ха-ха!.. Прийшли твого жереба вкрасти!.. Ха-ха-ха-ха-ха!..

НАСТУСЯ. — Ти глянь-но на їх! Чи не зубами торгувати притетюрилися сюди, то чому копа?

ДІВЧАТА. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Дуже дорогі, Настусе!..

ХАРИТИНА. — Дорогші за твого Пархима!.. Ха-ха-ха!..

СЕКЛЕТА. — Не сподівали ми, Настусе, побачити тебе, таку паню, в хаті дурнуватого Пархима.

НАСТУСЯ *(підбігши до вікна, злого)*. — Сами ви дурні!..

ДІВЧАТА. — Ха-ха-ха-ха!..

НАСТУСЯ. — Трекляті скалозубки... Що вам тут смішне?

ДІВЧАТА. — Ха-ха-ха-ха!.. Ще б пак!.. Ха-ха-ха-ха!..

НАСТУСЯ. — Ми поженухалися, та на радощах, балуючися й увійшли в вікно.

ДІВЧАТА. — Так уже й поженухалися?... Ах-ха-ха-ха-ха!..

СЕКЛІТА. — Оце ж то подія!.. Ах-ха-ха-ха-ха!..

НАСТУСЯ. — Поржіть, поржіть, то Пархим, може, понуздає та на торговицю.

ДІВЧАТА. — Оце то жениханнє... Такого ще й у світі не бачено. Ха-ха-ха-ха.

ХАРИТИНА. — А чого це, Настусе, кажеш поженухалися, а репетувала не своїм голосом на всеньке село?... Ха-ха-ха-ха!

СЕКЛІТА. — Може то Пархим хотів тебе згвалтувати? *(обидві регозуть, аж за животи хапаються)*.

НАСТУСЯ. — Чи не пішли б ви до іродового батька? Що це вам тут тіятри, чи що це таке?

ДІВЧАТА. — Ха-ха-ха-ха!.. Куди, веселіше, за всякі тіятри!

ХАРИТИНА. — У тіятрах цього й не побачиш...

СЕКЛІТА. — Тай гроші треба платити ще... Ха-ха-ха!..
А тут безплатно!..

НАСТУСЯ *(до Пархима)*. — А ти чого, парубче, став ніби-то упоканий? Не можеш он тих сорок прогнати?... Сопеш тільки, як із ковальського міха.

ПАРХИМ *(шукаючи коцюбу)*. — Та я ось, як візьму коцюбу, то я їм дам!... Хи! Чортові скалозубки!..

ХАРИТИНА. — Тікаймо, Секлето, а то ще й ноги тут поперебивають нам... Іч молода женихачка!

ПАРХИМ. — Киша на сідало!..

ДІВЧАТА. *(утікаючи)*. — Молода женихачка з женихом, що віхали в хату вікном!.. Ха-хах-хах-ха!..

НАСТУСЯ. — Щоб ви показалися!.. Скрекотухи!...

ПАРХИМ *(ім услід)*. — Хи-хи-хи-хи!.. Ну, щастє ваше, що повтікали!

НАСТУСЯ *(підбигла до вікна, трясє кулаками)*. — Щоб вас грім побив серед білого дня!.. *(до Пархима. Трясє кулаями)*. — Що це ти наробив чортів надолубню?... Га?

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи-хи!.. Хіба я знав, що так буде?

НАСТУСЯ. — Що ти наробив, я тебе питаю? Чого ти іржеш, як огир вистояний? Та ж це сміху й глуму з мене, ціла хмара покотить по всьому повіту, не лише по селу!.. Що тепереньки робити я мушу, питаю я тебе?.. Нащо ти мене сюди втіг? Гаспиде ти, клятий!..

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи-хи!.. А я знаю, що тобі треба робити.

НАСТУСЯ (*не слухаючи, що Пархим каже*). — Та ж тепера, хочеш не хочеш, а мусиш іти заміж за тебе дурня, щоб уникти сміху, кпин і глуму...

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. Присяйбо, добре ти сказала, Настусю!..

НАСТУСЯ. — Щоб тебе, чорта дурного, трясця була вхопила на той час, як я підійшла до вікна тебе будити, чортового надолубня!..

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. Не журбуй, Настусю, якось воно буде.

НАСТУСЯ. (*перекривляє його*). — Бу-у-у-де-е-е!.. Баран не голений!..

ПАРХИМ. — Мее-е-е-е-е!.. Хи-хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — Ну ти глянь на його! (*сплеснула руками*). — Уже бекає по баранячи.

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. Але ти не журбуй, Настусе... Я знаю, що тобі робити... Ти тепереньки будеш мою жінкою... Хи-хи-хи-хи!.. (*хапає з radoщів Настусю й вертить єю в шаленому крутіжі*).

НАСТУСЯ. — Пусти... Пусти, дурню!.. Щоб ти пропав!..

ПАРХИМ. — Тепера ти моя жінка!.. Хи-хи-хи-хи!.. (*танцює й тримає Настусю при собі*).

НАСТУСЯ. — Тьфу!.. Сказився, чортів сину!.. (*виривається*). — Мало не задавив, ведмедище клятий? (*поправляє на собі то хустку, то кохту*).

ПАРХИМ. — Я тебе й ізнім, не тільки задавлю... Хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — Тепер, як собі хочеш. Я з твоєї хати не підую на людський сміх

ПАРХИМ. — Ха-ха-ха-ха!.. Присяйбо, ти — розумна й гар-

на дівка!... А за це... (*хапає Настусю*). Я тебе поцілую...

НАСТУСЯ. — Геть!.. Геть, нехай тобі трясця!.. (*пругаєся йому з рук*).

ПАРХИМ (*жагує цілуючи й нашивидку одриваючись*). — На тобі... на тобі... На!

НАСТУСЯ. — Пу...сти!.. Пу-у...сти!..

ПАРХИМ. — На й ще раз!.. Хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — Пусти!.. Іроде!..

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — Пусти, чорте проклятий!.. Сатанюко ти!..

ПАРХИМ (*одсахнувшись*). — Хи-хи-хи-х-и-и!..

НАСТУСЯ. — Тьфу!.. Навіжений або й зовсім дурний!

ПАРХИМ. — А що, викрутилась?! Хи-хи-хи-хи-хи!..

НАСТУСЯ. — Та нехай ти скажишся! Чортів жмикруте!.. Біжи ж тепера до моєї хижки й зараз таки перевозь мою скриню сюди...

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. (*хапає шапку*). — Зараз, Настусю!.. Хи-хи-хи-хи!.. Оце добре!... Оце розумно!..

НАСТУСЯ. — Негайно вези все сюди!.. (*вбік*). — Як грати, так грати!.. Щоб було до чого танцювати.

ПАРХИМ. — Я зараз, Настусе, я зараз!.. Хи-хи-хи-хи!.. (*вибігає геть*).

НАСТУСЯ. — Тьфу!.. Оце пригода! (*втомлено сівши на ослоні*). — Щоб його чорт узяв це пришелепкувате жениханнє!.. Чи сподівала ти в таку халепу потрапити?.. Ну й халепа ж!.. Оце до танцювалася гиря... до самої хундодери!.. (*раптово підскакує з осла*). — Якщо вже так, то так!.. Що мало бути, того й конем не обминути! Нагулялася я, навітрилась; зазнала й любовців. (*сумовито позитує головою, підперши щоку рукою*). — Ой, та ще й яких любовців! (*бадьоро*). А тепера усі кінці в воду, як і не було нічого... Осідлаю дурного Пархима, загнуждаю, запхну його от сюди-и-и (*показує на босу п'яту й стукнувши п'ятою об підлогу гукає*). — І ось його так!.. Худібонька чимала, свекрушиного майна вистачить...

Одягнусь, як пава і... Ходіть сюди всі паничі, всі поповичі, всі купці молодці!... Одним словом: всі, всі, всі, хто хоче зазнати ще жагучої ласки в обіймах Настусі Гнидівни!.. А тепера (*хизовито*) — пані Шеревертнихи!.. Ха-ха-ха-ха-ха!.. (*жваво, наказово*). — Закрути їх, Настусе та так, щоб аж дим стовпом ішов!.. Щоб музики щодня тнули; щоби пісні лунали... Щоб солодко-солодко було жити!.. Щоб і помираючи було чим ізгадати свою молодість!.. Ось так мусить бути!.. (*грізно тупнула ногою*).

ЗАВІСА ПАДАЄ.

ДІЯ ДРУГА.

Вигляд кону — той самий, що й у першій дії. Хожа гас, між двома діями, досягає сливе трьох років. Однак ніщо не зазнало ніяких змін. Одне, що досить помітно, це — Настуся стала грім-молодиця, а Пархим — знитився, обдертий, голодний. Він давно втратив ту безпригинну, парубоцьку веселість, смішки. Став тепера похмурий, жалюгідний.

Повз хату, як і в першій дії, проходять у різні боки люде, здебільшого мовчки, а інколи — лише вітаючи одне-одного. На позатку дії — Пархим никає по хаті. Він шукає щось попоїсти. Але ж Настуся все поховала. Не знайшовши що їсти, Пархим лягає спати, бо ногами, коли бувають „заїжджі” йому спати в хаті Настуся забороняє.

Коли завісу буде піднято, незабаром, за лаштунками залунає квіканне свині та Настусина лайка, яка гайнує свою сусідку. Люде, які проходять повз хату, зауважують, що вже розпознато „недільні тіятри” — Настусина лайка з сусідами.

ПАРХИМ. — От урагова баба! Щоб тобі вітер носа звернув набік! Тут їсти охота так, що ніби тобі кишки хтось витягає з нутра гаком, а вона — геть усе поховала... Хоч візьми та й іди до людей просити. (знаходе якусь цибулину; регоге давнім знайомим посміхом). — Хи-хи-хи-хи!.. Хоч цибулину залишила несховану. Мабуть їй на той час було запаморочило. А ну, ли-

шень, погризу. (*обгризає*). — Чи не перестане, часом, шлунок скавучати, як цуценя? (*укусив цибулину, кривиться*). — Тьфу! Нехай тебе лиха личина возьме! Яка іродова цибуля гірка. Ще й ув очі заходе. А я ж під її й гнойку достатком підсипав, думав собі — солодча буде. А вона, глянь-но — яка ото злюча. Зовсім така, як моя Настуся. (*кидає цибулину геть*). — Ось туди-о-о-о тебе, лиха личино!.. Як ти така поганюка. Тьфу!.. (*роззирає по хаті, гугаючи потилицю, хвилинку мовжить*). — Що ж би його ззісти?.. Але ж, мов би тобі мітлою вимела, урагова баба!.. Все до шини-риночки поховала. Бодню, каторжна душа, навіть замкнула, щоб сальця, хоч кришечку, не взяв Пархим... Ну й жіночка!.. Ех, Пархиме Уласовичу, де твої очі були? Чом вони не повилазили тобі, як ти дурний женихався з цією відьмою, Настусею? Тьфу! (*махнув рукою*). — Наколи нема нічого їсти, лягай, Пархиме Уласовичу та, хоч засни, щоб отой шлунок не ворчав! (*мить мовжить*). — Може та урагова баба забариться десь, то хоча висплюся. Гаспидська відьма й поспати не дає. Ледь який постоялець над'їде, так і гонить на всю ніч, страканіти попід хатою. Мовляв: годуй та доглядай коні заїжджого, щоб ніхто не покрав. А сама, чортова яга, з гостем: хі-хі-хі-хі та ха-ха-ха-ха виробляє... Ех-хе-хе!.. (*лягає*). — Дожився ти, Пархиме Уласовичу, на своїй батьківщині! Став гірше за якогось поганого наймита. І обдертий, і голодний, і, навіть, не виспаний. (*позіхає й хроче*).

НАСТУСЯ (*за лаштунками*). — А, щоб ви були кляті!.. А, щоб ви були прокляті! Щоб ви були стораз перепрокляті!.. Атю сюди!.. (*ударена свиня ківікає на всю вулицю*). — Ага! аж нагу потягла. Може, хоч тепера не ходитимеш до мого двору. Щоб уже вона і на ноги не ходила! Пускає та й пускає свиню в мій двір. Завжди з

- корита повиїдає чужа худоба. (*вибігає на кін*).
СУСІДКА (*зза кону*). — Настусе, щож це ти наробила! За що це ти скалічила мені свиню?
- НАСТУСЯ (*ветра за лаштунки — й грізно, задержувато*). — Не пускай!.. Щоб вона тобі одубіла до завтра!
- СУСІДКА. — Та хай тобі язик твій одубіє, а чи зовсім усохне! Яку вона тобі шкоду зробила?
- НАСТУСЯ. — А ти ж потіпухо нещасна!.. Ще й язик щоб мені всох!.. Щоб тобі розум твій висох!.. Щоб ти сама висохла на тріску!.. Щоб твого чоловіка сухоти скорчили!.. (*вибігає на кін*). Чи ти ба! Яка, халява, мудра!...
- СУСІДКА. — Сама ти халява загиджена!.. Що це мій чоловік тобі на язиці? Щоб уже тебе й саму сухоти покорчили, якщо людям цього зичиш.
- НАСТУСЯ (*роздратовано*). — Ах ти ж нікчемо!.. Ах ти ж недоріко!.. (*біжить за лаштунки*). — Ти но глянь на сі: її свиня завше поїдає з під моїх свиней, а їй ще й (*перекривляє*) — „Чим вона тобі шкоду заподіяла”... А то щож, не шкода?
- ЖІНКИ (*проходяги вулицею*). — Хай Бог не доводить! (*христяться*). — От так таки людину багнітувати! Ну й сатана, не молодиця!
- СУСІДКА. — Тьфу, нехай ти сказись! Зачеши чорта возом, так і саньми не одчеписья.
- НАСТУСЯ. — Сама ти, потіпухо, сказись та в ямку скотись!
- СУСІДКА. — Тебе чуму запечи, то й увесь рід клястимеш цілий день.
- НАСТУСЯ. — Не пускай свиню, кажу тобі! Я тобі не сторож, не пастух твоїй худобі... Я тобі не зобов'язана її годувати. Щоб ти сама, задрипанка, сказала!.. Нікчемна нікчемнице!
- ЧОЛОВІКИ (*проходяги, наслухають*). — От поливає, так поливає! — І рідна мати в купелі не викупає так, як Настуся в лайці виполоще!.. Дотепна! (*проходять*).
- НАСТУСЯ. — Чи ти ба! Ще, щоб я та сказала!.. Щоб мене ще й сухоти покорчили?! (*злюго*). — Щоб твій рід увесь показився!.. Щоб твої діти по-

дуріли!.. Щоб твій чоловік повісився на сухій груші!.. (з двох боків ідуть: головік і жінка, а навпроти — парубок).

ПАРУБОК. — От поливає тітка, Настуся! Од такої поливки не всохне ніколи.

ЧОЛОВІК. — Ну вже ж і тімашна до лайки.

ПАРУБОК. — Лихо — не жінка... Язичок, як голярка... Голить не миливлячи.

ЖІНКА. — А з паничами, заїжджими, хіба ж так щебече та вищирінькує.

ЧОЛОВІК. — На те вона — найзугарніша за всіх жінок на світі.

ПАРУБОК. — Тьфу!.. От сатана! (йдуть убік, хто-куди).

НАСТУСЯ (входячи на кін, оглянувшись убік сусідки, з якою щойно сваркувала — плюнула). — Тьфу! Усяке тобі ніщо почне тебе оттак от нівечити: „І щоб тобі язик усох“, „І щоб ти сказалась“, „І щоб сухоти покорчили“, і щоб і се й те... (знову, обернувшись лицем до сусідки). — А нехай ви сами повсохасте!... Хай ви подохнете, повішається, покажитесь, як ні защо, ні прощо — маю казитися!.. Зателепухо нещасна!.. (входить до хати. Побазивши, що Пархим спить. Вона спершу отетеріла з несподіванки й тільки руками вдарила об поли, а далі як некрикне). — Ли-ишень-ко-о ти мо-оє! Чи ти бачив оттаке-е-е неща-сстє-е!.. (раптом). — Ах, тиж сплюха неспросипний!.. Ах, тиж ледащо нещасне!.. Ах, ти ж лежню невилежний!.. Не побила б тебе лиха година з таким чоловіком! (бігає по хаті й не знає що його робити). — Спить собі, а надворі чужа худоба гайнує власне добро!.. Ах, ти ж одоробло кляте! (хапає рогаза й б'є Пархима по задні). — А на!.. чортів сину!.. Щоб ти на віки заснув!.. А на!.. А — на, ще раз!.. (Пархим падає з лави).

ПАРХИМ. — Рятуйте!.. Рятуйте, люде добрі!..

НАСТУСЯ. — Я ось тебе „порятую“, чортів сину!.. (замахує знову, але Пархим нашивд підскогив із

землі й одскозив). — Чортів ледацюга!..

ПАРХИМ. — Тьфу!.. Урагова баба ти, отак мене перелякала. (*гухаєся*).

НАСТУСЯ. — Я тебе „порятую“!.. Ти це чого розлігся спати серед дня?.. Тобі ночі мало, не виспався?.. Чи нема що робити?.. Чужі свині вуха мало не об'їдають, а він лежить, як колода!.. А до церковці святої, ти б не пішов? (*метушиться по кону*).

ПАРХИМ. (*гухаючи задину*). — Ураг би тебе забрав десь!.. От-так ото ні защо — урепіжила рогачем по заду...

НАСТУСЯ. — Я тобі ще й не так дам!..

ПАРХИМ. — Та ж так і зад усунути можна... Що тоді буде з мене — каліка?

НАСТУСЯ. — Я тобі й голову всушу, трясця твоєї матері!.. Не я буду, ось побачиш... (*вибігає в сіни*).

ТЕОКТИСТ (*проходячи вулицею, погугує сварку, зупинився й наслухає. Коли НАСТУСЯ б'є ПАРХИМА, ТЕОКТИСТ і собі гухає заду, то спину; крутить головою, а то й вигукуює: „Так його, тітко, Насте.“ Коли ж Настуся вибігла в сіни каже: „Ну й клятою бабою стала Гнидівна. Аж мене страх бере. (здрігає). — Не дай, Боже, (христиться), мені такої напарниці... В землю зажене.*

ПАРХИМ (*ходить по хаті, гухає заду*). — От гаспид!.. От так крепко урепіжила.

ТЕОКТИСТ (*підперши рукою щоку*). — Сердешний Пархим! Мученик свого нещасливого залицяння.

ДІВЧАТА (*вбігають на кін*). — А ти тут, що ворожиш?

ТЕОКТИСТ. — Еге ж, ворожиш. Слухаю, як он Настуся Пархимові службу Божу править.

СЕКЛІТА. — Справді?

ХАРИТИНА. — І давно вже?

ТЕОКТИСТ. — Оце щойно замовкла. (*наслухають*).

НАСТУСЯ (*вбігаючи до хати*). — Я тобі, і голову всушу!.. Я тебе посплю!.. Гарний господар!

ТЕОКТИСТ. — О!.. Знову почала.

ПАРХИМ. — Та за голову ти не клопочися... Вона в мене й так суха. (*Настуся вертягися по хаті — недогула*).

НАСТУСЯ (*грізно*). — Що ти сказав?.. Що ти сказав, надолубню?

ХАРИТИНА. — Чуєте?.. Чуєте?..

ПАРХИМ (*ближче підійшовши до Настусі*). — За голову не клопочися... Вона й так суха, як горіх. От що, не знаєш?

НАСТУСЯ (*трясузи кагалкою*). — То я ось тобі одволожу її!.. Геть мені зараз із хати!.. Щоб твоя й нога тут не була!

ТЕОКТИСТ. — Он воно як: за шиворот та навиворот! (*Дівчата хитають лише головами*).

НАСТУСЯ. — Розлігся спати — на віки б ти заснув!

ПАРХИМ. — Отож, геть із хати... Хоч би їсти щось дала.

НАСТУСЯ. — Я ось тебе нагодую... Ти в мене, аж облизуватимешся.

ТЕОКТИСТ. — Хіба ж так, гарну жінку мати!

НАСТУСЯ. — Цьогодня — свята неділя, а він — їсти дай... Я тобі дам!... Я тобі дам, пожди-но... (*вибігає в сіни*).

ПАРХИМ (*зиркає на полицю, де Настуся щойно поклала свіжі паляниці. Ухопивши паляницю, стис її, так стиснутою кусонув, що викусив шмат, як кінь копитом витис. Повернувшись лицем до глядагів, жуюги мигить*). — Кгм... Кгм... От смашна, як з медом. (*тримає викушене так, щоб видно було глядагам. Рантом убігає Настуся. Пархим ховає паляницю за спину*).

ХАРИТИНА (*коли Настуся вибігає*). — Пресвята Богородице (*христиться*). — позбав мене од такого чоловіка, як оце Настуся!..

ТЕОКТИСТ. — А мене од такої дружиноньки!

СЕКЛЕТА. — Справжня тобі яга.

НАСТУСЯ (*Завваживши, що Пархим щось ховає за спину*). — А ти що тут робиш, гаспиде? Га?.. (*вона на мить одвернулась, а Пархим знову вкусив паляницю, вдруге*).

ПАРХИМ *(не можуть зразу проковтнути)*. — Кгм ... Кгм ...

НАСТУСЯ *(хапаючи Пархимові з руки пальницю)*. — Мамоньки-ии, мої-іі! .. Люденьки-иии, мої-і добрії-ііі! .. *(показує ніби до залі)*.

ТЕОКТИСТ. — Слухайте, слухайте! *(дівгата ніби щось шептуть межи собою)*. — Вже знову почала.

НАСТУСЯ. — От-це так роботяга! .. От-це так глитаї! .. Гли-тонув, як тобі — кінь копитом витис. Боже ж ти мій! .. Щож це за кара мені така?

ПАРХИМ. — Та я тільки півразу й укусив.

НАСТУСЯ. — Щоб ти був удавився! .. Лишенько ти мос, без-мірнеє!

ТЕОКТИС *(махнув рукою)*. — Пропав сердешний Пархим. *(Дівгата наслухають)*.

ПАРХИМ. — Справжня ти урагова баба.

НАСТУСЯ. — Як ... як ти сказав? *(біжить по рогага)*.

ДІВЧАТА. — Загризе вона його. Зсість без соли.

НАСТУСЯ *(вхопивши рогага)*. — Ах ти ж чортів сину! Ти ба, як розпащекувався, як баба на торговиці! *(замазнула, але вдарила по одвірку, бо Пархим вискогив у сінні)*.

СЕКЛЕТА *(христиться)*. — Хай Бог не доводить!

ХАРИТИНА. — От таку скаженну вона вдачу має.

НАСТУСЯ *(посміхаючи)*. — От туди-о! .. До чортової мами! Чортів надолубень. Ха-ха-ха-ха-ха! .. *(никає по хаті, гетурить)*.

ХАРИТИНА. — А, як вона їде на Пархимові *(хитає головою)*.

ТЕОКТИСТ. — Як на гнідосірозалізнобуланому.

ХАРИТИНА. — Аж висох, горепаха, й почорнів.

СЕКЛЕТА. — Мабуть би вже помер із голоду, як би люде не давали їсти.

НАСТУСЯ *(сідаючи)*. — Хууу-ух! ... Так утанажилась сяду хоч спочину трохи ... Але ж спека яка в хаті *(втирається; йде прогинити вікно)*.

ПАРХИМ. — Тьфу! .. Сатана, не жінка.

ТЕОКТИСТ. — Що, Пархисе, не переливки? Як з окропу ви-летів?

ПАРХИМ *(махнув рукою)*. — Нехай вона сказиться. *(йде)*

геть).

НАСТУСЯ (*погувши Теокистові слова*). — А тобі, яке діло, шибенику чортів?

ТЕОКИСТ. — О!.. Вже й до мене вчепилася!

НАСТУСЯ. — Чого ти стоїш тут — витрішки ловиш?

ТЕОКИСТ. — От такої, маєш!

НАСТУСЯ (*до дівчат*). — А ви, якої чортинячої мами поставили попід віконню?

ХАРИТИНА. — Свят, свят, свят!.. (*христиться*).

СЕКЛЕТА. — Таки й нас не минула!.. Ха-ха-ха-ха!..

ТЕОКИСТ. — Ось вона вас посвятить заради неділі.

НАСТУСЯ. — Повитріщали баньки, як баран на нові ворота! (*втирає вікна*).

СЕКЛЕТА. — Та що це — не можна нам постояти на вулиці? Гляди-но, яка...

ХАРИТИНА. — Чи не закупила, часом, усю вулицю?

НАСТУСЯ. — А якого ірода тут стовбичите?.. Чю-чю, до сажу!..

ТЕОКИСТ. — Так їх, тіточко, так!.. Киша на сідало!

НАСТУСЯ. — Що тут забули, чи не вчорашній день?

СЕКЛЕТА. — Тьфу, на тебе! Напала, як чорт на попа.

НАСТУСЯ. — На свою голову тьфукай, недотепо!

ХАРИТИНА. — Та чи ми тебе, Настусе, зачіпали?

НАСТУСЯ. — Порядні дівки на службі Божій стоять, а ви з парубком, попід чужими вікнами, гулі справляєте серед білого дня. Безсоромні!

ТЕОКИСТ. — Тіточко, Несте, ви б свою плювачку зачинили. (*дівгата регочуть*) — Чого ви мене зачіпаете?

НАСТУСЯ (*мов опарена*). — Ах ти ж іродів сину!.. То ти ще мене вчитимеш, сопляче? (*шукає коцюбу*).

ТЕОКИСТ. — Ну й справді... Які ми гулі справляємо? Що ви соромите нас?

НАСТУСЯ (*шукає коцюбу*). — Де та чортова коцюба?..

ХАРИТИНА. — А їй — уже гулі справляємо.

СЕКЛЕТА. — Так от собі зустрілись та й гуторимо.

НАСТУСЯ (*вертає до вікна, не знайшовши коцюби*). — Щоб ви помітили!.. Щоб ви подуріли!.. Щоб вас погибіль узяла!..

СЕКЛЕТА. — Та й защо оце ти нас кленеш так?

ТЕОКТИСТ. — Годі, тіточко, Насте, „щобкати”.

НАСТУСЯ (*аж трусся зі зла*). — Ах ти ж сучий сину!.. Ти й справді навчати мене прийшов? Ах ти ж молокосмокте нещасний! Піди до мами нехай молоко з губів витре. (*злюго загиняє вікно, аж шибки дзелензять, а воно — розхилилося. Тоді вона знову його загиня*). Тьфу, тьфу, тьфу!.. Ось яка молодь тепера! (*вибігає в сіни*).

СЕЛЕКТА. — Ну й нечиста сила, не людина!

ТЕОКТИСТ. — Чекайте, дівчата. Я їй зараз щось на зло стругну. Ось побачите!...

ХАРИТИНА. — Не зачіпай ти її.

СЕЛЕКТА. — Не знаєш, що то за цяця?

ХАРИТИНА. — Лиха потім не обберешся.

ТЕОКТИСТ. — Ні, ні!.. Заждіть. (*хапає колоду й котить під сінешні двері, а одбігши — гукає*). — Тітко, Насте!..

НАСТУСЯ (*вбігши в хату — до вікна*). — Якого там ірода репетуєш, як на пупа заслаб? Яка я тобі тітка? (*дівчата щось шепчуть одна-одній*).

ТЕОКТИСТ. — Тітко, чи пак... Настусю!.. Он ваші телята вибігли з двора.

НАСТУСЯ. — А щоб на їх дох ударив! І який воно чорт випустив їх із хлівчика?

ДІВЧАТА. — І на дідька ти її зачіпаєш?

ТЕОКТИСТ. — Швидче, тітко Настусе, бо втечуть.

НАСТУСЯ (*нашвидь накидає на плегі хустку*). — Щоб на їх погибіль прийшла! Де воно той господар — гаспидський Пархим? (*біжить із хати та, не встигши й думку закінчити, переступаючи порога, нараз споткнувшись — падає з усіх го-тирьох*). — Ай-й-й!.. (*крижить упавши*).

ДІВЧАТА. — Ха-ха-ха-ха-ха-ха!!

ТЕОКТИСТ. — Тримайтеся, тіточко, за землю, щоб у рай не полетіли!..

ДІВЧАТА (*регозуть*). — Чи не за нас, Настусю, Богу моли-туєш? Ха-ха-ха-ха!

НАСТУСЯ (*встаючи*). — Ах, ти ж шибенику проклятий!..

Ах, ти ж бузовіре!..

ХАРИТИНА (до Настусі). — Чи простить, Настусю, бозя? (регозуть).

НАСТУСЯ (хапає палицю). — Я тобі, гицелю, твою чортову голову розтовчу!.. Як поганому котові! Я тобі ноги твої кляті поперебиваю!.. (змахує вдарити Теоктиста а він утікає. Дівгата регозуть, аж мало не падають).

ТЕОКТИСТ. — Рятуйте!.. Рятуйте, люде добрі!..

ДІВЧАТА (до Теоктиста). — Тікай, тікай... (регозуть, аж кижкають).

СЕКЛІТА. — Пограймося й ми, Харитинко, в ката й миші!.. Ха-ха-ха-ха-ха!..

НАСТУСЯ (до дівгат). — А тириш ізвідци!.. (змахує палицею). — Демонські ви зубоскалки!.. (дівгата з реготом утікають, а поперед їх Теоктист). — Щоб на вас холера витріщилася!..

УСІ трое. — Ха-ха-ха-ха!.. (а Теоктист додає): — Оце так пастушка, але нас таки не впіймає за вушка... Ха-ха-ха-ха!.. (тікають) (на кін увіходить сільський стражник).

СТРАЖНИК (ще зза кону). — Що це тут за гвалт?.. Що за рейвах?.. Хто тут і кого б'є?.. (ступавоги на кін, питає): — А!.. Це ви, поштенна Настасіє Євтимовно?! Моє вам найнижчеє пошануваннячко!.. (притримуючи шаблюку земно вклоняєся). — Як ся маєте?.. Ге... Як почуваете?.. Чи ще живі, чи здорові?..

НАСТУСЯ (земно та поважно). — Дякую, дякую вам красенько!.. Жива й здорова, як нитка валова... тільки (злого поглянула на колоду й Теоктиста) ... У-у-у-!.. Ти проклятий виродку!.. Я ось заскаржу тебе панові Стражникові!.. (трясе навздогін кулаком). — Тобі твоє ще змелєся.

СТРАЖНИК (зацікавлено й підкреслено земно). — Що тута виникло, Настасіє Євтимівно?.. Кому це ви так грозите й защо?.. Чи вас, часом, ніхто не скривдив?

НАСТУСЯ (*поіритовано*). — Еге!.. Гарна влада в селі!.. Он той, шибеник (*показує на Теоктиста*) ... У-у-у-ууу!.. Ти каїне!.. (*б'є кулак об кулак*). — Он той, Хвостист!.. щоб на його погибіль прийшла!.. Ну ледь-ледь мене, щойно, не вбив!..

СТРАЖНИК (*здивовано*). — Та ну бо? Хвостист?!.. Цеб-то собака?..

НАСТУСЯ (*недогувши про собаку*). — Авжеж, авжеж, Хвостист!.. Де ж то, оттакі парубки ростуть у селі!..

СТРАЖНИК (*здивовано*). — Хвостисті парубки, кажете? (*регоге*) — Ха-ха-ха-ха!.. Це, справді, щось не чуване!...

НАСТУСЯ. — Авжеж нечуване!.. Хоч би ви їх провчили!.. У-у-у-ууу! клятий! (*махає на його кулаєм*).

СТРАЖНИК (*допитливо*). — То, кажете, хвостистий?.. Мало вас не вбив?

НАСТУСЯ. — А тож як!..

СТРАЖНИК. — Вас, Настасіє Євтимівно?

НАСТУСЯ. — Еге ж!.. Еге ж!.. Чи вам ще не зрозуміло?.. Чи може вам позакладало?

СТРАЖНИК (*здвигає плегима*). — Нічого не второпаю... Як це — очевидно, собака, міг вас, моя найдорожча крало, убити?

НАСТУСЯ (*гнівно*). — Який там, у дідька, собака?.. Ви пане Стражнику, чи не з глузду ви з'їхали Хвостит, кажу вам, Хвостист, парубок Гайдамаченків!.. Чули ви такого? Он дечки він, катів син, пішов із дівками.

СТРАЖНИК (*посміхнено*). — Ах, Теоктист Гайдамаченко!

НАСТУСЯ. — Авжеж, авжеж він.

СТРАЖНИК (*грізно*). — Ах, же він ракло непотрібне!

НАСТУСЯ. — Щоб пак!.. Так глумитися над людьми.

СТРАЖНИК. — Ах, він же безбатьченко!

НАСТУСЯ. — Та він і безматеринченко... Не тільки...

СТРАЖНИК (*засукує рукави*). — Та я його... Та я йому!.. (*схаменувся, одгортає рукави*). — Та, ви знаєте... Я його... Я його обов'язково до волосної холодної замкну!

НАСТУСЯ. — Так, так, так!.. (б'є кулак об кулак). — Давно б уже треба бузувіра посадовити.

СТРАЖНИК (хизовито). — Він у мене знатиме! (випинає груди). — Він мене затьмить... Щож він вам, Настасіє Євтимівно, заподіяв? (оглядає її з кола).

НАСТУСЯ. — Та тут, я ж вам кажу: мало-мало не вбив, клятий бузувір...

СТРАЖНИК (буцім зжахнувшись). — Як?... Чим?...

НАСТУСЯ (показує на двері). — Та ж, бачите. Поклав під самим порогом колоду (Стражник витягає зірці й надіває). — Еге!..

СТРАЖНИК. — Ну, ну?

НАСТУСЯ. — А тоді, гаспид, ще й гукає, що мої телята з двору вибігли.

СТРАЖНИК. — Ну, ну, а далі?

НАСТУСЯ (ударивши об поли руками). — Ну я, здуру, забувши... Бо саме так смачно сваркувала...

СТРАЖНИК (жартома). — З ким же це? Та ще так раненько?

НАСТУСЯ. — Та з ким же, як не з чоловіком... і з оцим клятим Хвостистом!

СТРАЖНИК (ховає зірці). — Ха-ха-ха-ха!.. Теоктистом!.. Те-е-ок-тис-том, Настасіє Євтимівно... Розумієте? Теок-тис-том! О!

НАСТУСЯ. — Егеж, егеж, я ж і кажу вам... із Хвостистом! Хай він сказиться матері на радість.

СТРАЖНИК. — Хе-хе-хе-хе!.. Ну й щож, як далі було?

НАСТУСЯ. — Та отож, я забувши здуру, що телята сама ж вигнала на пашу, та, як дурний із печі — швидче з хати, та через колоду, яаакк нетелепнуся об землю! аж мені світ увесь перевернувся, аж мені й зорі всі з неба попадали.

СТРАЖНИК (щипаючи її за щоку). — Та й чарівна ж ви... ха-ха-ха-хах-ха!.. Та й чарівна ж ви, моя прехороша, Євтимівно, як розповідаєте, та ще щось цікаве.

НАСТУСЯ (насуплено). — У-у-у-у ви, підлабузнику!

СТРАЖНИК. — І ви впали, Настасіє Євтимівно?

НАСТУСЯ. — А то б ні?.. Ще й як!.. Кажу ж вам, усі зорі з неба пороснули, немов би тобі дощ рясний.

СТРАЖНИК. — Та ж це було чи не щойно?

НАСТУСЯ. — Авжеж!

СТРАЖНИК. — Серед білого дня?

НАСТУСЯ. — Та ж бачите... Чи вам повилазило?

СТРАЖНИК. — Ну то, де ж ті зорі на небі, серед білого дня ви бачили? Моя синичко-перепеличко....
Щось ви, чи не збрехали, часом?

НАСТУСЯ (*збентежено*). — Та хто його знає, що воно було... Тільки мені дуже було блиснуло в-очу.

СТРАЖНИК. — Ха-ха-ха-ха!.. (*бере за щок Настусю*). — Ну ви ж і вигадниця!.. Я такого б ніколи не зумів би вигадати.

НАСТУСЯ (*не слухаючи*). — Ну я й думала, що то всі зорі з неба геть посипалися, як телепнулася об землю.

СТРАЖНИК. — Ну, нічого! (*турботливо*). — А ніжки ваші не поламали, часом, Євтимівно? (*несміливо обмацує*).

НАСТУСЯ (*завзято*). — О, наколи б я поламала ще й ноги, то я б його, гаспида, клятого й на печі наздігнала б!.. І під маминою спідницею не сховався б!..

СТРАЖНИК. — Ха-ха-ха-ха!.. (*задоволено закругує вуса*).

НАСТУСЯ. — Я б йому дала знати, як то мені ноги ламати (*стукає кулака об кулак*).

СТРАЖНИК (*на весь рот рогозе*). — Ха-ха-ха-хах-хах-ха!.. Ах, щоб вас, Євтимівно, Бог любив!.. Як ви мене потішили, насмішили...

НАСТУСЯ. — А то ж, як?

СТРАЖНИК. — Справді! Якби ноги вам був поламав, то ви б його на печі таки наздогнали б?..

НАСТУСЯ (*гнівно*). — А то ж як, подарувала б йому?..

СТРАЖНИК. — Ну й жартівниця ж ви, їй-Богу!.. Ха-ха!..

НАСТУСЯ (*б'є кулак об кулак*). — Кажу ж вам, — і з під маминої спідниці витягла би, гаспида!..

СТРАЖНИК. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Та ж він — безматеринченко, казали ви?

НАСТУСЯ (*отямлено*). — Тьфу, на його голову!.. Та, хіба ви не зоб'єте з пантелику? (*і вже лагідно, по-сміхаюги*). — А, чому це ви так довго не заходили до мене?

СТРАЖНИК (*поважно*). — О, моя синичко-перепеличко, служба.

НАСТУСЯ (*задержувато*). — Чи тож-то!..

СТРАЖНИК. — Завше в подорожі. Як не в одне село траїхати, так ув інше, а все — їдь, і їдь, і їдь...

НАСТУСЯ (*напівсумовито*). — А я так заскучала, так заскучала по вас...

СТРАЖНИК (*щипає її за щоку*). — Справді, синичко?

НАСТУСЯ (*з легким докором*). — Безсоромний! Ще й не вірите!.. Невже б то я мала перед вами брехати?

СТРАЖНИК. — Ну, то я, перепеличко, цьогодня звітаю, як що ваша ласка мене бачити... Чоловіка, на той час, теє-то як його... вишліть.

НАСТУСЯ (*ласкавенько*). — О, цього вже мене не вчіть.

СТРАЖНИК. — Гаразд, моя синичко-перепеличко!

НАСТУСЯ. — Я й сама це добре знаю... (*на кін раптом виходить дядько*).

ДЯДЬКО (*здіймає шапку*). — Добридень вам, пане Стражнику, й вам тітусю!

СТРАЖНИК (*гордовито*). — Здрастуй!

НАСТУСЯ (*ледь уклоняєся*). — Драстуйте й ви!

ДЯДЬКО. — Скажіть, будьласка, де тут жиє чи то вдова, чи московка Шеревертниха?

НАСТУСЯ (*злякано*). — Це — я... Але я — ні вдова, ні московка.

СТРАЖНИК (*урядово*). — А навіщо це вона тобі, чоловіче? Та й, хто ти, звідки сам?

ДЯДЬКО. — Та кажуть люде, що в їх (*показує на Настусю*), можна переночувати...

СТРАЖНИК (*загадково, посміхнено*). — Ах, переночувати!.. Цікаво!..

НАСТУСЯ. — Переночувати?..

СТРАЖНИК. — Але про це питайте в господині (*цвіркнув кризь зуби. Відійшов*).

НАСТУСЯ. — Кому ж це, переночувати: вам чи що?

ДЯДЬКО. — Ні, ласкава пані хазяйко . . . Я везу паній до міста. Коні вибив із сил, а до міста ще далеко . . . Цьогодня всеодно не доїду. (*Стражник, нюхаючи тютюн — походить*).

НАСТУСЯ. — А хто ж ваші пани?

ДЯДЬКО. — Та не пани, а панії — поміщиці . . . Стара пані, з дочкою.

НАСТУСЯ (*вередливо*). — О ні, ні! . . . Нема в мене місця! . . . Не можу я їх прийняти. Пошукайте собі деінде.

ДЯДЬКО (*скидає шапку, вклоняєся*). — Ну, то вибачайте. Бувайте здорові! . . . (*Стражник відійшовши на край кону, щоб слухагі гули: „Ледь-ледь справа не прогоріла.”*)

НАСТУСЯ (*до Дядька*). — Ходіть собі здорові. (*Стражник продовжує: „Але цьогодня — мій верх і . . . затичка! . . . — ласо посміхає.”*)

СТРАЖНИК (*до Настусі*). — Так значить вечором, синичко-перепеличко?

НАСТУСЯ. — Авжеж, авжеж, я чекатиму! . . . Ой, застоялась же я.

СТРАЖНИК (*козирає*). — Бон жур мадам! . . . (*виходить*).

НАСТУСЯ (*посміхнено*). — До щасливої зустрічі! . . . (*йде в хату. Увійшовши в хату, Настуся, рада та весела, гепуряги й пораюгися по хаті, позинає щось наспівувати. По вулиці проходять люде. Чути церковний дзвін*). — Тьфу! . . . Я з радощів, аж ніби оп'яніла. Ложки тра покласти в мисника, а я їх у піч мало не засунула . . . О, бач! . . . У церкві служба Божа йде, а я, як навіжена наспівую собі . . . Чи не тю! Уже на „достойне” дзвонять, а я ніяк не впораюсь; ніяк не виберусь до Божого Храму . . . Де воно той Пархим? (*одягаєся, гепуригься й гукає в вікно*). — Пархиме! . . . Пархиме! . . . Не чути. Невжеж таки пішов до церкви? Піду й я, хоч на „розхват шапок”, аби люде не казали, що Настуся не була в церкві. Та й ноги не так болітимуть, як стояти довгу відправу. (*за-*

пнувши хустку глядить у відро з водою, поставивши його так, щоби було видно гляда-гам). — Не видно, як слід... То-то бувало в місті — куди не глянь — усюди: люстра, свічада тобі, а тут і глянути на себе нема в що... Ну, гаразд, яка вже буде, така й буде. (*христиться*). — Господи, пострічай. (*виходе, але вийшовши на вулицю, згадує:*) — Хоча б не забути зайти до пасічника, роздобути не вечір медку... (*зникає за лаштунками. На кін виходять селяни-господарі. Гуторять про господарські справи*).

СЕЛЯНИН — 1. Оце обійшов усеньке поле. І, знаєте, аж серце росте: озимина йде, ну, як з води. Якщо не піде в стрілку, то перезимує — найкраще.

СЕЛЯНИН — 2. Добре, знаця, вкореніла?

СЕЛЯНИН — 1. Дуже добре.

СЕЛЯНИН — 2. А не запримітили, куме, як там моє поле?

СЕЛЯНИН — 1. Бачив, бачив, як же не бачити? Трохи є чорних плям. Напевне озимий гробак поплюндрував.

СЕЛЯНИН — 2. От не побила його лиха година!

СЕЛЯНИН — 1. Сядьмо, куме, трохи та спочинемо на колі, а то ноги щось дуже таки болять.

СЕЛЯНИН — 2. О, я гадаю... Такий світ обійти: де ті Довгі Люзи, а де Чернеча Могила!.. Ще б не боліли.

СЕЛЯНИН — 1. Воно тра було б і до храму Божого... Та нехай Бог простить. Ноги так оце набив, що й не вистою до кінця служби. Ну, а як же там, куме, отави? (*входять ще селяни*).

СЕЛЯНИН — 2. Там такі розкішні, що хоч удруге коси.

СЕЛЯНИН — 1. Добра осінь, що й казати. Година, сухо.

СЕЛЯНИН — 3. Здорові будьте!

СЕЛЯНИН — 4. З неділею будьте здорові!

СЕЛЯНИН — 1—2. Дякуємо. Будьте й ви здорові!

СЕЛЯНИН — 5. (*увіходяги*). Що ж це, куми, вийшли зуби на осінньому сонечку погріти?

СЕЛЯНИН — 1. Та, правду кажучи, не вадить і погріти, щоб не боліли. Сідайте й ви гріти!

- СЕЛЯНИН — 2. Надійде зима, то не нагрієте.
- СЕЛЯНИН — 5. Хіба-що в зубохвата граючи.
- СЕЛЯНИН — 1. Ото ж, поки ще дні теплі, то й гріймо.
- СЕЛЯНИН — 3. А дні й справді — чудові.
- СЕЛЯНИН — 4. Щоб не холод ночами, то зовсім би на весну було б подібне.
- СЕЛЯНИН — 1. Еге. Ночами інколи таки бере.
- СЕЛЯНИН — 5. Учора, аж все листє було посріблене.
- СЕЛЯНИН — 2. Що не кажіть, а час сильно зазнав зміни. Колись, як ще я та був парубком, то бувало в цей-о час — така холоднеча, що, а ну хоч шкіряка надівай... Як узимку тобі. А це, бачте! — тепло, як весна.
- СЕЛЯНИН — 3. Е-е-е! Що згадувати колишнє.
- СЕЛЯНИН — 4. Люде вчені кажуть, що сонце наближаєся до землі, чи то — мо навпаки, Бог його зна. От тому й стало, мовляв, тепліше.
- СЕЛЯНИН — 1. А невже ж воно „вміє” ще й наближатися, чи одсуватися?
- СЕЛЯНИН — 4. Ха-ха-ха-ха!.. Як парубок до дівки.
- СЕЛЯНИН — 2. Або, як кум до куми. (*усі регочуть*). —
- СЕЛЯНИН — 5. А чому б і ні!? Аджеж уміє світити й гріти, то чому ж би не вміло присунутись, як ви кажете, чи й одсунутись? (*увіходить Пархим сумний, мовгазний і сідає, нікому жодного слова не сказавши*).
- СЕЛЯНИН — 1. (*до Пархима*). — А, Пархим Уласович!..
- СЕЛЯНИН — 3. Сідай-сідай, козаче, до гурту.
- СЕЛЯНИН — 2. (*продовжує перервану розмову*). — Та це, мабуть, і сонце таке вередливе, як бувають ото жінки. Тому, певне, й буває, то холодно, то жарко.
- СЕЛЯНИН — 5. Не дай Боже, щоб ще й сонце та було таке вередливе, як ото бувають жінки.
- СЕЛЯНИН — 3. Воно б нас, мабуть, живцем би попекло...
- СЕЛЯНИН — 5. Або притьмом би поморозило.
- СЕЛЯНИН — 4. А це — правда. Тільки ж не всі бо й жінки, на наше щастє та, вередливі.
- СЕЛЯНИН — 2. Та всі вони вередливі, лише не однаково.

- СЕЛЯНИН — 1. Авжеж. Бо одна вміє вередувати дужче, дурячи чоловікові голову, а інша менше.
- СЕЛЯНИН — 3. Бо одна вередує — яловичини вимагає в чоловіка, якої й не роздобути...
- СЕЛЯНИН — 1. А іншій дай заморських ласощів.
- СЕЛЯНИН — 2. Еге. Якихось фігів або родзинків.
- СЕЛЯНИН — 4. І спробуй їй постачити.
- СЕЛЯНИН — 3. Еге. Коли їх і в губернії нема, не то що в волості.
- СЕЛЯНИН — 4. А є й такі: як захоче грошей, то ти, чоловіче, хоч землю живцем гризи: божись, кленись, що не маєш...
- СЕЛЯНИН — 1. А їй — дай та й годі, бо — помирає... (*усі регозуть*).
- СЕЛЯНИН — 4. Авжеж.
- СЕЛЯНИН — 5. Отож, спробуй не вдоволити вереди жіночі, то матимеш собі лихо, вдень і вночі.
- СЕЛЯНИН — 3. А так. Вона тебе й із хати вижене, й підступу до єї ніякого.
- СЕЛЯНИН — 5. А спати — й не думай біля єї — прожене, хоч до корови чи до кобили в сусіди йди. (*всі голосно регозуть*).
- СЕЛЯНИН — 2. А що, мо погане сусідство?..
- ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. Із коровою й я нераз спав... Тепло так, гарно. (*всі аж кагаються регозуги*).
- СЕЛЯНИН — 4. Тому-то, мабуть, і корови твої, Пархиме, так часто теляться. (*усі загонисто регозуть*). Підсипляєш із коровою!..
- СЕЛЯНИН — 3. Бідний чоловічий рід, із цими жінками. Завередує жіночка і ти сердего, чоловіче, хоч із мосту та в воду, або руки на себе накладай та й край.
- СЕЛЯНИН — 5. Чув я колись, ще як був малим, покійний дідусь, царство їм небесне!.. (*христиться*). Еге, розповідали, як ото одна жінка та раптом захворіла... на вереди.
- У С І (*разам*). — А ну ж, ну... розкажіть!... Цікаво!
- СЕЛЯНИН — 5. Та от же, слухайте. Заходилась: вередує

й вередус. І хата їй не така, як у людей, і вікна їй не такі, як слід, і без віконниць... Еге: і нудить її, й голова їй болить. А ото, раптом, як незакричить: танцювати хочу!..

У С І. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Ах-хах-хах-ха!.. Ото вереда!

СЕЛЯНИН — 5. *(продовжує)*. — Веди, чоловіче, музиків, хоч ти що хоч роби!..

СЕЛЯНИН — 1. То видно була крепко боляща!.. *(усі взято регозуть)*.

СЕЛЯНИН — 3. Та ж — не боляща, танцювати — ледве чи й захоче. *(регіт)*.

СЕЛЯНИН — 5. Еге ж. Бідний чоловік, аж змарнів. Бо ж любив лиху личину — свою жінку.

СЕЛЯНИН — 2. От тоді то вони й верха беруть...

СЕЛЯНИН — 1. Коли бачять, що їх люблять.

СЕЛЯНИН — 5. А вона його туряє: геть та й геть із очей. Як не постачиш того, чого вона хоче, то хоч гинь... Що тут робити сердезі? Він, бідака до знахарки, мовляв, так і так: пороблено, мабуть, бабусю чи тітусю, моїй жінці або данне дано... Ослобони, будьласка, її од біди!.. Цілий рік, каже, рідною мамою зватиму... *(усі ще загонистіше регозуть)*.

ГОЛОС. — Ото-то так подяку вигадав!

СЕЛЯНИН — 5. Що хочеш, — каже сердешний, — те й заплачу, тільки порятуй її, не дай загинути живій душі.

СЕЛЯНИН — 2. Ну й, що ж?

СЕЛЯНИН — 4. Чи ж таки допомогла?

СЕЛЯНИН — 5. Та щож: та шептуха прийшовши до болісної та, щось собі пошептала-пошептала, а далі й руками об поли вдарила. „Нічого, каже, --- не допомагає” *(регіт)*. Лишенько важке... Чоловік: ні живий, ні мертвий.

СЕЛЯНИН — 3. Де ж таки — така коштовність гине! *(голосний регіт)*.

СЕЛЯНИН — 5. Чоловік, сердешний, і в руки, і в ноги цілує знахарку та ще більше благає врятувати йому жінку. А та — ні! „Хіба, — каже, — я б не радніша була допомогти, так, що ж, коли

дано та ще й уміючи". (*голосний регіт*).

СЕЛЯНИН — 1. Ну й каналія, не жіночка!

СЕЛЯНИН — 2. Та воно, видно, й знахарка не ліпша була.

СЕЛЯНИН — 3. Мабуть, що боляща таки вміла вередувати.

СЕЛЯНИН — 4. А знахарка, видно, підбріхувати... (*усі регозуть*).

СЕЛЯНИН — 1. Усі вони, одна-одну, захищають, як рідні сестри.

СЕЛЯНИН — 2—3. Ну й, що ж далі було? (*Селянин 5, кінчає кружувати цигарку*).

СЕЛЯНИН — 5. „Оце, — каже та знахарка, — дала твоїй жінці та вдова, що, може, й ти її знаєш"... (*регіт*). „Та як же, відповіда сердешний чоловік, — як же її не знати!.. Знаю її, сучу дочку, і то добре її знаю... Ще вона й дівкою була, так бувало..." „Так, так!.. швиденько підхоплює знахарка, зрадівши, що потрапила в чоловікову таємницю (*довкола регіт*). — Оце-о, вона й хоче знистожити твою жінку, щоб опісля самій тобі в хату впхатися... Он воно, як!" (*голосний регіт, лунає ще загонистіше*).

СЕЛЯНИН — 2. Ну й мудра ж, каналія, й знахурка!

СЕЛЯНИН — 1. О, на це їх учити не треба.

СЕЛЯНИН — 5. Еге ж... „А щоб вона не діждала!" — обурено гайнує вдову сердешний чоловік. — „Та я краще вже візьму Хвеньку, он ту, що за Терешком Бульбахом, коли вже овдовіє, а її — не хочу"... (*регіт*).

СЕЛЯНИН — 3. Хвенька ще й не овдовіла, а він — уже й оком накинув...

СЕЛЯНИН — 1. Не зівай Хомо, на те торговиця... (*усі регозуть*).

СЕЛЯНИН — 4. Та й він видно був, якийсь „мудрий".

СЕЛЯНИН — 1. Як Беркові штани!.. (*сміх*).

СЕЛЯНИН — 3. Дуже цікава поведенція.

СЕЛЯНИН — 5. „Так, що — питає знахарка чоловіка болящої, — може не треба й рятувати твою жінку?.. Нехай вже помирає, чи що?" А боляща, як не галасне на всі голосники: „Ой, поми-

раю... ой, помираю". Еге ж. А чоловік: „Та, хто його ж знає... Якби то знаття, — каже він знахурці, — що Терешко дуба вріже ще цього року..." (*голоснящий регіт. Селяни, аж казаяться*).

ПАРХИМ. — Ото добре він сказав!.. Хи-хи-хи-хи!..

СЕЛЯНИН — 5. Еге. А боляща ще дужче: „Ой, помираю!" — галасує. Заболіло, мабуть, серце, сердешному чоловікові; почухав він бідака потилицю та й каже до знахарки: — „Ні, тітусю, рятуй уже краще мою, а та хай ісказиться" — „Еге ж, — відповіда йому знахарка, — так що ж я маю робити, коли ж не знаю вже, чим і врятувати твою болісну жінку"... — „Та вже, — каже чоловік, — чим хоч і, як хоч, а зведи таки жінку на ноги, бо ж не дай Бог помре, то сам похорон більше коштуватиме мене, як ті ліки..." (*слуги регізуть*).

СЕЛЯНИН — 2. Видно, ще не зовсім дурний був.

СЕЛЯНИН — 3. А це таки правда. У нас попи стали такі загребуші... (*Селянин — 5, шукає тютюн*).

СЕЛЯНИН — 1. Ще 6 пак. Он мій син свого хлопчика охрестив, то за хрещення піп здер аж цілу копу.

СЕЛЯНИН — 2. Та то ще й не багато. Он за вінчання, то по три й по чотири копи луплять.

СЕЛЯНИН — 1. Як дурний за рідного батька.

СЕЛЯНИН — 4. Та що деруть, то таки деруть. Усі ми це добре на собі відчуваємо.

СЕЛЯНИН — 3. Але не заважаймо Мусієві Трохимовичеві розповідати.

СЕЛЯНИН — 1. Та ж хіба ми заважаємо?

СЕЛЯНИН — 2. Так от: прийшло на згадку, то й загомоніли.

СЕЛЯНИН — 3. Оповідайте, Мусіє Трохимовичу, чим вони там закінчили?

СЕЛЯНИН — 5. (*запалюючи люльку на цей раз*). — Еге ж. Знахарка тоді й каже чоловікові: „Хіба от що зробимо, Охріме: Купи, лишень, жінці кавяру солоного, та булочку за цілого п'ятака. Нехай

усе це вона іззість, а після зажадає пити. То ти тоді купи їй цілу осьмуху та з відро пива” (*голосний регіт*).

СЕЛЯНИН — 3. Ти ба!.. які забаванки. — Ха-ха-ха-ха!..

СЕЛЯНИН — 1. ...осьмуху цілу ще й відро пива!.. Ха-ха-ха-ха!.. (*регіт*).

СЕЛЯНИН — 5. „Нехай, — каже знахурка, — п’є боляща, аж скільки захоче собі. А далі, щоб їй на душі не гірко було, то ти прикупи ще медяничків, півничків, коників, баранчиків, їх найкраще любить ця от хвороба... (*голоснючий регіт*). — Ну, а потім, — додає знахарка, — купиш їй щей чорносливу та родзинок трохи” (*регіт*).

СЕЛЯНИН — 3. От то так, так!..

СЕЛЯНИН — 1. Гарні витребеньки.

СЕЛЯНИН — 2. Мабуть дорожче коштуватиме лікування, як похорон.

СЕЛЯНИН — 4. Цур їй, такий болящий, із її хворобою.

СЕЛЯНИН — 5. — „Нехай вона, — продовжує знахарка, — наїдався й напивався, добре-добре, доки аж піт на пупі виступить... (*голоснючий регіт*). А тоді вже, — каже, — дослухатимешся, чого вона з немощів і ще забажала, а ти швидченько їй і купи, щоб лихо прогнати...” (*Селяни регозуть*).

СЕЛЯНИН — 3. Нехай її пагуба вхопить таку ворожку!

СЕЛЯНИН — 1. А з єю разом і вередуху!..

СЕЛЯНИН — 2. Таж усі ці ліки живцем заженуть, сердешного чоловіка в сиру землю.

СЕЛЯНИН — 4. Хай знає, як лікувати вередливу жінку.

СЕЛЯНИН — 5. Отож, бачите! А бідака, чоловік, усього того й накупив. Нагодував жіночку, напоїв, і невстиг ще й запитати, як їй після ліків, а вона, раптом, як незагорлає, як незакричить: „Ой, пробі рятуйте, очіпка хочу!” (*голосний регіт*). — „Очі-іп-ка по вишневому тлі з зеленими квіточками, зовсім такого, як у дячихи!” (*селяни аж кагаються зо сміху*).

СЕЛЯНИН — 2. Лихо превелике з такою вередухою!..

СЕЛЯНИН — 1. Ото горепашний чоловік!

СЕЛЯНИН — 3. Ще б пак!.. Так ото вередувати.

СЕЛЯНИН — 5. Як негуконе знахарка на Орхіма: „Та купуй, Охріме... купуй їй мерщій!.. Бач, чого лихоманка забажала. Але — поставляй їй усе, а то, щоб до вечора жінка й Богу душу не віддала”...

ХТО СЬ. — Он якої, чи бачили?

СЕЛЯНИН — 5. Як той метелик, ув одну мить, злітав сердешний Охрім, купив очіпка й подає його жінці. Ось тут-то лихоманка, як побачила очіпка та, як трясне болящою, що та, аж насилу влежала на печі...

СЕЛЯНИН — 3. От так узяло сердешну болящу!

СЕЛЯНИН — 5. А далі боляща, як почала стогнати та охати, аж Охрім із болю скривився, а баляща, леде двє голоса добуває та й каже: „Коли б мені... тепереньки щ е... та п'ять кіп грошів, то... я й устала б мабуть...”

У С І (разом). — Ха-ха-ха-ха-ха!... Ах-ха-ха-ха-ха!...

СЕЛЯНИН — 1. Ото так ли-хо-ма-ан-ка-а-а!..

СЕЛЯНИН — 2. Дороженько та лихоманка коштувала сердешному Охримові.

СЕЛЯНИН — 5. Бідака, чоловік, аж за голову вхопився: „Де ж тобі, моя зозулька, — каже до жінки, — аж п'ять кіп возьму?” — Та ж це ціла купа грошів!..

СЕЛЯНИН — 3. Я думаю — п'ять кіп! (киває головою).

СЕЛЯНИН — 5. Але — куди там! Як неgrimне на Охри-ма знахарка, мовляв: — „Де хоч, а діставай. Не можна, щоб жінка, майже вилікувана та, раптом, узяла й померла!.. Давай мерщій гроші, щоб лихоманка — побачивши гроші — покинула хвору!”

СЕЛЯНИН — 4. О, знахурки ті дїпнуть свого.

СЕЛЯНИН — 5. Еге. Щож мав діяти сердешний Охрім. Маючи страха за жінку, щоб ще дуба не врізала, мусив таки вийняти калитку. Відлічив їй п'ять кіп, і то самими новими пятаками! — Еге, кладе перед жіночкою, аж сльози йому на очах.

Жіночка ж, постогнуючи, тягне собі грошки, навіть не числячи, скільки їх є.

СЕЛЯНИН — 2. А навіщо ж їй лічити, як дарма дають!

СЕЛЯНИН — 5. Загарбала те все жіночка в жменю, а далі встала та й пішла поратися по хаті...

У С І *(разом)* — Ха-ха-ха-ха!...

СЕЛЯНИН — 5. А до вечора, ще разів із п'ять, із чоловіком сваркувала.

У С І. — Ха-ха-ха-ха-ха!...

СЕЛЯНИН — 1. Ото вилікував собі Охрим халепу!

СЕЛЯНИН — 4. Мабуть, якби знав, що так буде, то напевне й не лікував би.

ПАРХИМ *(радісно)*. — Ги-ги-ги-ги-ги!.. Ото собі — жінка! зовсім, як моя Настуся!...

СЕЛЯНИН — 2. А хіба й твоя Настуся вередує?

ПАРХИМ *(сумовито)*. Ні... Але їсти не дає. *(зацікавлено)*. — А чи чоловіки коли вередують?

СЕЛЯНИН — 5. Та чого б же чоловік вередував?

СЕЛЯНИН — 4. Коли всі гроші носить у кишені.

СЕЛЯНИН — 3. Авжеж... Що захотів, те й купив собі.

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хих-хи!.. Оце добре... Але моя Настуся всі гроші носе за пазухою... Чекай же урагова бабо! *(встає, хоче йти геть)*.

СЕЛЯНИН — 1. То куди ж ти, Пархиме, втікаєш?

СЕЛЯНИН — 3. Гуляй із нами.

ПАРХИМ. — Ні, піду вже до хати. *(йде)*.

СЕЛЯНИН — 5. *(набиває люльку)*. Настуся зовсім, мабуть, не дає йому горепасі їсти.

СЕЛЯНИН — 1. Еге. Був хазяйський син, а тепера — голий, як тин.

СЕЛЯНИН — 2. З того жис, хто що ззісти дає.

СЕЛЯНИН — 4. Не дай Бог такої жіночки нікому.

СЕЛЯНИН — 3. Ця ще гірша, як та, що вивередувала п'ять кіп грошів.

СЕЛЯНИН — 2. Запалимо, мабуть, і ми та чи не час рушати по дворах. *(натоптують люльки. Деякий гас усі глибогодумно мовзять, а цим часом розмовляє, сам до себе, Пархим, увійшовши в хату)*.

ПАРХИМ — От тепера урагова бабо, держися!.. Я цьогодня

вивередую в тебе, аж п'ять кіп!.. Вистачить, жіночко, знущатися надо мною! Не я буду, щоб я не зробив по своєму!.. Хоч би там кат узяв твою матір, на тім світі, то все одно — вистачай усе, як є!.. Не тільки бо лише жінкам вередувати... Хе-хе-хе-хе-хе!.. Побачимо, чия візьме! (*ліг долізерев, вилізши на піг*).

СЕЛЯНИН — 1. (*глянувши на сонце*) — Ти глянь-то... Оце так забалакалися про жіночі вереди.

СЕЛЯНИН — 5. (*і собі глигннувши на сонце*). — Еге. Сонце вже й голову схилило на вечір, а ми все сидимо.

СЕЛЯНИН — 5. А це й не диво. Тепера день короткий.

СЕЛЯНИН — 3. А ми ще й заслухалися жіночими вередками.

СЕЛЯНИН — 4. Та й забули, що родини ж обідати нас чекають.

СЕЛЯНИН — 1. От так голови родин!

ПАРХИМ (*ворогається на пегі*). — Де ж це довго та урагова баба, Настуся, забарилась?

СЕЛЯНИН — 5. Та не пошкодить, якщо разом і пообідаємо і повечереємо.

СЕЛЯНИН — 2. Правдиво. Менші збитки матимемо.

ПАРХИМ. — От урагова баба!.. Я вже наладнався вередувати, а її — мов би лизень десь язиком злизав. Але — потерпи Уласовичу.

НАСТУСЯ (*вбігає з глезиком*). — А це що тут за зборище під моєю хатою? (*Пархим виглядає з пегі й христиться*).

СЕЛЯНИН — 1. Та, яке там тобі зборище?

2. Так от собі: сіли спочити.

3. Та й забалакалися.

4. А їй — уже зборище.

5. Замість привітати з неділею та одразу — галасує: зборище!

НАСТУСЯ. — Галасує, галасує!.. (*показує на підлогу*). — Ось, кому спочинок, а я мушу прибирати тепера після вас. Скільки ото насмітили соняшником.

СЕЛЯНИН — 1. Чи ти не тю?..

ДЕХТО. Та Бог із тобою, жінко!

СЕЛЯНИН — 3. З нас ніхто соняшнику й не мав.

СЕЛЯНИН — 2. І вигадася ж от таке.

СЕЛЯНИН — 4. Чи бачили таку напасть?

НАСТУСЯ. — О, бач!.. Уже я й вигадую... Уже я й брешу!
А це ось що? Хто це насмітив?.. Хто це-о на-
робив, як свині?

СЕЛЯНИН — 5. Та одчепися ти, жінко, зі своїм сміттем.

СЕЛЯНИН — 1. Чи чули?.. Вже й свиньми нас поробила.

НАСТУСЯ. — Не знаю, чи мені одчепитися од вас, а чи може
вам — киша одцюдова...

СЕЛЯНИН — 4.(*устаюги з колоди*). — Ходімо, люде добрі!
(*встають інші*).

СЕЛЯНИН — 2. А то ще й наб'є тут оця проява.

СЕЛЯНИН — 3. Тьфу!.. Сатана не жінка.

НАСТУСЯ(*скипівши*). Сам ти — сатана!.. А твоя жінка —
стара відьма!.. Щоб ти подавився вчорою.
(*головики спльовують, позитують головами й*
мозжки виходять). — Клятї антихрести! За-
місць піти до Божого храму, то йдуть на ву-
лицю пащекувати, як парубки та смітити по-
під чужими вікнами... Холера б вам у печінки.
(*ходить, буцім то гепуриг по вулиці, якісь*
пальці ногами одкидає).

ПАРХИМ (з *незі*). — Мабуть уже тра починати, щоб часом
не спізнити (*погинає стогнати*). — Ох... ох!..
Ой йой-ой!... Ох!.. Ой-йой-ой!.. Ох-ох!.. Ой-
йой-ой-ой!.. (*затих, слухає*). — Ні мабуть тра
голосніше... (*стогне голосніше*). — Оо-о-о-ох!
Оо-о-о-ох!.. Оо-о-о-ох!.. Ой-йой-ой-ой!.. Ой,
рятуйте!.. Ох-ох-ох!.. (*Настуся стала, наслу-
хає*).

НАСТУСЯ. — Ти глянь-но, який лемент ізчинив!.. Що це з
моїм дурним Пархимом? (*убігає в хату*). — А
ти якого це гаспида, за тепла та заліз на піч?
(*Пархим ще голосніше стогне*).

ПАРХИМ. — Еге ж, тобі — гаспида... Ох-ох-охо-хох-ох!..

НАСТУСЯ. — А то що ж!..

ПАРХИМ. — Так тобі й гаспида!.. Ох-охо-хох!.. Ой-йой-ой!
(нараз — ще голосніше). — Ой-йой-йой!..
Ой, ой, ой!..

НАСТУСЯ (роздягаючись). — Та й якої це ти лихой матери
закректав?

ПАРХИМ. — От тобі й лихой матери... Коли ж я, бач, нез-
дужаю.

НАСТУСЯ (пораючись по хаті). — Та й що це тобі таке рап-
том стало?

ПАРХИМ. — Стало, стало... Нездужаю, кажу ж тобі... Ой-
ой-йой-ой!..

НАСТУСЯ. — Чи не обрепався, часом, допавшись до сала?

ПАРХИМ. — Де там тобі обрепався.

НАСТУСЯ. — Ну, а чого ж ти, розквоктався?

ПАРХИМ. — Ось і в грудях мені коле, й у бока шпигає, й у
спину штрика, і на поперек ось, ніяк не підій-
муся...

НАСТУСЯ (вертячись по хаті). — Та й із чого ж це тобі таке
стало?

ПАРХИМ. — Стало, стало... кіт іззів сало.

НАСТУСЯ (занепокоєно). — Який кіт?.. Чи ти часом не ду-
риш мені голову? Га?

ПАРХИМ. — Ох-ох!.. Ой-йой... Ой-йой!.. Ой... ой!..

НАСТУСЯ (взявшись в боки — регоче). — Ну й що це тобі
справді стало? Що аж так охкаєш і айкаєш?

ПАРХИМ. — Еге ж... Не знаєш, ще що стало!.. Вередую...

НАСТУСЯ (регогує). — Що, що?.. Що ти сказав?

ПАРХИМ. — Кажу-ж тобі — вередую!.. Хіба не знаєш ве-
редування?

НАСТУСЯ (грайливо-глузливо). — А що це таке, оте „вере-
дування”?

ПАРХИМ. — Це ваша жіноча натура на мене насіла... От
що.

НАСТУСЯ (скитівши). — Ах ти ж чортове ледащо!

ПАРХИМ. — Еге ж, тобі — ледащо... Ох, ох!..

НАСТУСЯ. — Ось як візьму коцюбу, то я тобі дам... Я тебе
поохкаю!.. Ще й він вередуватиме...

ПАРХИМ. — А що, тільки вам можна вередувати?.. Ой-ой!

НАСТУСЯ. — А, ну лишень, устань мені зараз із печі!

ПАРХИМ. — Еге ... От так тобі й — устань ... Вередую й не встану ... Хоч що хоч роби мені й не встану... Ох-ох-ох!...

НАСТУСЯ (*підбігає до негі*). — Устань, кажу, тобі, нехайно встань ... Бо, якщо насіла на тебе жіноча натура, то я ось як візьму чоловічу натуру та тут так тебе одвередую, що ти й гадки не матимеш більше вередувати!.. (*знову поряєся по хаті*).

ПАРХИМ. — Я й так гадки не маю та лежу от собі та ще й вередую ... Ох-ох!.. Ой-ой-ой-ой!.. Ой вередую ... Ой вередую!..

НАСТУСЯ (*здвигнула плегима*). — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Оце ж то лихо мені з тобою: і сміх і гріх ... Ну скажи — дурень ... та й годі! Що ж ти з їм поробиш? (*б'є об поли руками*). — Скажи мені, на ласку Божу, чого ж це ти вередуєш?

ПАРХИМ. — Та от так: вередую та й вередую ... Бо ласощів хочу ...

НАСТУСЯ. — Що, що?.. Що ти сказав?

ПАРХИМ. — Вередую ... бо ласощів хочу!.. Ой-ой-ой!...

НАСТУСЯ (*підбігає до негі*). — А рожна ти не хочеш?.. А трясці та болячки в бока?.. Я тобі дам вередувати!

ПАРХИМ. — Не хочу того нічого ... Ти мені ласощів ... ласощі-ів купи і то мерщій, бо помру!..

НАСТУСЯ (*сплеснула руками*). — Ну ти глянь на його!..

ПАРХИМ. — Ласощів дай, ласощів!.. От тоді й вередувати перестану.

НАСТУСЯ. — Тьфу!.. Нечиста сила з твоїми ласощами!

ПАРХИМ. — А не даси ласощів, то я й помру, помру, помру тобі!...Знатимеш ти тоді.

НАСТУСЯ (*взялася за боки*). — Ха-ха-ха-ха!..

ПАРХИМ. — От тобі й — хахаха буде ... От справді таки, таки, візьму й помру. Ну й що? Може краще тобі буде?

НАСТУСЯ. — Та пропадай вража личино!.. Та швидче!

ПАРХИМ. — А я от і не пропаду, як так ...

НАСТУСЯ. — Коли б ти вже швидче зчез!

ПАРХИМ. — Єй-єй і не пропаду й не зчезну, доки не вивере-

дую того, чого вередую.

НАСТУСЯ. — Доки я з тобою мучитимуся!.. Гаспиде ти, лукавий!

ПАРХИМ. — Ой, вередую!.. Ой, вередую!.. Ой, лишенько моє, ласощів хочу!.. Ой, ла-а-со-щі-і-ів!..

НАСТУСЯ. — Тьфу, на тебе, дурного!

ПАРХИМ. — Еге ж, тобі-тьфу!.. А я от — вередую... Ой, вередую!.. Ой, вередую!.. Ой-йой-йой!.. Ой, лаааа-со-щііів!..

НАСТУСЯ (*здвигнула плечма*). — Нейначе — сказився, нечиста сила та й годі! Притьмом сказився.

ПАРХИМ. — Ні... от і ні!.. Я не сказився... І казитися не маю охоти... Є-сй-сй не хочу... Я ласощів хочу!.. Ой, вередую!.. ой, вередую!.. Жінко купи мені ласощів, і то негайно!.. Ласощів, ласощів, ти мені жінко подавай!..

НАСТУСЯ (*ломить собі руки*). — Господи, милостивий, що це за кара мені!..

ПАРХИМ. — От тобі й Господи... Ой, ла-а-а-со-ші-і-ів хочу!

НАСТУСЯ (*злюго*). — Та яких же тобі ласощів, хоч скажи?

Куплю вже тобі та не кричи хоч, як віслюк.

ПАРХИМ. — От тобі й віслюк!.. Ласощів, ла-а-асо-ші-і-ів!

НАСТУСЯ (*грізно*). — Цить!.. Нехай ти пропадом пропадеш! Онде (*показує на вулицю*) по вулиці люди ходять (*увесь цей гас, од коли Селяни по-виходили, герез кін проходять у різні боки, тихо вітаючись*), — почують твій галас ще дужче реготатимуть із тебе. Скажуть, що ти зовсім здурів.

ПАРХИМ. — А от і кричатиму, й здурію, й помру тобі, доки не купиш мені ласощів.

НАСТУСЯ. — Лишенько моє!.. Та, яких тобі ласощів. Кажі бо, мерщій, не муч мене своїми ласощами...

ПАРХИМ (*лігить на пальцах*). — І родзинків мені купци, і ро-гози купи, і горох'яників, і посльону... і... і...

НАСТУСЯ (*регоже, аж за живота хопаяє*). — Ха-ха-ха-ха! Ти ба! чого дурень напередудав!.. От так ласощі!.. Ха-ха-ха-ха-ха-ха!..

ПАРХИМ. — Поставляй, жінко, бо й Богові душу оддам за-

- раз. Не я буду...
- НАСТУСЯ. — Чи ж не так! (*злюго*). — Оце б то я мала покинути печене й варене та бігла б шукати тобі дурних забаганок... А дзуськи ти не хочеш? А болячки ти не хочеш?..
- ПАРХИМ. — Я ані дзуськи твоєї, ані трясці, ані болячки не хочу... Вони мені не потрібні.
- НАСТУСЯ. — Ну то може коцюби тобі дати?
- ПАРХИМ. — Ти мені купи ласовщів отих, що я вередуючи хочу. І то, як швидко.
- НАСТУСЯ. — Оце ж так.. Забажала гиря протиночі кісничча! Так тобі й побіжу купувати... Бігала б тебе лиха година.
- ПАРХИМ. — І бігатиме й лиха година... Бо я — вередую... Присяйбо, вередую! Ой-ой-йой-ой!.. О, Боже, ласощів хочу... ла-а-со-щі-і-ів!..
- НАСТУСЯ (*схрещує руки до молитви*). — Боже мій, милий! Що це за кара на мою голову?
- ПАРХИМ. — Жінко, купи ласощів... Ой, ласощів хочу!.. Ой, ласощііів!..
- НАСТУСЯ. — (*зо зла підбігла до неї*). — Чи ти, іроде, замовкнеш цього дня? Ану лишень — годі тобі!.. Злазь із печі, і то негайно мені!..
- ПАРХИМ. — А от і не послухаю... і не злізу.
- НАСТУСЯ. — Он сонце вже заходе... Худобу порати треба, бо вертає з поля... (*знову порається по хаті*).
- ПАРХИМ. — І нехай... А я — вередую. Ой-ласащі-і-в!
- НАСТУСЯ. — А він, чортів надолубень, почав вередувати... Стогне, як баба пологова.
- ПАРХИМ. — Ой, стогну!.. Ой, стогну!.. Бо вередую!.. Ласощів мені подай!
- НАСТУСЯ. — Цить мені!.. Досить уже дуріти! (*нараз удавано зиркнула в вікно й сплеснула руками*). — Ой, мені лишенько! Гості їдуть, а тут сатана, розвередувався. (*до Пархима*). — Геть, кажу тобі, зараз мені, з печі!.. Ти знаєш, що при чужих тобі невільно в хаті бути?
- ПАРХИМ. — Ох, ох, ох!.. Знаю я, голубонько, усе гаразд знаю...

НАСТУСЯ. — Ну, то чого ж лежиш?

ПАРХИМ. — Ти думавш я нічого не знаю?

НАСТУСЯ. — А що ти знаєш?

ПАРХИМ. — Я все знаю... А тому й почав оце вередувати.

НАСТУСЯ. — Уставай, уставай з печі!

ПАРХИМ. — А ось, бач, і не встану... І не піду з хати. Хоч тут що заїжджі вироблятимуть... Не піду та й край.

НАСТУСЯ. — А не побила б же тебе лиха година!

ПАРХИМ. — І лиха година не поб'є... А я, ось і не встану та й не встану!

НАСТУСЯ. — (*грізно*). — То ти, щож, ще й дратувати починаєш?

ПАРХИМ. — Бачиш! Вередую, й вередуватиму, доки не даси ласощів. А там ще й грошків зажадаю.

НАСТУСЯ. (*бігаючи по хаті*). — Ой, лишенько мені з тобою!.. Що мені з тобою діяти?.. Ось гості зараз увійдуть у хату, уже й коні в дворі розпрягають.

ПАРХИМ. — Ну й нехай собі розпрягають. А я таки не встану... Бо вередую. Ой, ласощів!.. Ой, грошей хочу!..

НАСТУСЯ. — Та на вже, цур тобі, й гроші, тільки тікай мерщій із печі. (*показує йому шеляга*).

ПАРХИМ. — Що ти мені даєш?.. Ти мені давай аж п'ять, ні... аж сім кіп!.. А то — дає вона.

НАСТУСЯ. (*гнівно*). — Коли б, часом, бігунка не напала тебе од ласощів за сім кіп. (*убік*). — Дам йому три шаги... Однак ліку їм не знає... (*шукать гаманця під фартухом*).

ПАРХИМ. — Тільки ж ти не обдурюй мене... Рівно сім кіп одлічи. (*радіючи — витирає вуся*).

НАСТУСЯ. — На вже тобі аж сім кіп твоїх та — геть мені зараз же з хати... Доки ще світло не світила, щоб тебе й люде не бачили.

ПАРХИМ. (*бере гроші й злазе з негі*). — Хи-хи-хи-хи!.. От так би ти й давно. А то й мордує хворого чоловіка. (*хапає свитку, шапку й виходє з хати*). — Серця в тебе, жінко, видно нема... ура-

гова ти баба!.. Так знуцатися! (*виходе*).

НАСТУСЯ (*хапаєся за живота*). — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Ну й хворий, як віровка у троє з поплітом... Вередувач нещасний!.. Хтось же й напутив... Хтось і нараяв на вереди, бо сам не зумів би вигадати... Але ж, добре, що щасливо збула його. А то, ось-ось надійше пан Стражник, а я ще, а ні не наготувала вечері, а ні сама не прибралася. (*гуторяги сама з собою, світить лямпу над столом, ставляє на стола найдки й напої*). — О!.. І медку дістала — повний глечик Є й кавун червоний, як гарячий жар... Ось і яблука мов янтарі; гуска пряжена з гречаною кашею; сало, шинка, палянці, білі, завдаванка. А вдовачу — ще й пляшка варенухи. Ось як моєму — стражничкові!.. Аж пальчики облизуватиме, каторжний!..

Переодягаєся, гепуристь по хаті. А в той час, як Настуся сама розмовляє, Пархим, вийшовши з сіней, одягає свиту. Свита дуже драна. Пархим довго не потрапляє рукою в рукав, щось мигить собі під носа. Зодігшись, сідає на колоду й сам собі розмовляє. Далі підходить Теоктист).

ПАРХИМ. — От так ти, Уласовичу, жінку провчи... Хи-хи-хи-хи!.. Тямитиме тебе, каналія, до самої дошки! Анахтемська жінка! (*перекидає гроші з руки в руку*). — Бач!.. Грошви, як у того жида — повна тобі жменя. От тепера я заживу — на всю товсту губу!.. (*трясе в пригорщі, шаги бряжгать*). — Щеб пак! Маючи от-то таку купу-о гровши... Та ж завтра усю торговицю закуплю, не я буду! (*задумуєся мить сидить мовчки, поки Настуся гепуригся, вибігає та вбігає в хату, а потім наспівує та розмовляє*).

НАСТУСЯ (*вертиться по хаті*). Ой, не звідти вітер віс
Звітки мені треба.

Виглядаю миленького

З під чужого неба . . .

(*приспівує*): Виглядаю миленького

З під чужого неба.” — Дивно
пісню складено. І чого б то — „з під чужого
неба”? Та ж мій стражничок, хай там йому
легенько ікнеся — тут таки!? (*здивовано
здвигає плегима*) — Під нашим небом?

ПАРХИМ (*заклопотано гугає в потилиці*). — Що його впер-
шу чергу купити й голова не добре?

НАСТУСЯ. — Дурна ж ти, Настусе . . . Та ж то пісня — чу-
жа . . . Ти ось свою засівай, як голубок приле-
тить! . . . О! . . .

ПАРХИМ. (*устає, оглядає свиту*). — Свити в мене путньої
катма. І чоботи — ось їсти просять, роти поро-
дзявляли.

НАСТУСЯ. — Ну й приголублю ж його, ну й притисну! . .

ПАРХИМ. — Свиту треба вибрати довгу-довжелезну.

НАСТУСЯ. — А, може, він крім мене й ще якусь має?

ПАРХИМ. — Еге, довжелезну, ще й із чорного або синього
сукна аглицького.

НАСТУСЯ. — І, що то воно та клята любов? . . . Горе! . .

ПАРХИМ. — А чоботи шкапові, з довгими халявами, ще й
мідними підковами.

НАСТУСЯ. — І чоловіка ось маю, хоч дурного, а серце — так
і ширя, як та пташка-щебетушка.

ПАРХИМ. — Треба, щоб як у доброго господаря, щоби по
чоботях дьоготь так і стікав із халяв, потьо-
ками (*скидає гобота, задумано довбе в гобо-
тові, подертій підосві*).

НАСТУСЯ (*тимчасом переставляє наїдки й напої й сідає*). —
Ех, любов, любов! . . . Ледь угледю, якогось
ставного, чорнявця-козака, так душа й тане
з любви. Мабуть десь уже на моєму віку, сам
Бог так написав, щоб завше була закохана в
чужих . . . (*задумується*).

ПАРХИМ (*зі зла кинув гобота об землю, схопився з колоди*).
— Цур дурня, тобі, Пархиме! . . . Та ще й масла
грудочку тобі в закуску! (*задумано тримає
пальця на лобі*).

НАСТУСЯ (*встає шукати карти*). — Поворожу собі, що воно

хоч випаде. Чи щасливий вечір буде цьогодня?
(сіда при столі й тасує карти).

ПАРХИМ. — І справді. Чи ж не дурний ти. Уласовичу? Та на якого гаспида тобі все оте купувати?.. Одежу й чоботи — нехай тобі жінка справляє. А ти от ці-о-о-о гроші (показує на долоні), що вивередував еси здоров — проласуй на чі-і-ім хо-о-о-чееш!.. Хоч пуд меду собі ззіж.

НАСТУСЯ. — Тьфу... Сплутала карти. (перекладає знову карти).

ПАРХИМ (весело). — Оце річ до діла! Так собі й зроблю. Накуплю всього — всього, що лише побачу й... Ха-ха-ха-ха-ха!.. От буде в мене свято!.. (сідає й крекзуги надіває зобота. Нога зазіпляє за обірвану підклейку, знову роззувається й сопуги — взувається).

НАСТУСЯ (весело). — А, як же мило, як же люблю кохатися з чужим чоловіком... Притисне він до свого серденька, а твоє, як пташка: тіп-тіп-тіп-тіп!.. Ну тобі, як не скаже словами: випусти на волю!.. Дай і мені порадіти! А на душі стає — солодко-солодко!.. А ще, як міцно поцілує!.. Господи, твоя воле!.. (задумуєся).

ПАРХИМ. — А може б і справді справити чоботи? Бо ці — геть розлізли... А щоб із цими грішами зборив Теокист? Як ти гадасш, Уласовичу? Та що, мабуть би пропив на лімонаді чи на квасі. Що ж би більш міг вигадати?.. Але ж і свита моя. (розглядає дірки в свиті).

НАСТУСЯ (глядячи на карти). — Але над Василька, ніхто краще не цілував, хоч отець дякон і вміє лизати губи, а пан стражник незгірше... Таки Василька не забуду. Вже три роки я його не бачу, а вдень і вночі — в-очу, як тобі живий. Де то він теперечки? Боже! я й забула, що в мене корови ще не подосні... Досі телята повисисали все молоко. (вибігає).

ПАРХИМ. — Ех-хе-хе-хе-хе!.. Свитино моя, батьківська!.. Але — ні!.. Хай, хто як хоче. А я такий ей, ей!

обрепаюся ласощами, як дурень миливом! . . .
(зза лапштунків зненацька вискакує Теоктист).

ТЕОКТИСТ. — Та ще луснеш, як діжка з гнилими обручами.
(б'є по плезу Пархима долонею).

ПАРХИМ *(злякано)*. — Тю! . . . Нечиста сила! *(побагивши Теоктиста)*. — Хи-хи-хи! . . . Звідки ти впав, аж мене злякав?

ТЕОКТИСТ. — Із неба та туди, куди треба.

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи! . . . Як до прикладу.

ТЕОКТИСТ. — Чую оце, що ти лагодишся чимось обрепатись та й думаю: а чи не можна б було й мені поласуватись разом із Пархимом?

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи! . . . Який же ти хитрий з дідька. На чужий коровай рота не роздзявляй. *(обидва рсгозуть. Увійде стражник рантово)*.

СТРАЖНИК *(грізно)*. — Що це тут за регіт, серед ночі? Що це тут за галас? Порядні люде спати полягали вже, а ви . . .

ПАРХИМ і ТЕОКТИСТ. — *(перелякано)*. — Та, ми . . . ми . . .

СТРАЖНИК. — Та ви, ви, горласте на всю вулицю . . .

ТЕОКТИСТ. — Та ми . . .

СТРАЖНИК. — Егеж, еге ж, ви! . . . Я ж і кажу, що ви! *(підходить ближче)*. А! . . . То це ти, Гайдамаченко, тут?

ТЕОКТИСТ *(удає переляканого)*. — Так, паа . . . пане, ваше благородіє.

СТРАЖНИК. — Це ти цьогондя, мало не вбив козачку Настасію Шеревертень?

ТЕОКТИСТ. — Та ні . . . Я . . . не я . . .

СТРАЖНИК *(грізніше)*. — Мовчати! . . . Ракло ти таке. Ще й заперечуєш? Я все те на власні очі бачив.

ТЕОКТИСТ *(убік)*. — Щоб вони тобі були повилазили на той час.

СТРАЖНИК *(наказово)*. — Щоб ти завтра мені в волості був! Посаджу в буцигарню трохи прохолодити . . . А то дуже гарячий ти став.

ТЕОКТИСТ. — Простить, пане страж . . . ваше благородія!

СТРАЖНИК. — Геть мені зараз звідци! Щоб і нога твоя тут тут не смерділа! . . . *(до Пархима)*. — А ти це,

чоловіче, чому це покинув жінку саму в хаті, а сам стовбичиш тут із парубком? Та ще й іржеш по жерб'ячому?.. Га?

ПАРХИМ *(сидить похнюпивши голову)*. — Хи-хи-хи-хи!..

Хіба я жеребець, щоб по жерб'ячому іржав?

СТРАЖНИК *(грізно)*. — Я питаю: чому це ти стовбичиш тут? *(нюхає тютюн, гхає одвернувшись)*.

ТЕОКТИСТ. — Та це ми лагодилися коні разом вести на нічліг... Ходімо, Пархиме, ходімо, а то вже пізно. *(до Пархима на вухо)*. — Нагнись у його за спиною *(показує на стражника, який гхає й витирає носа. Пархим швидко нагнувся, а Теоктист швидко підбіг та при словах)* — Дозвольте, ваше благородія, припалити. *(штовхнув його в груди і Стражник полетів шкереберть. Пархим і Теоктист тікають регозуги, щосили)*.

СТРАЖНИК *(схоплюєся з землі)*. — Гвалт!.. Рятуйте!.. Напад на владу!..

ПАРХИМ і ТЕОКТИСТ *(за лаштунками)*. — Ха-ха-ха-ха!..

ТЕОКТИСТ. — Ну й владá, як у небі вода!.. Ха-хах-хах-ха!

СТРАЖНИК *(біжить за їми)*. — Ах ви ж ракли!.. Ах ви ж разбійники!.. Стійте стрелятиму!.. Стійте!.. Ловіть їх!.. Ловіть їх бузовірів!.. Я їх зогною в хурдизі!.. Я їх!.. Я їм!.. *(голосний туніт і галас стихають у далені. Настуся вбігає в хату)*.

НАСТУСЯ. — О, подоїла корів і тепера можу спокійно чекати на свого гостя. Але в картах, щось не ясно випадає. А ну ще раз розкину. *(сіла до столу й розкидаючи карти)*. — Ех, солодкі любощі!.. Є що й ізгадати. Взяти хоча би купця Валяйлова... Господи! Як він мене вмоляв, щоб я віддалася за його... Ну, як не цілував у ноги!.. Ще й тепера щороку, як тільки в нашій слободі торговиця, то й він — треба чи не треба, — а приїздить непримінно... Кортить старому провідати. Навезе, щоразу, добра того — мішками. А мені що? — Давай

його сюди... Та й розвага сяка-така, бо, чи ж не настобісіє такий молодичі, як я, та такий чоловік, як мій Пархим?... Ех, пропаща моя доля! *(розглядає карти. хвилинку мовчить. На кін увіходить Стражник, зиркає довкола).*

СТРАЖНИК. — Катові ракли повтікали. Але я їм ще всиплю гарячих. Вони в мене знатимуть... Але найкраще те, що я їх таки загнав безвісти. Уся ніч тепера моя. *(гордовито витинає груди, розгладжує вуси, нюхає тютюн).*

НАСТУСЯ. *(кидає зі зла карти).* — Чорт знащо випадає! Але, що буде, те й буде: треба в долі своє брати. *(вимахує завзято рукою).* — Цьогодня — зі стражничком, завтра — з купчиком-голубчиком, а там — отець диякон причимчикує, а чи писар волосний... *(весело).* — Гуляй гиря тридні свят!.. Тільки й нашого!

СТРАЖНИК. — Як то моя, синичка-перепеличка? Напевне зозулька чекає. Але щось світла не має в хаті. *(підходить до вікна слухає).*

НАСТУСЯ. — Наготувала ж я, та й, чи не даремно. Вже й добре поночіло, а гостя нема. А час не стоїть... Хоч би, часом, не збрехав, бо... *(стражник стукає в вікно).* — Ой!.. *(перелякано).* Хто там такий?..

СТРАЖНИК. — Влада йде, ревізію треба вчинити...

НАСТУСЯ *(злякано).* — Яку таку ревізію?..

СТРАЖНИК. — Чи не завелись тут у вас якісь неподобства?

НАСТУСЯ *(буцім не пізнаючи).* — Свят, свят, свят!..

СТРАЖНИК. — Негайно відчиняйте!..

НАСТУСЯ. — Які ж у порядних людей можуть бути неподобства?

СТРАЖНИК. — Не віримо, доки не перевіримо.

НАСТУСЯ. — Та Бог із вами!..

СТРАЖНИК. — Впускайте, доки заvertка ще ціла!.. Бо буде біда біла.

НАСТУСЯ *(впізнає).* — Щоб вас грець узяв!.. Я й не впізнала. *(відгиняє, входячи в хату).* — Я вже гадала, що й справді щось страшне.

СТРАЖНИК. — Злякались синичко-перепеличко?.. Ага!

НАСТУСЯ. — Аж воно он хто-о!.. А я ж так чекала, так чекала, що мені аж ув очу потемніло.

СТРАЖНИК. — *(скидає шаблю й пістоля)*. — Ха-ха-ха-ха!.. Аж таки потемніло?

НАСТУСЯ. — Ще й не вірите? *(вередливо)*. — Буцім би я мала ще й брехати вам.

СТРАЖНИК. — Ну не гнівуйте, Настасіє Євтимівно. Це я лиш пожартував. Ну, щоб не темніло в очах *(підходить до Настусі)*, то ми ось засвіtimo *(обнімає й цілує її)*. — От так!.. *(знову цілує)*. — От так!.. *(Ледь стражник увійшов до хати, а Теоктист і Пархим — знов на кону)*.

ТЕОКТИСТ. — Ти бачив такого зуха? Нас на те прогнав, щоб самому вільніше до твоєї жіночки в гості... Он як!.. *(Пархим мовчки гухає потилицю)*.

НАСТУСЯ *(після поцілунку)*. — Хууух!.. Аж дух забило!.. Та й майстер же ви цілувати, мабуть на весь світ! *(стражник знову цілує Настусю з затримом)*.

ПАРХИМ. — Тьфу! Диявольський він син, клятий! А на мене — ще й горлає: чому залишив жінку саму... Ти, бач! який штуцер!?! *(наслухають під окном)*.

ТЕОКТИСТ. — Ось ми побачимо, що то з цього буде.

НАСТУСЯ *(по поцілункові)*. — Як же солодко!.. Господи! Так би й померти б солодко в поцілункові... *(стражник знову тричі нашивидь цілує)*.

ТЕОКТИСТ. — Ти чуєш, Пархиме? Аж одляски лунають...

ПАРХИМ. — От клятий!.. Що ти з їм подієш?

ТЕОКТИСТ. — Ось тобі хрест святий *(христиться)*. — Не я буду, як я йому не вступну щось!..

НАСТУСЯ. — Цебто аж так палко любите?

СТРАЖНИК *(обнявши Настусю)*. — Гум!.. Щоб то, моя зозулько!.. Та ж над вас, кращої — й у світі нема!

ТЕОКТИСТ. — Ти чуєш, козаче? *(Пархим тільки головою крутить)*.

НАСТУСЯ. — Ви-игадує-ете!.. *(тягне йому долонею по обличчю)*.

СТРАЖНИК. — Їй- право-слово!.. (*пустив Настусю, розгладжує вуси*). — Ну, Євтимовно, можу сказати вам велику радість... радісну вісточку.

ТЕОКТИСТ. — Слухай, слухай!..

НАСТУСЯ (*врадувано*). — Та невже ж?.. Що ж саме?.. Може того Хвостиста вже покарали? (*Теоктист весело штовхає Пархима й притишено регоче*).

СТРАЖНИК (*влесливо*). — Знаєш, моя зозулько я твоєму чоловікові й Теоктистові такого холоду нагнав (*гордовито*), що й до білого дня певно не отямніють. (*Теоктист, аж підскакує й придушено регоче, а Пархим лише гукає в потилиці*).

НАСТУСЯ. — Молодця з вас!.. А тому... (*тягне стражника до столу*), за це все — погляньте: що я вам наготувала!

ТЕОКТИСТ. — Чув, Пархиме?.. Чув?.. Он як воно! (*стражник цілує Настусю*).

ПАРХИМ (*махнув рукою*). — Знаю я... А тому й — вередую.

СТРАЖНИК (*стоять в обнімку*). — Ах, ти ж моя синичко-перепеличко! (*знову їй цілує. За коном стукіт коліс. Хтось зупиняє коні: „Тпру сірі!.. Приїхали”*).

ТЕОКТИСТ. — Хтось під'їхав до твого двору...

НАСТУСЯ. — Та годі вже, бо й задавите ще.

СТРАЖНИК. — Ні!.. ще разочок!

ТЕОКТИСТ (*до Пархима*). — Ходи-но сюди, сховаємось... Може й ще якийсь там пташок прилетів до Настусі. (*вибігли в тінь за лаштунки*).

НАСТУСЯ. — Ну, то вдоволені з запасу? (*показує на стола*).

СТРАЖНИК (*притискає їй*). — Щоб пак!.. (*цілує*). — Дякую, моя зозулечко!.. А я вже в боргу та кож не зостану! (*Настуся звабливо-жартовито. — А гетьте ви!..*). — Може не віриш? (*за коном гути Валяйлов: „Ти там, Стьопа, распрягай і лажіся спать на вазу, штоби нікто, нічево не утащіл.”*). (*Поки Валяйлов гу-*

торить — стражник цілує Настусю).

НАСТУСЯ (*відітхнувши з поцілунку*). — Це лише, як вам . . .
(*на кін увіходє товстозеревий купець Валяй-лов. На плегі повний і великий мішок — за-тримуєся, гепуригься*). — Я ж знаю: ви любите медок і кавунчика та й сальце й сметанку... А оце ось — ще й варенуха та яблучка на закуску. (*нараз — стукіт у двері; обоє сполошено наслухають*).

ВАЛЯЙЛОВ. — Єсть-лі хто вдома? Што-то темно. Вот обрадується Анастасія . . . Наверно і не ажідала. (*знову стукає*).

НАСТУСЯ (*злякано*). — Ой, лишенько, хто ж це стука? (*Валяйлов стукає*).

СТРАЖНИК. — Оце то так! . . . Кого ж це чорт припер?

НАСТУСЯ. — Ой, Боже! . . . Що ж робити тепер? (*бігає по хаті*).

СТРАЖНИК (*також никає*). — Сховай мене . . . Це велика неприємність.

ВАЛЯЙЛОВ (*дужге стукає*). — Нешта неслішить, штоль? . . . А світ такі гаріт в хатє. (*стукає ще дужге*).

НАСТУСЯ (*перелякано*). — Де ж я вас заховаю? . . . Хіба ось ув оцю діжку? (*вигягає з кута якусь діжку з під борошна й ставляє недалеко од дверів*).

СТРАЖНИК. — Плоховато . . . Але що ж подієш? (*лізе в діжку. Настуся зупиняє*).

НАСТУСЯ — Заждіть! Так вас видно буде . . . Та й дно видавите . . . Ліпше сідайте, а я вас діжкою накрию. (*ще сильніший стукіт у двері*).

СТРАЖНИК (*сідає на долівку*). — Ой, Господи, за щож це таке наказаніє сільській владі!?

НАСТУСЯ. — Потерпіть трохи! (*надіва діжку*). — Може я, якось швиденько збуду цього непроханця . . . (*наділа діжку*).

ВАЛЯЙЛОВ. — Што єнто там таке? . . . Алі поумерлі все? (*стукає так, що аж гудуть двері*).

НАСТУСЯ (*голосно*). — Хто там стукає?

ВАЛЯЙЛОВ. — Єто мі — ярмарковіє.

НАСТУСЯ (*христиться*). — Свят, свят, свят! . . . Лишенько ме-

- ні!.. Пропаша моя головонька! (*одгиняє*).
- ВАЛЯЙЛОВ (*радісно*). — Здрасте, Євтімовно, в вашій хаті.
- НАСТУСЯ (*стримано*). — Дякуємо красенько!.. *Драстуйте й ви.*
- ВАЛЯЙЛОВ. — Ждалі, алі не ждалі, а ми вот к вам гості завітали!..
- НАСТУСЯ. — Дуже ми вам раді, що ви нас не забуваєте. (*Валяйлов скидає із плега мішка*). — І нашої хати не минаєте. — (*убік*). — Але чорт тебе й притирив у цю саме пору!..
- ВАЛЯЙЛОВ. — Просім вашей ласкі на нас не гневиться й позвольте ік вашей ручкє прілажіться! (*Валяйлов потиснувши Настусі руку й, погинаючи з пальців, цілує її гимраз вище й вище аж до плега. Настуся ж з коса зикрає на діжку. Цим часом стають на кону Теоктист із Пархимом*).
- ТЕОКТИСТ. — Бачив?.. І ще один пташок залетів у твою клітку, щоб приголубити твою жінку сирітку! (*притишено регоге*).
- ПАРХИМ. — Ти думаєш я нічого не знаю?.. Я все знаю, тому й — вередую!..
- НАСТУСЯ. — Та... що бо ви робите?.. Чи не хочете одкусити руку?
- ТЕОКТИСТ. — Нічого, Пархиме. Ми їх цьогодня таки кишнемо, щоби більше не злізати до твого сідала (*підслужують під вікном. Валяйлов доцілував до плега й хогє поцілувати Настусю в губи, вона ніби то проснулась*).
- НАСТУСЯ. — Щиро вам дякую, Севастіяне Вакуловичу... (*раптово*). — Ой, не робить цього... Не дай Боже хтось побачить у вікно, що тоді скажуть люде про мене — замужно жінку, що з чужим цілюсь?..
- ВАЛЯЙЛОВ. — Та ж, нешто впервіє нам, Євтімовна... Єто ви уж, как сказать (*нахабно притягає Настусю й міцно обнявши — голосно її цілує. З під діжки гути: „Щоб йому губи поприцило”.* Настуся ніби пругаєся, гукнувши:).
- НАСТУСЯ.— Ви збожеволіли, Вакуловичу!... Пустіт!..

ТЕОКТИСТ. — Чуєш, Пархиме?.. От так то.

ВАЛЯЙЛОВ. — Божественная сладость у ваших губах, моя дорогая... *(за коном у цю мить гути басовитий кашель. Валяйлов цілує Настусю в губи).*

ТЕОКТИСТ. — Хтось вулицею йде... Зайдімо сюди в тінь.

НАСТУСЯ. — Бога бійтеся, Вакуловичу... Та ж за нами може хтось стежить... То ще й скажуть, що ви — старий бабник, а я нечесна жінка.

ВАЛЯЙЛОВ. — Нешто гріх?.. Я ж — вдовою... І Бог прастить *(Знову силомиць цілує Настусю, а вона лише мигить і зиркає на діжку. На кін у цю мить входе дякон: у зоботях, колоші штанив підказані у руках тримає поли підрысника. Настуся вирвавшись із вигуком: „Ви нестерпний!“ вибігла в сіни. Валяйлов гукає потилицю, роззирає по хаті).*

ДИАКОН. — О, Господі Ісусе, я к Тобі несуся!.. Аще уповаху на тя і возношу своє благодареніє тобі!.. Насамкрай, так и пощастило дотелепатись уникши вразі моя двуногая й чотириногая й, дістатися невидимим та неслиханием, яко ангел небесний до своєї янголиці... Чи то ж вона, моя вазлюбленна янголиця не сипть ще, чи, може, вже опочиває? Ні. Світоч божественний мені возвіща, що вона ще либонь бодрствує. *постукав у вікно й Настуся, урвавши регенне, злякано:)*

НАСТУСЯ. — Лихо моє, хтось знову стука!..

ВОЛЯЙЛОВ *(гукає за вухом)*. — Вот сто мне не до смаку: *(Диякон Стукає).*

НАСТУСЯ *(голосно)*. — Хто там?

ДИАКОН *(густим басом)*. — Слуга Божий, возлюбленная янголице моя!

НАСТУСЯ *(перелякано)*. — Мать моя чесная!.. Що це таке?! *(убік)*: — Усіх саме цього дня чорти зносять!..

ВАЛЯЙЛОВ. — Вот ета зустріча — совсім нежелательна... *(Диякон стукає).*

НАСТУСЯ *(перелякано)*. — Що ж я мушу діяти?.. Я гадала, що ви приїдете завтра ярмаркувати...

ВАЛЯЙЛОВ. — Бачу, што міня на завтра ожидала, а слугі божему — сіводня вечерю наготовала . . . (*Диякон стукає*).

НАСТУСЯ. — Не гнівить Бога . . . Це в мене були цьогодня гості.

ДИЯКОН. — Стучащому да відчиняться двері, а просящому нехай воздадуть.

НАСТУСЯ (*до Диякона*). — Я вже сплю, отче дияконе й не можу вам одчинити. (*купець гукає лоба*).

ДИЯКОН. — Но не забувайте, моя янголице, святого писання: „Странника треба прийняти, нагодувати й напоїти” . . .

НАСТУСЯ. — Ой, лихо моє! . .

ВАЛЯЙЛОВ. — (*насмішкувато*). — А там, страннічок, ещо і спаті скажет класті. (*Настуся тим часом ухопила купцевого лантуха й мовчки викидає все, що там було*).

НАСТУСЯ (*до Валяйлова*). — Якщо не бажаєте здібатися з отцем дияконом, то лізьте швидче в лантуха.

ВАЛЯЙЛОВ. — Вот тібе удовольствіє — перший сорт . . . Штоб єго ухопіл сам . . . чорт! . . Гдє он узявся? (*лізе в лантуха, Настуся кладе його поруг діжки, але так, щоб опісля упавши на його, могла повалити діжку й зіпхнути диякона*).

ДИЯКОН (*благально*). — Возмилуйтеся янголице моя і пріміте странствующого. (*стукає, Настуся одгинає й упускає його в хату*).

НАСТУСЯ. — Де це вас бог носив, отче, так пізно до мене заблудили?

ДИЯКОН. — О, моя возпрекрасніша янголице! Ви хочете багацько знати. Але, якби ви знали, як я мусив од собак утікати, щоб до вас завітати, од ока людського ховатися, щоб у неприємность не втеліпатися.

НАСТУСЯ (*регозе*). — То то ви такий зателепаний та захльостаний . . . (*Диякон побожно перехрестився й із захопленням цілує Настусі руку, а вона лише мовчки поглядає на лантуха й діжку. Теоктист і Пархим підійшли до вікна, як тільки*

Диякон зайшов у хату, й слухають).

ТЕОКТИСТ.— От, Пархиме!.. Бог трійцю любить!..

ПАРХИМ. — *Хи-хи-хи-хи-хи!*.. Добре було б цю трійцю та запрягти в плуга... Так би півдесятини за день і висмалили б!..

ТЕОКТИСТ. — Треба б їм щось стругнути.

НАСТУСЯ (до Диякона). — Та годі вже вам облизувати мені руку. Я ж не матушка й не отець благочинний.

ДИЯКОН (*витає еуси*). — Ви, моя янголице, сами добре відаєте, що я вас люблю, яко сам Бог. І ось, щоб лицезріти вас, мусив, повозможях, ховатися од ока людського й утікати од зуба звірського, та ще нощею велетемною, пробіраючись до вашого житлища, щоби облобизати вашу руку й... (*цілує руку й хоже обняти її, але Настуся не даєся. Насамкрай Диякон обняв її й цілує*) — О, предсладчайшая моя!.. (*Настуся погрожує пальцем, мовчки показує на вікна й на двері. І в мовгазній міміці: Диякон запитує, а Настуся відповідає, що може хтось зайти або крізь вікна побагити й силоміць одтихає Диякон. А цей гас появляється Циган*).

ЦИГАН (до ведмедея).— О, мамеле!.. О, мій тателе!.. О, матереле, куверделе, хто ж нам постіль, ведмедику постеле?.. Уже й ніч на дворі залягає, а хто ж нас ведмедику на ніч привітає? (*увіходе на кін*).

ТЕОКТИСТ (*раптово*). — Агов!.. Ти диви!.. Звідки він упав?..

ЦИГАН. — Добривечір добрим людям!

ТЕОКТИСТ. — Здоров був, цигане!

ПАРХИМ. — *Хи-хи-хи-хи-хи!* А, що то в його за корова?.. Така мала, волохата й без рогів... *Хи-хи-хи!*

ТЕОКТИСТ.— Гарна то корова!.. (*до Цигана*).— Не кусає?

ЦИГАН. — О, ні!.. Можете почухати. Він це дуже любить. (*Підходять Теоктист і Пархим ближче й погинають гухати ведмедея*).

НАСТУСЯ. — О, мій отче святий! Як невчасно завітали...

ДИЯКОН. — Неужелі, янголице?

НАСТУСЯ. — Я вже спати лягла, а вас лиха година пригнала.

ДИЯКОН (*ніби не дозуючи образи*). — Воздаяху я глибочайше возблагодареніє моему Богу, що лицензію вас, моя янголице, живою й... (*зиркнув на стола*). — А сіє чесоже означає? Ви мене, моя дражайшая віроятно поджидали й вечерю навіть наготували? (*Настуся хитає головою*).

СТРАЖНИК (*із під діжки*). — Пропала моя ніч... Хоч би залізти на піч.

ВАЛЯЙЛОВ (*із лантуха*). — Штоб тібе патлачу подавіться, за то што я должен здеся моріться!..

НАСЯТУСЯ. — Ні, отче, це в мене гостювали добрі люде, а я й не встигла поприбирати.

ДИЯКОН (*не слухаючи Настусі, оглядає напої, найдки й витирає бороду й вуса, мов перед обідом*). — Воздаяху я Богу хвалєніє й вам, янголице, благодареніє... Бачу, що ви — добра господиня, бо є тут і кавун і, мабуть диня, і споткач виглядає. А отець дякон гострий зуб на його імає. (*за лаштунками голосний крик курягий*).

НАСТУСЯ (*сполюшено*). — Ой, лишенько, мабуть, тхір половив курі. (*вибігає. Дякон стає навколінці, христиться, мов перед веzeroю*).

ЦИГАН. — Це, чоловіче, не корова, а вчений ведмідь, під бубона танцювати вміє.

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. А ну ж покажи... А ну ж! (*хоже сієти на ведмедя, але той як злапає його за ногу. Довго вони борюкаються, Дякон молитує, а ведмідь кидає Пархима об землю*).

ДИЯКОН. — Господі Ісуся, я тобі молюся й возблагодареніє возсилаю, що таку вечерю багату маю!.. (*Валяйлов: знід лантуха „Штоб ти падавілся!“ В цю мить ведмідь валяє Пархима на землю*).

ЦИГАН (*регоге*). — О... Бач! Не сідай, де тобі не казано сідати. А якщо хочеш бачити, прихось завтра на торговицю.

ТЕОКТИСТ (*до Цигана*). — А, де, цигане, думаєш ночувати?

ЦИГАН. — Бог його знає. Де приймуть.

ТЕОКТИСТ (до Цигана). — А зажди... (до Пархима). —
Маємо добру нагоду (резоге).

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи... Яку саме?

ТЕОКТИСТ (до Цигана). — Ось у цій хаті, хочеш ночувати?

ПАРХИМ. — Але, щоб твоя корова нас не поїла.

ЦИГАН. — Та мені, люде добрі, всеодно. А ведмідь у мене
смирний. (в цю-о мить убігає Настуся в хату,
та ще не встигла й слова промовити, як нагло
в двері постукано).

НАСТУСЯ. — Ой, лишенько мені!.. Знову хтось стукає.

ДИЯКОН (христеса й устає з колін): — Аз возвах, на тя
Боже уповаю... Невжеж я смаку от цих ла-
соців не зазнаю?

НАСТУСЯ. — А де ж, отче, я вас заховаю? (стукіт у двері).

ДИЯКОН. — Боже милосердний!.. (здіймає огі до неба, а
потім на стола поглядає). — Тільки цього й
невистачало.

НАСТУСЯ. — (ломить руки з розпуки). — Цього ще лиха
мало!..

ДИЯКОН. — Хоч би ж було поїсти курятину й сало. (зуги
дужгий стукіт).

НАСТУСЯ (до дверей). — Хто том стука? (а до Диякона). —
Хіба на оцю діжку ставайте... Отут у куточку,
а голову я затулю рядном. (знову стук
у двері). — Хто там такий так стукає? (зату-
шковує Диякона поставленого на діжку, де се-
дить Стражник).

ТЕОКТИСТ (зміняє голос). — Заїжджі, пустіть на ніч!

НАСТУСЯ (до Диякона). — Швидче, швидче, отче... От
так, так!.. (до надвірніх). — Який вас дідь-
ко так пізно приніс? Нікого я не приймаю...

ТЕОКТИСТ. — Та, може, хоч одного.

НАСТУСЯ. — Кажуж вам, ні... Вистачить із мене.

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи-хи!.. Відчини, Настусе, це я...
Ось я тобі кумедію веду.

НАСТУСЯ (грізно). — Ти сказився!.. Гаспидський ночовик!

ТЕОКТИСТ. — Та вже одчиніть господине...

НАСТУСЯ (ніби не догавши). — Ночами, як сновида тиняє
та людей лякає.

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи! . . . Ще й тебе злякаємо.

НАСТУСЯ. — Іди собі спати до клуні!

ПАРХИМ. — Ну бо, швидче одчиняй, Настусе! . . Хи-хи-хи!

ТЕОКТИСТ. — Або одчинить, або у вікно вліземо! . .

НАСТУСЯ. — Лізьте, щоб вам очі повилазили! . . А ну, хто це тут такий сміливий по вікнах лазити? (*відгиняє, але ледве побазила на порозі Теоктиста, як завершить*). — А, то це ти, треклятий Хвостисте! . . Того я й чекала. (*вертає до хати*). — Заходь лишень, я полічу тобі ребра! (*шукає по хаті озима якусь палицю, обернувшись спиною до дверей, вмиє хапає рогаза*). — Ти в мене ось знатимеш! . . (*в двері увіходять: Теоктист, Циган і Пархим*).

ТЕОКТИСТ. — Угамуйтеся, тіточко, Настусе!

ЦИГАН. — Вечір добрий, пані господині!

НАСТУСЯ (*швидко оглянулась з рогазем у руці*). — А це хто ще? (*раптом побазила ведмедя*). — Ой, рятуйте! . . Люде добрі! . . (*з переляку одступила назад, наступивши на кутця, аж той заріє, як ведмідь. Настуся впала на діжку. Діжка упала, а Диякон упав на Настусю, а з під діжки виліз заборощений стражник*).

ТЕОКТИСТ, ПАРХИМ і ЦИГАН: — Ха-хах-хах-хах ха! . .

ТЕОКТИСТ. — Оце так сміховина . . . У пана стражника вся в борошні спіна! . . Отця Диякона з переляку вхопила задишка . . . А це в лантуху лежить, що це за шишка? (*смика за лантуха*).

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи! . . От це так птахи! Хи-хи-хи-хи!

ТЕОКТИСТ. — Ну витрушуйся дядю, я на тебе погляду! . .

СТРАЖНИК. — І ніч пропала, ще й піде слава! . . Моє й серце відчувало.

ДИЯКОН. — Хоч би було ззісти курку й . . . сало.

ВАЛЯЙЛОВ. — Не даром мені за ухом свербіло . . . Ну й попав на діло!

ТЕОКТИСТ, ПАРХИМ і ЦИГАН. — Ха-ха-ха-ха-ха! . . Усі не без гріха.

СТРАЖНИК, ДИЯКОН і ВАЛЯЙЛОВ. — Пропали . . . Пропали . .

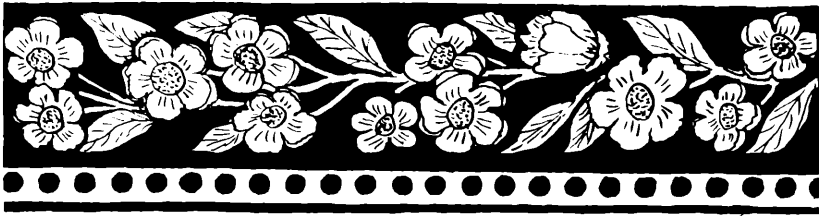
ЦИГАН. — За те ж слави придбали!... Ха-ха-ха-ха!..

ТЕКОТИСТ. — Ну тітка Настуся й уродлива!.. І наробила
ж отакого і сміху й дива!..

У С І. — Ха-ха-ха-хах-ха!..

ЗАВІСА

ДІЯ ТРЕТЯ

Торговиця. За майданом видно село: хати в садах, церква тощо. На заднім плані кону — торговельні ятки або столики. Ближче розмістилися: медянизниця, сластьонниця, гагушниця, горох'яниця, а згодом — ліворуз кону — має стати селянка з хріном, а посеред кону — рибалка з перерізом. Коли завісу підіймають — на кону вже повний рух та гармидер. Люде йдуть у всі боки. Седухи галасують, мов би хогуть одна одну перекригати.

СЛАСТЬОНИЦЯ (на увесь голос). — Сластьоне!.. Сластьоне!.. Сластьоне!..

МЕДЯННИЦЯ. — (пискливо). — Медянички!.. Медянички!.. Медянички!..

СЛАСТЬОНИЦЯ. — З білого борошна!.. Ясні, як сонце!.. Піходьте, піходьте!..

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. З нового врожаю... З нового врожаю!.. Усім скоштувати дуже раю!.. Завітайте... завітайте!..

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Підходьте.. Підходьте!.. І знайомих підводьте!..

МЕДЯННИЦЯ. — Коштуйте й сами й родичів приводьте!..

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Горох'яні... горох'яні!.. Смакуйте люде тверезі й п'яні!

КАЦАП (*досі мовчав, щось готуючи*). — Вот блінци, вот блінци!.. Настоящіє столбци... прайдайом во все конци!..

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Сластионе, сластьоне!.. З білого борошна!..

МЕДЯННИЦЯ. — Медянички, медянички!.. Їжте тверезі й п'янички!..

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Хто скоштує — гроші не змарнує!..

СЛАСТЬОНИЦЯ. — З білого борошна... ще й на яйцях!..

ПАРУБОК (*проходячи*). — Ха-ха-ха-ха!.. А на ковбасі в вас, часом, тіточко нема? (*довкіл голосний регіт*).

СЛАСТЬОНИЦЯ (*ніби не догубши*). — Смакуйте, смакуйте, підходьте купуйте!

ГАЛУШНИЦЯ (*несе поперед себе велику макітру*). — Гарячі полтавські галушки!.. Гарячі, гарячі, їжте лежачі й стоячі. (*довкіл знову регіт*).

ТЕОКТИСТ (*проходячи*). — Ну ці й баби-седухи!.. Усе в їх: смачне й гаряче. А чи наївшися й лежаче буде стояче? (*голосний регіт*).

ДЕХТО (*обурено*). — У-у-ух ти, бузовире!.. За святої неділі от-таке вигадувати! (*кидають на його, хто що має в руках*).

ТЕОКТИСТ (*утікаючи*). — Смачне й гаряче... ще й стояче! Ха-ха-ха-ха!..

ГОЛОС (*докидає*). — От клятий бузорів!..

ЖІНКА (*виступає з натовну*). — А чи знаєте, жіночки, що таке бузорів натворив цю ніч?

СЕДУХИ (*зацікавлено*). — А, що там таке?

ЖІНКА (*посміхнено*). — Та там таке, що й хай Бог милує.

СЕДУХИ (*разом*). — Та що ж саме? Кажи вже, не води за носа.

ЖІНКА (*регогує*). — Усіх Настусиних любовників переловив, як котів.

УСІ СЕДУХИ. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. От так штука. О, той уміє...

СЛАСТЬОНИЦЯ (*підбігає до Жінки*). — Та кажиж, як це стало?

ЖІНКА — А це так, жіночки, коли вже смеркало, то вони горепашні упадальці, ніби на змову, почали

до єї, прости Господи (*христиться*), на ночівлю-жартівлю злітати.

СЕДУХИ. — Ха-ха-ха-ха-а-а-ха!.. Там було не без гріха!

ГАЛУШНИЦЯ. — Щоб Настусю з усіх боків зогрівати...

ЖІНКА (*захоплено розповідає*). — ... а вони й ну: того в діжку, того в лантуха запихати...

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Мабуть, щоб один-одного не могли впізнати?

СЕДУХИ. — Ха-ха-ха-ха-ха-ха!..

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — О, Настуся — та вміє!

МЕДЯННИЦЯ. — Вона перехитрить і змія!

СЛАСТЬОНИЦЯ. — От то-то штука! На любов, знаця, полювали, а сами Теоктистові в лапи попали. (*довкола регіт*).

ЖІНКА. — Стражника нашого витягли, кажуть із діжки; отець диякон, чи не впав од самого Бога, аж застогнала підлога (*регіт*), а купця — витягли з міху... Ну й було ж там, кажуть, такого сміху!..

УСІ (разом) — Ха-ха-ха-хах-ха!..

ГАЛУШНИЦЯ. — От це так чудасія;..

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Це справді — не бувала подія.

ЖІНКА. — Крутенько була заварена каша... (*тут за наявності змоги мати кобзаря, то одна з седух гукає: „Цитьте!.. Іде радість наша!”*).

СЕДУХА (*будькотора*). — Цитьте, всі, йде радість наша! (*усі зикрають у різні сторони, а Сластьонниця перша вгляділай гукає*).

СЛАСТЬОНИЦЯ. — О, наш дорогий дідусь Кобзар іде до нас!

МЕДЯННИЦЯ. — Ось дідусь розвеселить нас. (*на кін увіходить старий але ще жвавий дідусь із кобзою й поводитарем*).

КОБЗАР (*бадьоро*). — Здорові будьте, люде хрищені!..

УСІ (разом). Здорові будьте дідусю!.. (*Кобзаря зразу позвали обступати з усіх боків, але так, щоб сторона од залі все таки була порожня*).

КОБЗАР. — Оддалік чудю, що ви аж дрижите танцювати.

СЛАСТЬОНИЦЯ (*розпихає натовп*). — Не товпійся... Дай-

те чоловікові божому пройти. Ходіть сюди дідусю. *(садовить його близько передківня).*

ГОЛОС. — Оце б так ударили гопака, щоб усе аж ревіло.

КОВЗАР. — Ото було б добре діло... Та щось мені настрою нема грати до танців. *(сідає на підставлену сіджу, поводить на землю).*

ГАЛУШНИЦЯ. — Заграйте дідусю такої, щоб аж серце зашчміло.

УСІ *(разом)*. — Згода... І це славне діло.

КОВЗАР *(наладжує струни)*. — Добре, люде слухайте ж та уважно.

„Тече вода в синє море,

Та не витікає;

Шука козак свою долю,

А долі немає.

Пішов козак світ — за очі;

Грає синє море,

Грає серце козацьке

А душа говорить:

Куди ти йдеш, не спитавшись?

На кого покинув

Батька, неньку стареньку,

Молоду дівчину?

На чужині не ті люде,

Важко з їми жити;

Ні з ким буде поплакати,

Ні погомоніти.

Сидить козак на тім боці, —

Грає синє море.

Думав доля десь зустріне, —

Та спіткало горе.

А журавлі летять собі

На той бік ключами.

Плаче козак — шляхи биті

Вростають тернами...

... Плаче козак — шляхи биті — і —

Вростають тернами!..

— От така наша доля козака, як справжня собача. *(дехто з дуже тонкосльозих седух витирає сльози на огах).*

ГОЛОС. — Дуже сумна це пісня...

КОВЗАР. — Та й у житті не надто весело... (*переладжує струни*).

СЛАСТЬОНИЦЯ (*до всіх седух*). — Слухати пісню, сумну чи веселу, всі роти пороздзявляли... А дідуся й досі не почастивали.

ГАЛУШНИЦЯ. — Правдиво!.. А ну-но, кете всі хто що може.

ГОЛОС. — Щоб дідусеві веселіше співати, не жалійте давати. (*усі несуть хто що може й дають повода-тареві*).

КОВЗАР. — Гаразд, люде добрі. Якщо та вам дещо не всмак, то послушайте ось іншу. (*усі затихають, гуртуються довкола*).

„Думи мої, думи мої, лихо мені з вами.

Чом стали ви на папері сумними рядами? (2 рази).

Чом вас вітер не розвіяв в степу, як пилину?

Чом вас лихо не приспало, як свою дитину? (2 рази).

Думи мої, думи мої, квіти мої діти!

Виростав вас, доглядав вас — де вас тепер діти? (2 р.)

Ідіть дітки в Україну, в нашу Україну

Полюбіте щирим серцем велику руїну. (2 рази).

Там знайдете щире серце і слово ласкаве,

Там знайдете щиру правду, а може і славу. (2 рази).

Привітай же, моя Ненько, моя Україно.

Своїх діток заблуканих, як свою дитину!

... Своїх діток заблуканих, як рідну дитину..."

— Ну ось вам, яке життя — така й пісня... (*усі за-смужені мовгнуть*).

ОДНА. (*з Седух, коли більшість витирають сльози*). — Занадто вже, дідусю, сумна й болюча.

ГОЛОС — 1. — Ось мало не всі плачуть...

ГОЛОС — 2. — Заграйте веселої, нехай скачуть.

МЕДЯННИЦЯ. — І правда, дідусю: цьогодня неділя, треба б повеселитись.

ГОЛОС (*весело*). — Та до втоми показитись!.. (*Кобзар переладжує струни*).

КОВЗАР. — Добре, люде, що буде те й буде; послухайте ще такої:

„Ой, гоп! .. Не пила, На весіллі була,
До господи невтрапила, до сусіда зайшла.
А в сусіда до обіда в льоху спати лягла.
А із льоху та в льох, Завертали в горох,
І в кормі, і на дворі з нежонатим удвох:
Пустували, жартували-попсували горох.
Ой гоп! Не сама — напоїла кума ...
І привела до господи — не побачив Хома.
Хомо в хаті ляжем спати! Хоми дома нема.
Тряси ж тебе трясця, Хомо! Я не ляжу спати дома
А до кума, до Наума піду спати на солому.

У СІ (разом). — Ха-ха-ха-ха-ха-ха! .. Ото розумна, комар
би її брикнув!

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Оце, дідусю, добре, аж ноги дрижать ...

ГАЛУШНИЦЯ. — Так тобі танцювати й тягне ...

МЕДЯННИЦЯ. — Немов би водою підмиває ...

ГОЛОС (до Кобзаря). — Грайте веселої, нехай народ гуляє.

ГОЛОС — 2. — Але ж і струни треба позолотити

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Правду сказав хтось: треба струни по-
золотити, а тоді й танці колотити. (Кобзар
переладжує струни). —

СЛАСТЬОНИЦЯ (хапає комусь із голови картуза ги бриля
й кинулась збирати Кобзареві пожертви). —
Як хочете танювати, то не жалійте й давати ...
(всі кидають гроші в бриля, а Кобзар нала-
днавши кобзу, погинає іншу грати).

КОБЗАР. — Ну, люде, якщо вже хочете веселої, то ось
вам назасмачку:

„У Києві на Подолі, козаки гуляють,
Як ту воду цебром-відром вино розливають.
Льохи, шинки з шинкарами, з винами, медами
Закупили запорожці та й тнуть коряками.
А музика: реве, грає, людей звеселяє
А із брацтва те бурсацтво мовчки виглядає.
Нема голій школі волі, а то б догодили ...
Кого ж то там з музикою люде обступили ...

(поки Кобзар грає Сластьонниця, зібравши гроші, висипає
поводатареві в кишеню й сама аж ходором ходить, притупує

до танцю. А коли Кобзар погав грати „По дорозі рак”, — вона впрост погинає танцювати, а за її прикладом мало не всі пішли в танок).

„По дорозі рак, рак
Нехай буде так, так.
Як би таки молодичі
Посіяли мак, мак . . .
Дам лиха закаблукам,
Дам лиха закаблам, (вже всі танцюють).
Ще зостане й передам!
А вже ж тії закаблуки
Набралися лиха й муки
Дам лиха закаблукам,
Дам лиха закаблам,
Ще зостане й передам . . .
А всетаки дам і дам! .” (на самім кінці
пісні „Голос”, глянувши, що всі танцю-
ють, крижить:)

ГОЛОС — 1. — От це то танец! . . . От це то — каша! . . .
(в сю мить зтось ставши глянув і побазивши
Стражника, крикнув:)

ГОЛОС — 2. — Цитьте всі! . . . Йде влада наша! (усі зир-
кають убоки й нараз, як сполохані горобці,
розбігають на свої місця).

ГОЛОС — 1. — Хоч би минула нас ця чаша . . .

ГОЛОС — 2. — Щоб не патекла кому з носа руда кваша . . .
(Кобзар із поводитарем швиденько виходять,
не завважені Стражником. Седухи погинають
викрикувати про свій крам).

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Сластьоне! . . . Сластьоне! . . . Покоштуйте,
так у роті й тоне!

ГОРОХ’ЯНИЦЯ. — Горох’яні! . . . горох’ні! . . . Їжте, будете ні
тверезі, ні п’яні.

МЕДЯННИЦЯ — Медянички! . . . Медянички! . . . Сходьтеся
всі п’янички! . . .

ГАЛУШНИЦЯ. — Полтавські галушечки гарячі! . . . Їжте ро-
ботящі й ледачі! . . .

СТРАЖНИК (*увиходе на кін*). — Що це за Содом і Гомора?

СЕДУХИ (*вдавано злякано*). — Ой, Боже!..

СТРАЖНИК — Ой, Боже та ой Боже... На що це все по-хоже?

СЕДУХИ (*всі разом*). — Що саме?..

СТРАЖНИК. — Чого це розкудкудахалися, мов ті курки на знесках?

СЕДУХИ (*разом*). — Та ж — ми торгуємо!

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Наша ж справа така...

МЕДЯННИЦЯ. — ... горлань та торгуй...

ГАЛУШНИЦЯ. — ... щось здобуть п'ятака.

СТРАЖНИК. — Ну торгувати, то торгувати, але чогож горлати? Хіба люде не знають про ваші галушки, пампушки, сластьони й іншу таку нісенітницю?

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Авжеж, що знають.

СТРАЖНИК — (*перекривляє*). — Запрошуємо, запрошуємо! Хіба так запрошують...

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Та щож то за торг, щоб не запрошувати людей?

МЕДЯННИЦЯ. — Авжеж... Отож і запрошуємо.

СЛАСТЬОНИЦЯ (*жваво підбігає до стражника*). — Ваше благородія!.. Господин стражник!.. Непогидуйте!.. Скуштуйте!.. Будьласка от — цього-о сластьона!.. (*стражник — витирає вуси й облизує губи*).

СТРАЖНИК (*до седух*). — Ось, чуєте, як людина припрощує?

СЛАСТЬОНИЦЯ. — У мене такі сластьоне, таки сластьоне що так тобі у роті й тоне!.. Скушайте, просю!

СТРАЖНИК (*трохи вищипує, смакує*). — Дуже тлусті, нехай їм тряся.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Не бійтеся, не нападе вас „швидка настя"... (*довкіл регіт*).

ТЕОКТИСТ (*раптом видибнув*). — Чи не про Шеревертнику тут згадуєте? То баба прудка! Наздожене й найпрудшого бика. (*зникає*).

СЕДУХИ (*усі*). — Ха-ха-ха-ха-ха!..

СТРАЖНИК. — Йди, йди, козаче!.. По тобі давно вже хурдига плаче. (*знову щипає сластьона*).

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Та щож це, небесна мати? Та чи ми не

вміємо вас припрошати?

МЕДЯННИЦЯ — А нумо всі нашу владу частувати! (всі підбігають до стражника).

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Скушайте моїх горох'яничків, будьте ласкаві ваше благородія!

МЕДЯННИЦЯ. — Медяничків!.. Такі бо славні!..

СТРАЖНИК. — Та ви, я бачу, вихваляти справні. (*коштує потроху, то того, то іншого*). — Але крам не вихваляйте і владу не підкупляйте.

ГАЛУШНИЦЯ. — Ваше благородія! А, може, галушок би полтавських? (*підносе йому повну миску*). — Тут є й сало й інші знадоби...

СТРАЖНИК (*весело витирає вуси*). — От це мені доподоби! Ке-те лишень сюди. (*наколює галушку на штижку*). — А ну, галушечко, ходи. (*пхає її в рота*).

ГОЛОС — 1. — Ото так галущина!

ГОЛОС — 2. — Як піврічна дитина.

ГОЛОС — 3. — Або голова в дурного Явтуха...

УСІ (*довкола*). — Ха-ха-ха-ха!..

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Тьфу, нема на вас лихої години!

СТРАЖНИК (*проковтнувши зо дві галушки*). — Ге! Ге! Ге! (*хапаєся за горлянку. Усі товпляться біля його. Він житаєся на ногах*). Ге-е-е-е... ге!..

ГОЛОС. — Глядіть, щоб не вдавився.

ГАЛУШНИЦЯ (*злякано*). — Ой, мій Боже!

МЕДЯННИЦЯ (*оглядаєся довкола*). — Та хто ж тепер допоможе! (*стражника підтримують. попід руки, отогнувши його так, щоб він був лицем до залі*).

СТРАЖНИК (*витріщує оці, водить білками*). — Гек!.. Гек! Ге-е-е-е!

КАЦАП (*підбігає*). — Вот небесніє сілі!.. Ну тебе прить мом чєлавєка вдавілі! (*трясуть стражника, а він уже ледве сєє*).

САЛСТЬОНИЦЯ. — Ах тобі ж трясця! (*сплеснула руками*).

МЕДЯННИЦЯ. — Еге... Ще немине нас нещастя!

ГАЛУШНИЦЯ (*буцим голосить*). — Ой, Боже ж, мій Боже!

КАЦАП. — Не призывай Бога всує.

САСТЬОНИЦЯ (*заказує рукави*). — Чекайте! Либонь мій

кулак його полікує! (з усього розгону б'є стражника в спину, аж галушка з розгону вилітає йому з рота, як куля).

ГОЛОС. — О допомгло!..

УСІ (довкола). — Ха-ха-ха-ха!..

КАЦАП (до Сластьониці). — С тібя лікарка не плаха!..

СТРАЖНИК (огунюги, облизується). Далєбі, пройшло. (стає міцно на ноги, всі нараз одступають).

ГАЛУШНИЦЯ. — Слава тобі, Боже! (христиться).

КАЦАП — Так угащать — не гоже.

ГАЛУШНИСЯ. — Та ж чи я того хотіла?

СЛАСТЬОНИЦЯ (до капаца). — А, яке тут твоє діло?

МЕДЯНИЦЯ. — Ти ба!.. Яка заступа й оборона.

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Загигждена ворона, а не оборона.

СТРАЖНИК (поправляє шаблю й одяга). — А ну мені тихо! Бо всіх нас не мине лихо. (усі припиникають). Частувати ось, так усі умісте, а ось чому ви не „синієте”?

СЕДУХИ (благально). — Та ще ж нічого не заробили?.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Щойно, ледь почали торгувати.

СТРАЖНИК (погрозливо). — Я нічого не хочу знати.

СЕДУХИ (усі). — Ох, наше лихо!..

СТРАЖНИК. — А ну, мені тихо... Хто „синіти” не вміє, той нехай „зеленіє”! (усі мовзять, а люде проходять, не знаючи в гому справа). — Ну, то як — не вмісте й „зеленіти”?

СЕДУХИ (разом). — Ой, наш Боже!..

СТРАЖНИК (походжає по кону). — Влада без цього існувати не може.

СЕДУХИ (разом). — Та ж ми не заробили й на діти.

СТРАЖНИК. — Ну то цьогодня мусите „пожовтіти”. А якщо ні, то будете всі в холодній седіти. (повертається спиною до залу, закладає руки за спину). — Я вам покажу, як владу підкупляти й галушками вдавляти! (седухи, мов на команду, мовзки обходять стражникову спину й кладуть у руку йому „жовтенького” — одного карбованця. Стражник повертаєся облизгем до залу, лігази, склада гріші й гукає). Ма-

- лувано „жовтіли”! Глядіть, щоб не пожа-
ліли... А хто ж це зовсім не „пожовтів”?
- СЕДУХИ (разом). — Хіба ж ми винні?.. Не знаємо.
- СТРАЖНИК. — Між вами, я бачу, заплутався чорний крук.
Погано буде, коли потропить до моїх дук. (ви-
ходе за лаштунки).
- СЛАСТЬОНИЦЯ (до кацапа). — А ти, чому не „синієш”?
- МЕДЯННИЦЯ. — ... навіть не „зеленієш”?
- ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — ... та навіть і не „жовтієш”?
- СЛАСТЬОНИЦЯ. — Може не вмієш?
- ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Ми за тебе маємо відбувати?
- МЕДЯННИЦЯ. — Як так, то іди ти до дурного хати!
- КАЦАП. — Я пока не смьорз, што буду сінєть, зеленєть
ілі жєлтєть.
- САЛСТЬОНИЦЯ. — Дурний ти, кацапуро, та не розумний...
- ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — І досі не знаєш вашого расейського лід-
ду...
- ГАЛУШНИЦЯ. — Що треба задобрювати владу?
- МЕДЯННИЦЯ. — Ти, гадав собі, що так поїдеш? (показує
на долоню). — Непомастивши??.. А кузьки-
ну маму ти бачив?
- ГОРОХ'ЯНИЦЯ. Гляди, щоб він тебе не намантачив.
- КАЦАП. — Вот чортовіє хаклушкі! Да у міня же прі
душе — ні палушкі! Прاپіл вчєрась пол-ал-
тина, а сїчас — хоть до божєго сина. (на кін
увїходе стражник).
- СЛАСТЬОНИЦЯ (до стражника). — Чи ви бачили такого?
показує на кацапа). — Нєма, мовляв, чим
„жовтіти”.
- СЕДУХИ (разом). — Живє, як божє тєля...
- СТРАЖНИК. — Нічого... Я з їм погуюторю опєсля... (на
кін виходє „рибалка”, несуги на плєгі пе-
рєріза, гєрєз плєгє — торба звисає, а в руці —
кїлька вудилок).
- РИБАЛКА. — Хто хочє свїжї рибкї спїямати!.. (щє голо-
снїше). — Гєй, хто хочє рибалити!.. Гєй
свїжє рибку... свїжє рибку! (здїйма перє-
різа й ставляє посєрєд кону, скидає шапку, ви-
тирає нїт). — Мос поштєніє, вашє сублагоро-

діє, господин стражник!

СТРАЖНИК (*буднюжно*). — Здрастуй, здрастуй! ...

РИБАЛКА. — Чи не бажаєте, ваше сублагородіє, рибку половити? .. Ану спробуйте щастя! .. А мені зробіте почин.

СТРАЖНИК (*здивовано*). — Де? ..

РИБАЛКА. (*показує рукою*). — В перерізі.

СТРАЖНИК. — У пере-рі-зі-і?

РИБАЛКА. — Авжеж... авжеж!.. (*до хлопця*). — Нанось лишень води...

СТРАЖНИК. — Та ти, що чоловіче, здурів, а чи насмішку надо мною хочеш учинити?

РИБАЛКА (*ображено*). — Ваше сублагородіє!.. Та ей-право слово! Ось тільки звеліть і — вміть усе готове!

СТРАЖНИК. — Гум!.. Цікаво... Дуже цікаво!.. (*навколо рибалки натовп*).

РИБАЛКА. — Щей корисно, не лише цікаво. Ось лишень веліть ласкаво.

ГОЛОС — 1. — Та то якийсь обман.

ГОЛОС — 2. Може в очі засипле дурман...

ГОЛОС — 3. Щоб кишені повивертати.

СЕДУХИ (*що досі мовчали*). — А й правда. Треба роти не роздзявляти.

РИБАЛКА (*не зважаючи*). — Ну, то як? За спробу, не б'ють по лобу... Висипайте гроші, як половину!.. Беріть вудки, вудьте та й щасливі собі будьте. (*хлопець носить воду в весь час*).

СЛАСТЬОНИЦЯ. — А яка ж користь із такого вудження?

РИБАЛКА. — Аж дві: ви не втомлюєте ноги, щоб іти десь на річку і маєте свіжу рибу на вечерю... Ну, ваше сублагороді! (*наладнує*).

СТРАЖНИК (*плює в долоні*). — А ну ж, ну!.. Побачимо, що то за риба.

РИБАЛКА. — Риба, люде, заморська, не просто собі така, але любить ковтати мідного п'ятака. Ну, а позаяк, ви чесна громадо, не голота, то не пошкодуєте дати їй і злота. Пелька в єї (*показує*), от-та-ка-ааа! легко проковтне й четвер-

така. *(а цим часом уже прилаштовує вудку. Люде ще більше витріщають баньки).*

МЕДЯННИЦЯ: — Як усе до складу та до ладу. *(підходить ближже).*

СЛАСТЬОНИЦЯ *(підходе)*. — А чи не обдурить нашу чесну громаду?

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Хто що сіє, той те й пожинає.

СТРАЖНИК. — Ну годі... Нехай уже починає.

РИБАЛКА. — Не майте страху. Не обдуру я громаду. Лише не шкодуйте рибі дати більшу принаду.

ГОЛОСИ. — Згода, згода!... Починай.

СТРАЖНИК. — А ну лиш, вудку давай!

РИБАЛКА *(дає вудку)*. — Ласкаво прошу! *(хлопець увесь час наливає воду).*

СТРАЖНИК. — Тільки давай та хорошу!... А не якесь там барахло.

РИБАЛКА. — Ну кого ще на лов риби потягло?.. Хто ловити рибку хоче? Хай швидче до мене підскоче.

ЗКОЛА: — Я!... — І я!... — Дай і мені!... *(товпляться навколо рибалки, він роздає вудки й до хлопця: „Ти Петрусю вже налляв воду?“)*

ХЛОПЕЦЬ — Це вже останнє відро. Все готове.

РИБАЛКА *(оглядає всіх)*. — Ну, наготувались?

СЕДУХИ *(регогути)*. — Хоч би риби в рота не попались.

СТРАЖНИК *(за всіх)*. — Ну — вже!...

РИБАЛКА. — Ну, то починаймо. Але з одною умовою: рибу в річці ловлять на червяка, а тут — на п'ятака. Тому, крім злота, що дасте мені в руки, ще мусите кинути по п'ятку в воду, щоб викликати собі рибу.

ГОЛОС. — А нема на тебе згибу!

У С І — Ну, хоч раз та гаразд! *(кидають п'ятаки в переріза, а злоти дають рибалці в руку)*

РИБАЛКА. — Хто хоче кращу рибу піймати, той мусить дзвінких не шкодувати *(вудкарі, кинувши гроші, глядять до перерізу).*

СТРАЖНИК. — А де ж та риба, що не плаває в воді?

РИБАЛКА. — Хе-хе-хе-хе! Почекайте... Увага!... Увага!... Ще одна невеличка умова. Усі риболовці на

мій знак, мусять заплющити очі, бо не вири-
не риба. Ті ж, хто не ловить — одверніться од
нас. Аж доки не свисну. Згода?

У С І (разом): — Та згода вже, згода...

ГАЛУШНИЦЯ. — Лише б не виникла лиха пригода.

СТРАЖНИК (неспокійно). — Скільки ще ми мусимо чекати?

ГОЛОС. — Щоб якесь там рибеня піймати!

РИБАЛКА. — Вже, вже... Опускайте ваші гачки в воду й
заплющайте очі. А всі інші — одверніться, бо
риба не ловитимеся. (всі одвертаються). От
так, добре!.. Тільки — Цюр! — не розплю-
щати очі.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Уявляймо, що ми вже серед ночі.

ГОЛОС. — Як кажани, десь літаємо й рибу за хвоста ха-
паємо. (регіт).

МЕДЯННИЦЯ. — Глядіть, щоб серед дня, та не впіймали
облизня.

ГОРОХ'ЯНЦЯ. — Оттоді буде сміху, людям на потіху.

КАЦАП. — Вот я би хотів поймаєть немного раков.

СТРАЖНИК. — Досить теревень!.. Цитьте!

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Мовчи там із своїм раком.

ГАЛУШНИЦЯ. — Та не слини...

МЕДЯННИЦЯ. — Щоб не піймав у те, що нижче спини (голос-
ний регіт. Протягом цієї розмови, рибалка швид-
ко виймає з торби рибу й, оглядаючи, посмі-
хає, але знову кладе в торбу. Вийнявши сюрко-
туна, сюржить).

РИБАЛКА. — Ааа-гов!.. А виймайте ваші вудки! (усі швид-
ко висмикують, довкола лунає обурення —
„Як?.. Що це таке?.. Де риба?“..)

СТРАЖНИК. — Що ж це, рибалче, значить?

ГОЛОС. — Де ж та обіцяна риба?

СЛАСТЬОН. і ГАЛУШ. — Та він нас обдурив!

МЕДЯННИЦЯ. — Ну з нас же й Хома!

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Як ту рибу піймати, як її нема?

У С І (разом) — Ха-ха-ха-ха-ха-ха!..

СТРАЖНИК (до рибалки). — Ти мені гляди рибальче, не ду-
ри голову. Щоб я не мав тебе забрати до во-
лосної холодної потрусити тобі карасі в

- штанях. *(довкола сильний регіт)*.
- РИБАЛКА. — Ваше сублагородіє... Та ж майте терпець, нехай йому буде грець.
- МЕДЯННИЦЯ. — Він щось, я бачу, хитрує.
- ГАЛУШНИЦЯ. — Думає, що нас узує...
- РИБАЛКА. — Та чи ж я винен, що риба не клює?
- ГОЛОС. — Правда, це й із рибалками буває.
- РИБАЛКА. — А ну ж, закидайте й ще раз в воду гаки... А разом і нові п'ятаки!.. *(голосний регіт)*. Тоді риба сипне, як із міха.
- СЛАСТЬОНИЦЯ. — З цього рибалки — справжня потіха.
- ГАЛУШНИЦЯ. — Хоче назбирати грошей півміха.
- МЕДЯННИЦЯ. — А тоді може дасть рибину...
- ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Якусь гнилоспину! *(голосний регіт. Закидають вудки)*.
- СТРАЖНИК. — Якщо цей раз я рибу не піймаю, то ти чоловіче, од мене не втечеш. *(регіт)*.
- РИБАЛКА. — Згода, згода... Заплющуйте очі. Інші одвертайтеся од діжки... *(витягає рибу з торби й перелігує. Раптом хапає себе за голову. Поманивши хлопця, наказує: „Біжи добудь десь хоч іржавого оселедця... Бракує одної рибини. (Хлопець ізникає)*.
- ГОЛОС. *(один із вудкарів)*. — Та й довго ж щось ти там рибалиш.
- РИБАЛКА. — Зараз, зараз!.. *(занепокоєно метушиться)*. — Ось наслухайте, вже починає риба виринати. *(хлопотить водою)*.
- МЕДЯННИЦЯ *(глузливо)*. — Може декому й починає виринати.
- ГАЛУШНИЦЯ. — Але чи пощастить, щось упіймати.
- РИБАЛКА. — Та ж чуєте: вже плюскотить вода. *(тим часом витягає п'ятаки й кладе в кишеню)*.
- СЛАСТЬОНИЦЯ *(глузливо)*. — Чи ж багацько там риби навиринали?
- МЕДЯННИЦЯ. — Чи наше щастє в воді не пропало?
- РИБАЛКА *(насаджуючи рибини на гаки)*. — Майже стільки, як потрібно.
- СТРАЖНИК. — Гей, рибальче!.. Щось дуже довго ти нам голови морочиш!

КАЦАП. — Так і видно, што абмануть хочеш.

РИБАЛКА. — Ні, ні... Одну лишень хвилину... Хай уже клює. Чого ж вам поспішати. *(сам гукає в потилиці та зиркає чи не біжить ще хлопець. а тим часом — хлюпає водою)*. — Чусте, як рибки захлопотіли?

ЖІНКИ. — Нехай їй біс!.. Нам уже й руки заболіли.

РИБАЛКА *(весело)*. — Готово!.. Готово, мої любі рибалоньки! *(Хлопець приносить оселедця)*.

СТРАЖНИК. — Не витримає би, якби ще поморочив одну мить.

РИБАЛКА. — Нічого!.. Зараз ваша радість загримить. *(свище й голосно до вудкарів гукає)*. — Тягніть її, тягніть!

ВУДКАРІ *(витягають вудки, багачи рибини на гаках, хоч вони й не тріпаються)*. — Ха-ха-ха-ха-ха!..

ГОЛОСИ. — Оце так чудасія!..

ГОРОХВ'ЯНИЦЯ. — А чому ж рибка хвостами не тріпає?

ГОЛОС. — Бо душі в її чортмає!..

ГАЛУШНИЦЯ. — А всетаки не обдурив.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Влади побоявся...

МЕДЯНИЦЯ. — Щоб у руки не попався.

СТРАЖНИК *(обнюхуючи рибину, не беруги її в руки)*. — Еге, козаче! Та я бачу, добрий ти штукар! Обітував нам, що свіжої рибки наловимо, а це ось оселедець? *(довкола голосний регіт)*.

МЕДЯНИЦЯ *(нюхає оселедця)*. — Та ще й з душком... *(ще голосніше реготує)*.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — От це так нагрів!..

ГОРОХВ'ЯНИЦЯ. — Як тільки він зумів?

РИБАЛКА. — Ваше сублагородіє!.. Та ж не я, а ви рибку ловили.

ГОЛОС. — Бийте його, щосили!

СТРАЖНИК *(оглядає оселедця)*. — Навіть облізла йому вся спина...

РИБАЛКА. — Та, чи ж це моя провина?

СТРАЖНИК *(кидає вудку, хапає рибалку за коміра)*. — А ну, ходи-но сюди, катів сину!

РИБАЛКА. — Я не винен... Хай я згину!

КАЦАП. — Вот вам на вечерню с рыбой уха; ..

УСІ (разом). — Ха-ха-ха-ха-ха! ..

РИБАЛКА (пругаються). — Простіть... Я ж нічем вас не зганив...

СТРАЖНИК (грізно). — А нащо ти гнилого оселедця при-
тарганив?

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Робить над чесним народом насмішки.

ГАЛУШНИЦЯ. — Ну й заварив лемішки...

МЕДЯНИЦЯ. — На свою дурну голову.

СТРАЖНИК. — Ходи-но, ходи, не пручайся!

РИБАЛКА. — Та й за що ж?.. Ваше сублагородіє!..

СТРАЖНИК. — Мовчать!.. Поки зуби стирчать.

СЕДУХИ. — Ага!.. Попав на свого!

РИБАЛКА. — Ой, мій Боже!.. (виходять з кону разом зі
стражником).

СЕДУХИ (навздогін). — Тепер уже стражник тобі допомо-
же! (за коном гути бубон гуде).

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Знатимеш, як хитрувати.

МЕДЯНИЦЯ. — Та п'ятаки й четвертаки збирати...

СЕДУХИ (разом). Як рибку ловити та людей дурити...
(на кін виходе циган, стукаючи в бубона, а за
їм — ведмідь на мотузку, потім Пархим із Те-
октистом і натовп людей).

ЦИГАН (скидає шапку). — Здорові будьте, православні
християне.

УСІ (разом). — Здоров будь і ти, цигане!

ЦИГАН. — Оце привів до вас ученого ведмедя. Уміє він і
мед споживати, але уміє й танцювати... Чи не
будете ласкаві його почастувати?

ГОЛОС. — А що він ще вміє, цигане?

ЦИГАН. — О, він багато чого вміє. Кажу ж бо, ведмідь
учений.

ГОЛОС. — Але, що ж саме?

ЦИГАН. — Та що ж, чоловіче, зза людських спин питаєш?
Ось вийди на середину й, якщо побореш мого
ведмедя, то оддам його тобі (довкола регіт).

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Оце то нагода Омелькові...

ГОЛОС — 1. — Зненацька забагатіти...

ГОЛОС — 2. Од такого багатства тікатимуть діти. (*регіт*).

ГАЛУШНИЦЯ. — Ану, Омельку, виступай!

МЕДЯНИЦЯ. — Поломи йому всі ікла...

ТЕОКТИСТ. — Щоб йому аж сироватка потекла!..

ОМЕЛЬКО. — Еге ж... Сами виступайте...

ЦИГАН. — Справді!.. Хто хоче спробувати побороти ведмедя? Виходьте сміливо. Він у мене цілком су-
мирний.

ТЕОКТИСТ. — Гей!.. Виступайте охочі, не чекайте до ночі.

ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи-хи-хи!.. Волохате, кудлате, а ла-
пиці, як паляниці. (*довкіл регіт*).

ГОЛОС. — Добрі тобі паляниці!

ЦИГАН. — Виходьте, виходьте на змаг. А хто хоче бачити
й спостерегати, мусить п'ятака не пошкодува-
ти. (*довкіл регіт*).

ГАЛУШНИЦЯ. — Тут уже бували таки, що любять п'ятаки.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Брали й четвертаки, та й були таки.

МЕДЯНИЦЯ. — Повісили сушити на грушу...

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — За цапову душу. — Ха-хах-хах-ха!..

ПАРХИМ (*гупцює біля ведмедя, гладить його*). — Хи-хи-хи..
Він такий розумний, що навіть не кусає... А
ну ж я сяду... (*сідає на ведмедя, а він нараз,
як майне навколо Цигана, аж юрба з криком
розлетіла, а Пархима, як кидоне. Довкола ре-
гіт*).

ГОЛОС. — А що, поїздив!..

ЦИГАН. — Який же ти нерозумний, чоловіче. Та ж хіба
на ведмеді їздять. (*Пархим устає покректу-
ючи, гукає зада*).

ПАРХИМ. — Нехай тобі диявол із твоєю волохатою коровою!
(*довкола регіт*).

ГОЛОС. — Дістав, Пархиме?

ПАРХИМ. — Ледве не всушив мені зада.

ЦИГАН. — (б'є в бубона). — Ну, хто, хто виступає на змаг?

ГОЛОС. — Нема таких.

ЦИГАН. — Ну, тоді скидайте гроші (*кладає шапку на кін*).
Зараз мій ведмедик протанцює вам запорозь-
кого гопака.

ТЕОКТИСТ. — Хіба? .. Невже ж він уміє нашого гопака?

ЦИГАН. — Ого! .. Ще й як, але кидай п'ятака!

ГОЛОСИ. — А ну ж, ну! .. Покажи... (кидають у шапку гроші)

ЦИГАН. (голосно). — Веселіше, веселіше брязкотить п'ятаками люде, більше сміху буде! (походжає по кону, люде кидають гроші). Ну, всі вже дали гроші?

ГОЛОСИ. — Всі, всі! .. Показуй уже!

ЦИГАН (приграв до танцю). А ну, ведмедику потанцюй нам! (ведмідь тупає на одному місці, досить кволо). — Швидче, ведмедику! .. А то не заробиш на цукерки... (ведмідь танцює й перекидаєся через спину). —

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Цигане! А, як твого ведмеда зовуть?

ЦИГАН. — Зовуть його — Грішка.

КАЦАП. — А чому же єто не Мішка?

ЦИГАН. — А це тому, що Мішка жиє в Сибірських лісах, а мій Грішка походить із московської Рязані. (служазі регочуть з порівняня).

ГАЛУШНИЦЯ. — Цигане, а що він ще вміє?

ЦИГАН. — І шити, й прясти й луб'єм трясти. Але ледачий. А тому любить мед із вуликів трусити... та в Рязань носити... (довкола гомеригний регіт).

МЕДЯННИЦЯ. — Мудрий він у тебе.

ЦИГАН. — А це ось, приплентавсь ув Україну заробити на чарчину...

УСІ (разом). — Ха-хах-хах-хах-ха! ..

ЦИГАН. — Страх, як любить горілку пити.

ТЕОКТИСТ. — Та невжеж? .. А ну, хлопці, збігайте по осьмуху... (один біжить).

ЦИГАН (сюкрогить — ведмідь перестає танцювати). — Ну, досить ведмедику. (до натовпу). — Так хто виступає на змаг? (тиша). — Нема таких чи що? .. Чого ж мовчите?

ГОЛОС. — Страшно. Це ж така звірина...

ГОЛОС. — 2. — Щоб часом не була поламана спина.

ЦИГАН. (перекривляє). — Страшно, страшно... А ще ко-

- заки!.. (до Пархима). — Ну ось ти, чоловіче, охочий до їзди на ведмеді, чому не виступаєш на змаг?
- ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи-хи!.. Який ти, цигане, розумний. Щоб ведмідь мене вбив? (регіт). — Ось і так зада мабуть усушив (гухає зада, регіт).
- ГОЛОС. — Цигане! Нехай ведмідь сам собі вибере борця-молодця.
- ЦИГАН. — Згода, згода!.. Розумно сказано. А ну, ведмедику, обери собі суперника й покажи нам своє вмінне та силу. (ведмідь раптом хапає за ногу Пархима. Усі в регіт., аж кажаються. Пархим ледве вирвався, тікає, довкола ще більший регіт. Тоді ведмідь підходить до дівчини. Дівчина торопіє).
- ЦИГАН. — Не май страху... Він дівчат не зачіпає. (але дівчина боязко одступає й падає в переріз із водою).
- ДІВЧИНА (на весь голос). — Рятуйте!.. Рятуйте!..
- СЕДУХИ. — Ой, лишенько!.. (кинулись витягати).
- ПАРХИМ. — Хи-хи-хи-хи!.. Людину втопив.
- СЛАСТЬОНИЦЯ. — А щоб тебе грім побив.
- ТЕОКТИСТ. — Не захотіла з ведмедем вальса протанцювати.
- ГОЛОС. — От і випало, те що нижче спини, в воді покупати. (довкола регіт усі стовпились біля дівчини, а циган тим часом — утікати).
- ЦИГАН. — Тікаймо, ведмедику, тікаймо, а то й нас іще покупають.
- ГОЛОСИ. — Ха-ха-ха-ха!.. Оце так покупалась!..
- ГОЛОС — 1. — Добре, що ведмедю в лапи не попалась...
- ГАЛУШНИЦЯ. — Та жива, здорова зосталась.
- ДІВЧИНА. — Ну я ж і переклякалась! (уся мокра ззаду).
- СЛАСТЬОВИЦЯ. — Іди, дівко, та переодягнися...
- ТЕОКТИСТ. — Та пупа галуном натри, щоб ведмідь не пришився. (довкола регіт. Усі розходять на свої місця).
- ПАРХИМ (ставши край кону, лицем до залі). — Що воно таке, щось біля пупа ніби ссе? (тре пупа, раптом). — Тьфу! Не побила б тебе лиха година!

Чи ти, Уласовичу, не дурень єси справжній? Увесь день за ведмедем манджає та й забув, що плунок од учора нічого немає... Навіть забув гроші на ласощах проїсти, що в жінки вивередував. *(на кін виходе молодиця з корінцями й стає ліворуз кону, розкладає крам. Седухи враз оживають)*.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Тьфу, на нашу голову, Вже й вечоріє, а ми витрішки ввесь день ловимо... Сластьоне!.. Сластьоне!..

МЕДЯННИЦЯ. — Медянички, медянички — медянці, блискучі, як сап'янці, а смачні, як мак — підходьте, підходьте, роздаю так!..

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Горох'яні, горох'яні!.. Смакуйте будете п'яні!..

КАЦАП. — Вот блінци, так блінци, настоящіє сталбци...

СЛАСТЬОНИЦЯ *(дратує кацапа)*. — Купуй, підходи!.. Ме-ке-ке-ке-ке-е-е-е!.. Цапова ти борода!.. *(грім реготу)*.

МОЛОДИЦЯ. — Не солодке, гірке, в роті — терпке... Хто купує — гроші не змарнує... Добирайте й іншим райте!.. *(Люде підходять купують по корінцеві)*.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Ну бо, їжте сластьони сміливіше, на душі буде веселіше!

ТЕОКТИСТ. — Хіба, тіточко, вам?..

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Іди, антихристе, а то я тобі дам.

ТЕОКТИСТ. — А я, тіточко, сй-сй би взяв... Ха-ха-ха-ха-ха!

ПАРХИМ *(гукає потилицю)*. — Чи не поластувати б ото сластьонів? *(до сластьоничі)*. — Подавай, тіточко, всі сластьони!

СЛАСТЬОНИЦЯ. — А на скільки ж тобі?

ПАРХИМ *(гукає, взявшись вбоки)*. — Та подавай усі, кажу ж! Я ще од учора не їв нічого.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Так тут, як усі візьмеш, то буде на карбованця.

ПАРХИМ. — Усі, усі беру... На ось тобі й гроші! *(дає їй шага)*.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Та, що це ти мені даєш? Це що, насміш-

ка, чи що? Ти давай більше, усі, цілого карбованця.

ПАРХИМ. — Умгу!.. Як же я дам тобі всі?.. Та ж я наїмся, то й пити ще захочу. Так оце й буде на солодку воду (*показує в жмені*). А там ще піду он туди, до тих яток, та родзинків накуплю.

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Пхі-хі-і-і-і!..

ПАРХИМ. — А далі ще й пасльону пошукаю або горіхів закеянських. (*довкола регатіт*).

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Так ти он який! То геть од мого краму. Не заважай людям добирати сластьоне. Бо вечоріє... Цих грошей, що даєш — мало. Або давай усі разом, або геть іди собі.

ПАРХИМ (*гухає в потилиці*). — Ну й скупа, урагова ти се-духа!

СЛАСТЬОНИЦЯ. — То — геть, геть іди... Геть негайно!

ПАРХИМ. — Та дарма. Я наїмся й стовпців. (*підходить до кацана*).

СЛАСТЬОНИЦЯ. — Підходьте, підходьте... добирайте!..

КАЦАП. — Нешта сталбцов хатиш? Давай тваю дсньгу.

ПАРХИМ. — А скільки даси на всі (*показує гроші*).

КАЦАП. — Тільки трі.

ПАРХИМ. — Цур тобі, нечистий, який дорогий! Не помру без твоїх стовпців. Знайду ще щось смачніше.

МЕДЯННИЦЯ. — Медянички, медянички... Великі, як бички... Купуйте, купуйте гроші дарма не марнуйте!

ПАРХИМ. — Хіба медяничками обрепатись? Як дурень на обіді. А, ну, кете, тіточко, медяничків!

МЕДЯННИЦЯ. — А скільки ж тобі?

ПАРХИМ. — Усі-всі!.. На всі оці гроші (*побрязкує, показує їй гроші*).

МЕДЯННИЦЯ. — Ха-ха-ха-ха-ха!.. Ти, чоловіче, з глузду, мабуть, з'їхав? За три шаги хочеш усі медянички взяти? Та я й одного не дам, за твої гроші. (*торговиця потроху порожніє*).

ПАРХИМ. — Ну й дідько з тобою... Тьфу, на твої медянички! Ще щось смачніше десь ізнайду.

МЕДЯННИЦЯ. — Добирайте, добирайте, часу не гайте!

ПАРХИМ (побазивши, що люде розкуповують ті корінці — підходе). — Щось видно вельми смачне...

Хоч би не прогавити.

СЛАТЬОНИЦЯ. — Вже вечоріє. Тра ладнатися до господи.

ГОЛОС. — Та вже час.

МОЛОДИЦЯ. — Добирайте... не минайте!.. Добирайте, не минайте!.. (заувага до дїї: увесь гас цієї дїї, щоб дієві особи не стояли, як тумби, поміж їми ввесь гас ходять мовгазні покупці й мовзки купують то, те, то друге в седух).

ПАРХИМ (підійшовши до корінців). — А скільки, тітуса, тобі за ввесь крам?

МОЛОДИЦЯ. — А покажіть, дядюшко, скільки маєте грошів? (Пархим брязкає на долоні, не даючи їй).

ПАРХИМ. — Тут, тіточко, ціла купа грошви... Хіба не бачиш?

МОЛОДИЦЯ. — Ну то, добре, дядюшко, беріть увесь крам. Кете-но гроші!

ПАРХИМ (здивовано). — Як усей крам?

МОЛОДИЦЯ. — Та ж усей же... Кажу ж усей! (бере гроші). Треба б було шеляга здачі вам дати, але пороздавала... Нехай за вас на бідних подам.

ПАРХИМ (берузи в полу хрін). — Хи-хи-хи-хи!.. Оце я розумію! Не те, що там якісь сластьони, стовпці, медяники... От тепера то обрепаюсь! Чортовій жінці й лизнути не дам... Хай знає, як ото з чоловіка знущати. (Молодиця зника. Людей гимраз меншає. Кін порожніє, а Пархимові з радости — корінці з рук випадають).

МЕДЯННИЦЯ. — Добирайте люде медянички, бо зараз кінчаю!

ГОРОХ'ЯНИЦЯ. — Ще трошки, ще трошки... Забирайте, часу не гайте!..

ГАЛУШНИЦЯ. — Час уже кінчати та до хати чурхати.

ПАРХИМ. — Не zostавляй, Уласовичу... не zostавляй, нікому цього добра, цих ласощів... Не дай нікому!.. Сам геть усе поїж!

СЛАСТЬОНИЦЯ (що забалакалась із кимось). — Зовсім уже вечоріє... Сластьоне, сластьоне, сластьоне!

Підходьте, добирайте й до двору чимдуж тікайте!..

МЕДЯННИЦЯ. — Нема вже кому добирати.

ГАЛУШНИЦЯ. — Нумо до хати чвалати.

СЕДУХИ (*всі разом, лаптуючися виходити, заспівують*). —

Час і пора, їхати до двора... Гу-у-у-у!..

ПАРХИМ (*розглядає довкола*). — Де ж його примоститися?

Ось хіба тут на цім пагорбку. Щоб усім людям було видно, як Пархим Уласович обрепується ласощами! (*умощується поперед кону*).

СЕДУХИ (*до Пархима*). — Бувай здоров, Пархиме, не згадуй лихом! (*виходять. Пархим зостає сам*).

ПАРХИМ. — Ідїть ви до чорта, скупердячки! Шкода було сластьонів, медяників... За те Уласович поласує собі й без медяників, як лише душа забажа... Їж собі в волю, ніхто не заважа! Так, так — усе до останнього поїм... Та так обрешаюсь, що може на силу й до двору дійду. *Пару хвилин їсть мовчки, далі витираючи сльозу*). — Бач, як за сучою жінкою давно вже не ласував, аж ось і ласощі в горлянку не лізуть та й сльози течуть... Ні це, мабуть тому, нелізуть ласощі в горлянку, що я сидячи їм... А ну ляжу долічерев. (*лягає, а на кін вибігають два хлопчики*).

ХЛОПЧИКИ (*зацікавлено*). — Що це ви, дядьку, смачне їсте?

ПАРХИМ. — Не бачите що?... Ласощі! Можете мені позадрити. Вам і батьки ваші недотепні такого добра купити. А я сам собі оце купив та й їм.

ХЛОПЦІ (*зазирають*). — А воно смачне, дядю?

ПАРХИМ. — Ого-го-го!.. Ще й як!.. Аж сльози, бачиш, течуть.

ХЛОПЧИКИ (*регозуть*). — Хі-хі-хі-хі-хі!

ПАРХИМ. — (*вигирає огі*). — От вам і хі-хі-хі-хі — Дурники!

ХЛОПЧИКИ. — То дайте й нам хоч трохи. Хоч скоштувати.

ХЛОПЧИК — 1. — Дайте, дядю! Я вам горобчика подарую.

ХЛОПЧИК — 2. — А я вам затанцюю...

ПАРХИМ (*їдязи*). — А бісового дідька ви не бачили?... Дай їм ласощів... А дзуськи не хочете?... А тря-

сці?.. А болячки?.. Як моя Настуся часто каже мені.

ХЛОПЧИКИ (разом). — Дайте, дайте, хоч покуштувати!..
(один підбігає, вхопив корінця, гризнув і виплюнув).

ПАРХИМ. — Ти куди, бісів пущвірінок, крадеш? (схоплюєся доганяти хлопця).

ХЛОПЧИК (голосно). — Та це ж — хрін, хрін, хрін... (обидва регочуть). — Оце так ласощі!.. Нате дядьку, їжте, якщо шкода (кидає йому). — Ну й ласощі!.. Ха-хах-хах-ха!.. (сідають на свої „коні“ — палиці та й зникають за коном).

ПАРХИМ. — Бісової печінки діти!.. Я вам дам ласощів! (лягає й їсть далі). Трохи щось гіркуваті мої ласощі. Але ж люде не дурні — купували ж.. Їж і ти, Уласовичу, не кидай, поїдай усе-все! (втирає сльози полою свити). — Хоч свита й діркувата, за те ласощів, хоч — розпережись! (За можливості, в цім місці, в зарані підкладену Пархимові, під одяг, гумову подушку, напompовують із-за лаштунків повітрям, щоб йому дереворосло од „ласощів“). — Але ж жінці не дай, Уласовичу. Чорт із сьо!.. Хай хоч раз облизня впійма!.. Ні таки сяду, Мабуть... Ну та й до біса ж я накупив їх, цих ласощів! Ось бо: їм, їм, а їм і кінця не видно. Ще ціла тобі купище... Аж очі рогом уже вилазять... І дух серцем випира... Мабуть не подолаю... І на дідька я їх аж стільки накупив? (важко зітхає й знову їсть). — І, де мені тоді очі були?.. От так ото, нещасний чоловік горює з жінкою відьмою. Бере дівку, як дівку, а вона за рік-два й перетвореся в справжню відьму... Та й їсть чоловіка, як ось мої ласомені очі виїдають... Ех-хе-хе-хе!!.. Але ж, Уласовичу, не здавайся!.. Жіночці ні крихти не zostавляй! (їсть і втирає сльози). — Але ж і смачні мої ласощі... Ще гірчіші за погану

цибулю .. Зовсім такі на смак, як моє життя
з Настусею. Але ж, бачили очі чортові, що
купували, тепер їжте, хоч і повилазьте!..

ЗАВІСА

25 Грудня 1949 року.
Буенос Айрес, Аргентина.

